

893

VALLEZIA
CHRISTIANA

SEU

DIOECESIS SEDUNENSIS
HISTORIA SACRA

VALLENSIUM EPISCOPORUM

Serie observatâ, addito in fine eorum-
dem Syllabo,

Per

Sedunensem Canonicum Sebastianum
Briguet SS. Theol. Candidatum

Data in lucem Anno 1744.

Loc.

18

Jesus

20

Romi 1°

SEDUNI,

Ex Typographia Magnifici Magistratûs, per

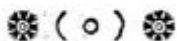

DIVO THEODULO

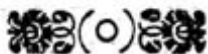
Grandimontano Sedunorum
Episcopo &c

Patriæ Patri, ac Patrono.

NUminis Hic servus eximius à pueris
nomen, & omen nactus,
Cum per medios alta situs splenderet
virtus, illius & cana fides,
Pontificio Theodulus insignitus honore,
Sedunensis gregis fit custos pervigil,
alter Aaron,
vocante Numine.
Sed & mens nescia labis,
atque idonea Divis hostia,
Illius cor purum,
Culpam retegens Caroli, abdita novit,
Thebeorumque ossa dignovit.
Quem porro sacer ignis, amor Cœlo charum
reddit Antistitem,
meliori quoque mundo in amoribus est.
Namque forma Gregis factus ex animo,
& nostræ cynosura salutis,
Sic Divina curat omnia,

Ut humanis adsit quoque subsidijs.
 Arenti Vallensium vite, pressâ cados locu-
 pletat uoâ,
 Fitque infusa gratius unda merum.
 Quàm sit contrâ terrificus orco Theodulus,
 docemur,
 ad cuius nomen, precésque tremit damnatum
 Avernî genus,
 & horrificas mox paritura faces,
 aut nocituras grandines, æris campani pulsus
 Nox pellitur.
 Sic meritis dives Theodule orco devincto,
 bominéque, Deoque devincto
 Empyreæ tolleris Regionis ad Oras:
 ubi cælicis permixtus Genijs
 etiamnum Gregi ades tuo, & avitis nos foves
 amoribus,
 Perge tueri supplices, quos amas,
 & propitio Numine nobis de tuo nomine
 DEI in Terris obsequium,
 DEum ipsam in cælis precibus impertire.

☼ (0) ☼

5

Celsissimo , ac Reverendissimo
Principi ac Domino, Domino
JOANNI JOSEPHO
Sedunensi Episcopo , Comiti , &
Præfecto Vallesij utriusque, Sacri
Romani Imperij Principi &c.

 Eminis sub auspicijs , gemino-
que Sedunensium Antistitum
Theoduli , & Joannis Josephi
consecrata Nomini prodire in
publicum voluit Vallesia Christiana, quo-
rum alterius ad alterum facta compara-
tio nostræ in utrumque venerationis stu-
dium adauget. Panisam præsefert rosam
utriusque scutum gentilitium in odorem
virtutum Pontificiarum: Hospitalem pan-
dit uterque manum , replendo ille per
Prodigium dolia, hic prodigâ manu ape-
riendo , uterque in omnes apprimè be-
neficus : Thebæorum sacra ille ossa re-
velat, hic phrigiano opere adornat, Al-
taria condit, ditat sacra : Ille Dæmon-

num Propulsator terrificus, hic vitiorum, factus etiam anteriorum æmulator Pontificum, non dicam *Oggerij*, quem Cœnobij Agaunensis documenta ferunt vixisse anno Christi 300. certiùs autem *Theodori*, qui christianæ Disciplinæ tradendo Præceptiones Ethnicæ superstitionis propulsavit tenebras, floruit anno 381. dein & *Helix*, qui circa annum 400. adversus *Arrij* heterodoxa dogmata sanctiori Marte decertavit: Denique *Florentini*. cui anno 411. salvificæ Legis prædicanti articulos, linguæ, lucisque usuram ademerunt Vandali, hos, inquam, superstitionum, hæreseonque Exterminatores primævos solerter æmulatus es, *Celsissime Princeps*, quoties neque humanæ sapientiæ verbis, neque Verborum fucos, sed evangelicæ vocis energemate sermones ad populum habendo, vitijs bellum indixisti è cordibus Fidelium propulsandis. Id autem quo maximo ad omnem Pietatem incitamento, quo liquidissimo conferti Populi solatio, quo ingenti animarum fructu fieri soleat, nisi inflammatum illum in dicendo fervorem, & miram in influendo suavitatem assequar,

effari non valeo: Sic antiquissimorum Christi Præconum sectando charismata, dignus, qui in antiquissimo regendo Episcopatu eis succederes, evasisti, nationis, inquam, Germanicæ (cujus *Concordatis* Leo Papa X. Sedunensem aggregavit) antiquissimo, alterum, tertiumve si demeris, sique dubios nonnullis Panthalum apud Rauracos, apud Vindelicos Lucium omiseris. Noveris hinc, quàm dignum factus sis dignus qui regas Episcopatum, cum ab antiquitate potius, quam ab redituum opulentia metiendam esse existimem dignitatem Episcopatum. Hunc ut auspice Deo feliciter, diutissimèque gubernes, precor ex animo, unà ut has paginas tuis Honoribus nuncupatas placido vultu intueare, efflagitans.

Reverendissimæ Celsitudinis tuæ

*Servus infimus, Domesticus,
& cliens divinissimus
Sebast: Briguet C. S.*

Lectori.

HAbes, *Benevole Lector*, succinctam hic Dioceseos Sedunensis Historiam sacram, quam dum nemo hæctenus, quantum mihi, in lucem edidit, non ingrati literariæ, & historici rei Amatoribus fore existimavi; Nolim autem, à me præstoleris narrationem politicorum gestorum sive Pacis Olivam, sive belli aleam spectantium in Vallesia, minus item turbarum, Factionum, aut civicorum tumultuum hic pono theatrum, sed inoffenso calamo ea duntaxat in publicum dare constitui, quæ Ecclesiæ Sedunensis Fastos, sacrosque Annales, & sub potioribus Episcopis Gesta non merè prophana, præsertim Religionis Christianæ apud Vallenses Initia, progressus, Discriminæque attingunt, facta omnium in varia sæcula utili partitione. Quare nec SS. virorum, quos terra Vallensium, seu Diocesis Sedunensis Christo peperit, aut aluit, integras vitas ordine texere meditor, ijs solummodo inhæsurus, quæ vel ad illustrandam Sedunensem Ecclesiam magis accommoda, vel ad propagandam apud Vallenses Religionem orthodoxam, & perversionis propulsanda pericula, feliciora fuisse videbuntur, ut inde, & ad collaudandum DEum in Sanctis suis, & ad gratias de Divinis in eos, & almam Patriam beneficijs agendas accendamus universi.

NOS JOANNES JOSEPHUS DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS SEDUNENSIS, COMES ET PRÆFECTUS UTRIUSQUE VALLESII, SACRI ROMANI IMPERII PRINCEPS &c.

Cum liber, cui Titulus: *Vallesia Christiana seu Diœcesis Sedunensis Historia sacra* nihil orthodoxæ Fidei, vel bonis moribus adversum, quantum legendo advertere potuimus, contineat, sed eruditione singulari dictam Historiam explanet; illum Typis mandari posse censemus, & ferie harum concedimus in Domino.

In quorum &c. Seduni die 18. Aprilis 1744.

JOANN. JOSEPH.
EPISCOPUS SEDUN. m. p.

Authoris Protestatio.

Profiteor ego subscriptus , & declaro , me , quidquid in hoc Libello cōscripsi , & in lucem dedi , non alio sensu intelligere , seu interpretari velle , quàm qui conformis sit Sanctæ Matris Ecclesiæ intentioni , Regulis , & dogmatibus , cujus & SSmi D. N. Papæ , ejusque S. Sedis decisionibus & oraculis omnia , & singula in hoc opusculo contenta venerabundus subjicio. In quorum &c. Seduni die 20. Aprilis 1744.

Sebastianus Briguet C. S. m. p.

PARS I.

SECTIO I.

A Saeculo primo usque ad quartum.

CAPUT I.

*Initium Plantationis Christianæ Fidei
in Vallesia.*

SIt laus p̄rennis, honor, & gloria JESU Christo, DEO *Incar-*
nato, generis humani miro Re-
paratori, qui Vallesiam no-
stram primis nascentis *Ecclesiæ* suæ tem-
poribus ex Gentilium errorum caligine
ad Evangelicæ veritatis lucem propitius
eduxit, ut quò maturiùs Divino hoc so-
le incalescerent corda Vallensium, hoc
ferventiori in Authorem DEUM amore
orthodoxæ Religionis, & salvificæ Fidei
lumen ad consummationem usque sæ-
culi tuerentur, dixi: *à nascentis Ecclesiæ*
tem-

temporibus primis quod non vanis, nec le-
vibus ex indicijs affirmatum existimabis,
ubi ad capitis hujus calcem legendo per-
veneris.

S. Barnabam Apostolum, missum à
Principe Apostolorum, Christianæ Fidei
dogmata, pulsis Gentilium superstitioni-
bus Mediolanum intulisse anno ab ad-
ventu in humana Divini Mediatoris 46-
jam pro comperto habetur tam ex *Ec-
clesiæ Mediolanensis traditione antiquissi-
ma*, quàm gravium Authorum unanimi
opinionem, ac sententiâ. *Joannes Gabr. Bis-
ciola in Epit. Annal. Baronij in annum Christi*
51. Henr. Murer in Helv. S. in vitâ S.
*Beati: Alique apud Morerum Verbis: Bar-
nabé: Milan. Franc. Giry in vit. SS. II.*
Junij in vitâ S. Barnabæ ex 2. parte vit. SS.
Italiae per Ferdinandum Ughellum, qui dicit
etiam circumvicinis Urbibus, & Provin-
ciis prædicâsse Evangelium, in eâ item
Civitate Episcopum Anathalonem na-
tione Græcum ab eodem Barnabâ substi-
tutum fuisse legitur apud Andræam sco-
tum in Itin: & cit. Franciscum Giry ex
dicto Ughello. *Ribaden: in vitâ S. Bar-
nabæ: Martyrolog. Rom. in annot. Baronij ex*
Tab.

Tab. Eccles. Mediol. 25. 7bris, in quo equidem Eustorgius primus Episcopus Mediolani dicitur 18. 7bris, sed intelligitur primus hujus nominis ratione Eustorgij 2di, qui vixit tempore Theodorici Regis Italiae *ex cit. Annot.* Inde asseverant nonnulli apud P. Sigismundum à S. Mauritio in vitâ S. Sigism. Act. 21. etiam per ejusdem Barnabæ Discipulos finitimis Populis, atque ipsis Vallensibus Christianarum Præceptionum Elementa fuisse tradita, ex quâ eorum opinione haud ægrè conjiciet aliquis, Vallesiam superiorem Christo nomen dedisse, ejusque Sacra suscepisse in ipso propè limine personantis Legis Evangelicæ, præsertim cum & Veragros ipso quoque novellæ Ecclesiæ initio Christianis Præceptis instructos ad salvificæ Religionis lucem traductos fuisse, fidem non superet, attentis maximè iis, quæ paulò post de veragris, & singulatim de Agaunensibus dicentur. Pro cujus rei notitiâ sentiendum est imprimis cum *Metaphrasæ in serm. de Apost. Petro & Paulo*, Petrum Apostolorum Principem excurrissè in Gallias, & tum per se, cum & per Discipulos

los suos, virósque alios intulisse veritatis Evangelicæ lucem, eosque Discipulos Episcopali munere auctos præfecisse Civitatibus nonnullis, ut sentit etiam *Genebrardus in suâ Chronol. Balduvanus in Sac. Theb. hist.*, *Baronius Tom. 5. Annal. in 47. 58.* credibile esse, inquit iste, S. Petrum apostolum lustrâsse Orbem Occidentis, & longè, latèque Evangelium propagâsse usque ad Britannos: Biscola autem Soc. Jæsu inducit Agapitum Papam in 5. Synodo act. 2. asserentem, Petrum Bisuntinis, & aliis ejusdem Provinciæ locis dedisse Episcopos, atque pulsum Româ Edicto Claudij lustrâsse Orbem occidentalem. *Baronius in annum 46.* In eandem demum sententiam abit *Petrus de natalibus l. 7. de SS.* videlicet plures ab Apostolo Petro Episcopos ad Gallicas oras esse missos, jamque docemur ex hist. S. *Marthæ Brev. Rom. die 29. Julij Lazarum Massiliensibus, Maximinum Aquensibus præfuisse Episcopos primis illis Ecclesiæ temporibus, quibus & nacta est Narbona S. Paulum, Vienna Delphinatûs S. Crescentem, Remi, seu Durocotium S. Sixtum, Vesuntio S. Linum, unum ex 72.*

Chri-

Christi Discipulis, qui Onasium Tribunal ad Fidem perduxisse, & ejus Domum in ædes sacras convertisse dicitur, post revocatus Romam, & in Cathedrâ Petri factus successor. *Foresti in Lino. Caspar Langl. 2. c. 1. a. 4.* Sed & Trophimus ab Apostolis Romæ ordinatus Episcopus, ad prædicandum Evangelium missus est Arelate, de quo Zosimus Papa affirmat, ex ejus prædicationis fonte per totam Galliam Fidei rivulos derivâsse, de quo & meminerat Apostolus 2. Timoth. 4. scribens, se eum reliquisse Mileti infirmum. *Ado vienn. l. de festivit. SS. Apostolorum, & Discipulorum.* Dicunt equidem, hæc non esse ad sensum Gregorij Turonensis, qui Trophimum Arelatensem annumerat illis sacrae in Gallias Expeditionis viris Antistitibus, Decio, & Grato Consulibus factæ anno 250. quâ missos refert Gatianum Turonensibus, Paulum Narbonensibus, Saturninum Tolosatibus, Dionisium Parisiensibus, Astremonium Arvernensibus (*Clermont*) Martialem Lemovicensibus, verum huic opponunt Epistolam scriptam à S. Cypriano Stephano Papæ, ex quâ non obscure colligitur an-

no 254. jam Arelate constitutam fuisse Ecclesiam, cui præfuerit Marcianus Episcopus, unde suspicatur & in aliis binis hallucinatum esse, ut proin & Saturninum Tolosatibus & Paulum Narbonensibus longè anteriùs, ac sentit Gregorius esse datos, arbitrentur. *Morerus* v̄bo: *l'Eglise d'Arles. cit. Jos. de l'Isle c. 16. Joan. Gabr. Bisciola in Epit. Annal. Baron. anno Christi 58.*

Inde conjiciunt nonnulli apud cit.P. Sigismundum à S. Mauritio, curâ SS. Petri & Barnabæ Apostolorum; perque eorum Discipulos ad Vallenses quoque christianæ Disciplinæ, & Evangelicæ veritatis *Elementa* derivâsse, affirmantes, ipsum Apostolorum Principem cùm in Galias ad Britannos usque contenderet, iter per Alpes agere coactum, per Montem Jovis nunc *S. Bernardi* nuncupatum factò transitu Evangelizare cospisse nostræ Vallesis, prout & Helvetiæ; unde *Guillimannus l. 1. de reb. Helvet. c. 15.* examinans eorum opinionem, qui *Beato Petri* Discipulo primam ad Helvetios Fidei Christianæ Prædicationē tribuunt, inquit, *sed mihi attentius ista perquirenti videtur aliud*

liud initium fuisse, ipsūque adeo Petrum fuisse, qui ut alias nationes, ita Helvetios de Fide, & verâ Religione primus docuerit peregrinatione illâ, quam ad Orbis ultimos Britannos suscepit. Videatur. Genebrard. in chronol. Balduzanus in Thebæorum hist.

Hoc porrò ex nonnullorum opinione admissò, sentientium, Apostolorum Principem illius occasione peregrinationis transiisse Pœnini Montis jugum, nunc *S. Bernardi Majoris* nuncupatum, quidni existimandum est, eò ipsò eundem Apostolum sui in ipsum Servatorem crucifixum amoris æstuantis flammæ etiam apud Vallenses diffudisse, neque enim tacuisse censendus est, qui ad cruentæ Passionis, & Dominicæ Resurrectionis, cæterorūque Christi mysteriorum perhibendum Testimonium venerat; inde nemo verterit in dubium, Petrum in suo apud Veragros transitu Evangelicæ doctrinæ fœcunda reliquisse semina, quin & penes ipsam Gentis nostræ traditionem, compertum est, hujusce veritatis perdurare apud Veragros vestigia quædam, & indicia, è quibus tamen liceat paulisper digredi gratiâ paucorum eorum, qui Pœ-

nini Montis jugum illis temporibus non passim pervium fuisse autumant, quantumvis rerum veterum Monumenta publicis Commentariis consignata econtra nos doceant, etiam militares copias cum Ducibus suis Pœninarum Alpium juga superâsse, & ipsas quidem ab Hannibale factas esse pervias, qui cum Exercitu Montem Jovis pertransierit, unde *Juven. Sat. 10.*

Diduxit scopulos, & Montem rupit aceto.

Censendum procul dubio est, ex eo tempore Montem Jovis fuisse pervium, tametsi non sine periculo & sumptibus sanè magnis Mercatorum pro portorio, ut insinuare videtur Julius Cæsar in suis Commentariis lib. 3. ubi de obsidione agit veteris Octoduri per Sergium Galbam: quin prostant adhuc vestigia incisi itineris in rupe dicti *le chemin d'Hannibal*, aliquot tamen spatij interrupti, seu destructi ab incidentibus, ut vocant *Labienis*, vulgò *Lavenches*, strati per montem *le Montmor* nuncupatum paulò supra viam modernam, sed & occurrit alterum subtus planitiem, *Jovis* vocatam, quâ parte descenditur ad *Sa-*
laf-

lassos, incisum, *via* pariter *Hannibalis* dictum; ferunt autem in illo superiori Plano Delubrum extitisse, seu Hannibalem ex Italicis oris reducem, totque victorijs auctum, hoc Jovi anathéma posuisse, cujus rei extant etiamnum haud obscura quædam indicia, etiam numismata argentea illic loci identidem reperta, Jovis speciem in throno sedentis, manúque unâ fulmen præcipitantis exhibentia, facie autem alterâ effigiem Imperatoris *redimitti tempora lauro*.

Jam verò indubium est, illâ ab ætate sub ipso Montis jugo & loco, ubi nunc S. Petri *Burgum*, in transitûs ejusmodi commoditatem, atque itinerantium subsidium fuisse Diverforium, & hominum incolatus, unde nec arbitror, vanam esse illorum opinionem, qui *Burgum* ipsum vocari à S. Petro autumant ex eo, quòd is Apostolus superato Monte illic loci hospitatus, *Evangelicæ doctrinæ semina* jecerit, ejusdem loci, & *Ecclesiæ*, cui ab eo titulus, semper habitus Tutelaris. Præterea antiquitatem templi abunde inter alia denotabat visa hæctenus, seu ante nupernam ejus reparationem Inscriptio his verbis: B 2 Is-

*Ismaëlitæ cohors Rhodani cùm sparsa per agros
 Igne, fame & ferro sæviret tempore longo,
 Vertit in banc vallem Pœninam Messio falcem,
 Hug. Præsul Genevæ Xpti post ductus amor e
 struxerat hoc templum Petri sub honore
 sacratum,*

*Omnipotens Illi reddat mercede perenni,
 In VI. decimâ domus hæc dicata Kalendâ
 Solis in octobrem C. V. F. itr..escensio mensem.*

Ipsa hujus templi, ac scripturæ, quam fixis oculis egomet lustravi, mira antiquitas ita elucebat, ut primorum sæculorum Religionis Christianæ Monumentum indubium esse videretur, propiùs tamen accedentibus ad annos structuræ duo nobis patefaciunt iter, primum tempora Hugonis Conditoris, Gebennensis Antistitis, alterum irruptio Gentis Ismaëliticæ in Vallem Pœninam vulgò *Intermontium*, hæc referri non possunt ad Hugonem I. qui Gebennensem Ecclesiam rexit sub Papâ Joanne III. & Guntrano Rege. *ex cit. Minutolio*, & colligitur ex Syllabo Episcoporum Gebennensium neque enim Ismaëlitas, seu Agarenos, aut Saracenos ijs anterioribus sæculis in Europam penetrâsse us-

usquam legi, irrupere econtra sæculo VIII Rhodani viciniam igne, ferróque vastantes, Arelatensem civitatem suo ad-
 dentes Imperio anno 730. quo etiam A-
 venionem ad deditionem subegerunt,
 sed utrâque in libertatem assertâ per Ca-
 rolum Martellum, itidem altera jugum
 subijt Saracenorum anno 737. *Fran. Haff-
 ner in Lothario IV. & Theoderico III. Mo-
 rerus v̄bis Arles: Avignon. Annal. Fulden.*
 Unde verisimillimum est, eâdem tempe-
 state Gentem Ismaëliticam, Rhodani flu-
 entâ secutam, invasisse quoq; Vallesiam
 & quaquaversum furoris sui plagas in-
 tulisse, sacrâque contemerantes, ædem
Burgi S. Petri vastâsse, quam demum evo-
 lutis à tempore excidij fors annis com-
 pluribus, à fundamentis excitavit Hugo
 II. Gebennensis Episcopus, Adelhaidis Im-
 peratricis nepos, quem obiisse año 944.
 ait *Minutolius*. Hæc ad ostendendas eo-
 rum temporum calamitates Vallesia à
 Saracenis, prout demum & à Vandalis,
 aliisque Christianæ Fidei hostibus publi-
 cis,

Inde Octodurum, tacitis hîc locis,
 ac pagis intermediis, sedes primorum E-

piscoporum , celebre Oppidum tempore Romanorum, B. Mariam Virginem veneratur Patronam, jam ipsis Apostolis in cultu singulari habitam , ut credere fas sit, Oppidum hoc eâdem Apostolici transitûs occasione Christianæ Fidei lumen recepisse, ac proin sedem primam Vallengium Episcoporum fixam fuisse apud majorem numerum credentium , pugnantibus pro Octoduro etiam iisdem , quæ pro S. Petri *Burgo*, rationibus, imò & pro Tarnadâ, seu Agauno, cujus cives in armis Gentilitijs hâc Epigraphæ perpetuâ consuetudine utuntur : *Christiana sum* (*Burgesia*) *ab anno 58.*

Ad rei hujus stabiliendam veritatem illud confert , quod *Petrus de Natalibus* affirmat l. 8. *catal. SS. c. 103.* Thebæorum MM. corpora fuisse à Christianis in ipso loco sepulta. Idem sentit *Ribadeneira Tom. 2. in Flor. SS. in vitâ S. Mauritij 22. 7bris.* Item *Joannes Suffren. S. J. in Jubilæi anno ad diem 22. 7bris.* ajens, illa sacra deposita Pignora per Gentem illius Regionis recondita fuisse. His accedunt *Victor & Vincentius* ac nonnulli alij indubitanter asseverantes, pridem ante Thebææ Legionis cædem fuisse Chri-

sti-Fideles in Vallesiâ, unde *Fran. Guillimannus* l. 4. c. 3. de *Vallesianis*: *maturè per quotidianos Alpium transitus Christum agnovêre*. Decebat sanè, ut à fonte, seu orbis Christiani capite Româ mox in Oppida seu Urbes socias, ac jure civitatis Romanæ donatas, quales erant, Sedunum, Octodurum, & Agaunum, Evangelicæ veritatis rivuli derivarentur: ex quibus omnibus eruitur argumentum non leve, jam anterioribus sæculis viros Apostolicos lustrasse Vallesiam, atque in eâ Fidei christianæ posuisse initia, & quidem verisimiliùs ipsum Apostolorum Principem, ejusdémque atque Barnabæ Discipulos.

Dein neque abludit à verò, cùm essent primis illis *Ecclesiæ* temporibus jam numerosi Christicolæ in Vallesiâ, ipsos Gebennenses Antistites sive jure viciniæ, sive charitatis Christianæ impulsu pervigiles curas extendisse quoque in Valenses accolas, tum in novellæ *Ecclesiæ*, & Fidei christianæ sacris Institutis firmandos, cùm & Divini prædicatione verbi felici numero adaugendos, primum quidem Nazarium, quem ferunt Petri fuisse Discipulum, qui & *Celsum* (id
 ci

ei nomen erat) civem Gebennensem orthodoxæ Fidei Præceptionibus imbutum, lustralibus undis tinxerit, & ibidem utriusque Mediolanum itinere, & ibidem amborum glorioso Martyrio anno Dñi 75. referuntur in Martyrol. Rom. ad diem 28. Julij, cujus porrò Antistitis successor *S. Paracodes*, sedis demum Metropolitanæ Viennensis honore auctus, cum ad grandævam ætatem pertigerit, censendus est Vallengium Dominico Gregi suam quoque impendisse curam, & operam: obiit año 104. *Minutolius lib. cui Tit. Les Motifs de la conversion &c.* qui & sentit, *Hyginum*, dimisso ob Persecutiones Alexandriæ Episcopatu, quartum Gebennæ Episcopum, conversioni Gentilium in Vallefiâ allaborâsse: *Il mourût*, ait ipse, *au Pais de Vallay, où il estoit allé pour tacher de convertir ses parens l'an 155.* Hunc tamen cum non referat Catalogus Ritualis Gebeñens- nec de ejus apud Vallenses ortu, ac prædicatione ullis viis alijs nobis constet, meritò relinquimus dubium.

CAPUT II.

De Thebææ Legionis Martyrio in Vallesia.

HÆc æra est Romanorum Tyrannorum persecutionis, & Imanitatis in Christicolas præsertim Maximiani, & Diocletiani, etenim cùm sacer ille ignis, quo corda Apostolorum, & Christi Discipulorum incaluerant, potiolem jam orbis plagam pervassisset, ita pectora credentium hoc sole Divino inflammabantur, ut non vererentur nomen Christi, & Evangelij legem palàm Gentibus profiteri, & coram Regibus, nullis ab hac Sanctâ audacitate catastis, nec ullo Tormentorum genere absterrendi, hinc furente Tyrannorum rabie cadebant innocuæ victimæ (primitivæ Ecclesiæ germina) gaudentes pro nomine Jesu contumeliam pati, & inventorum genus omne cruciatuum. Hoc ipso tempore Duce & hortatore Mauritio Legio Thebæa spontaneâ sanguinis profusione nostram irrigavit Vallesiam, facto cruore SS. Thebæorum in semen plurimorum Christianorum.

Nam-

NAmque Mauritius & Socij Legionis Thebææ, viri in rebus bellicis strenui, virtute nobiles, sed fide nobiliores, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, fidem Christianam ita integrè, castèque colebant, ut nullis impiorum principum Edictis, adduci unquam potuerint ad eam violandam, Maximianus igitur ducto in Galliam exercitu, cum ad fines Sedunorum sacrificij causâ constitisset, omnes milites dijs thura incendere iussit. Quo scelere Mauritius ne se contaminaret, à reliquis copiis unà cum suis discessit, Imperatoris autem nuntijs revocati, se Christianam fidem colere ex animo responderunt. Quam ob rem Maximianus misit ad eos milites, qui suo nomine nuntiarent, ut, si salvi esse vellent, in castra ad sacrificia irent. Qui se Christianâ religione impediri responderunt. Quorum responsum ille indignissimè ferens, majori iracundiâ, quàm antea exarsit. Itaque immisâ parte exercitûs in Thebæos, decimum quémque eorum iussit occidi. Quod martyrium libenti animo, maximèque hortatore Mauritio ferre maluerunt, quàm imperata facere nefarij Imperatoris. Maximianus autem nedum eâ cæde satiatus, reliquos sacrificare imperavit, ij & suâ sponte & Mauritiij Ducis itidem hortatu id committere constantissimè negaverunt, quam ob causam eorum internecionem ab exercitu fieri iussum est. Qui omnes vel libentissimè depositis armis, cum cervices pro Christo Domino præbuisserint, decimo

Calendas Octobris contrucidati ad martyrij palmam adeunt in cælum : Præcipui autem inter eos extitere Mauritius , Exsuperius , Candidus , Victor , Innocentius , atque Vitalis , ad quos referri possunt Ursus & alter nomine Victor , ambo ex eadem Legione milites , qui sub eodem Imperatore Solodori diris primùm suppliciis excruciatii , sed cœlesti super eos lumine coruscante , ruentibus in terram ministris , erepti , deinde in ignem missi , sed in nullo penitus læsi , novissimè gladio consummati sunt. *Ex Offic. proprio Sedunens. Ribadeneira Tom. 1. 22. 7bris Baronius in annum 297. Henr. Murer in Helvet. S. Adon, Beda, Usuardus, Surius &c.*

Ea horrenda strages tot illustrium bellatorum visa est hominum fidem excedere cuidam Heterodoxo (*Du bourdieu.*) Ut etiam ausus sit tanquam superioris ætatis commentum Thebæorum Martyrium rejicere , eò potissimùm obtentu , quod non sit tantæ imprudentiæ nota . Maximiano Herculeo inurenda , ut numerosam adeo de cohortibus suis manum delendo voluerit seipsum privare valido adversus Bagaudas subsidio &c. sed hæc , & quidquid demum obganniat obtrectator , hujus sanè veritatem Martyrij , cætera licèt argumenta deessent ,
vel

vel ex hoc periuriam omnibus esse debere existimo , quòd Sigismundus Burgundiæ Rex, atque Regni Antistites congregati , illis temporibus admodum vicini , nisi de Thebæorum Martyrio comperitam , tanquam in re liquidissima habuissent veritatem , haud quaquam illorum honoribus destinâssent tanti operis Agaunensem Basilicam , pretiosâ suppellectili instructam , Cœnobiúmque amplissimum largo censu ditatum , cùm aliud nihil occurreret , quo Rex , & Episcopi ad colendum famoso hoc opere Agauni locum induci potuissent , & quidem haustæ veritatis certâ notitiâ , cùm essent luci propinqui , id est , temporibus Martyrij , cujus proin memoria recens omnium Christicolarum provocabat in Sanctos Thebæos venerationem , hinc *Martyrologium Rom. 22. 7bris in notis dicit , quàm plurima antiquissima monumenta prodere , fuisse frequentem Fidelium occidentalium peregrinationem ad MM. Agaunenses.* Sigebertus de viris illustr. c. 159. Adon. Vienn. X. Kal. oct. P. de Natalibus , de SS. mense 7bri l. 8. c. 103. Greg. Turon. l. de glor. MM. c. 76, hîc loci substitère

stitère Romani Pontifices , Regiâ , & Imperiali coronâ vertices inclyti , sacri variarum Diœceseon Antistites , virique alij complures Sanctimonie famâ clari , non alio quàm piæ in Thebæos cœlestes , & eorum hîc loci reposita sacra Lipsana venerationis zelo impulsî , hunc præ alijs locum , pretioso sacrorum Pignorum Thesauro toto Orbe famosum , ipsi delegère obeundis solemnioribus negotijs ex eo digniorem , quòd MM. Thebæorum apud Numen Patrocinio suffulti , feliciùs ea conficere se posse sperarent : Hîc , inquam , loci substitère *Summi Pontifices* , videlicet Stephanus Papa III. anno 753. Leo III. 804. Leo IX. 1049. Eugenius III. 1146. *Romani Imperatores*: Carolus Magnus 806. Carolus IV. 1383. Sigismundus 1414. *Reges*: Guntranus 595, Sigismundus *iteratis vicibus*. Pipinus 753, Rudolphus 888. Conradus 909. Rudolphus 1014. *Principes Sabaudie* crebris vicibus. *Sacri Antistites*: S. Hylarius Pictaviensis vel circa 359. quò jussu Constantij Imperatoris , Arrianis *Episcopis* , ne eorum doctrinam impugnaret , suadentibus , ex Oriente in Gallias est reversus ,
 vel

vel seriùs anno, quo stetit Mediolanì
 contra Auxentium. *Ex Greg. Turon.
 Spondano, Galliâ Christianâ Sammartb: vbo:
 Piètav. Episcopus* Item S. Martinus Turo-
 nensis anno 375. vel paulò pòst *ex Epist.
 Decani & Canoniorum Castri novi ad Phi-
 lippum Archiepiscopum Coloniensem apud Su-
 rium post hist. Passionis S. Mauritij & Soc.
 Item S. Gaudentius Eporediâ oriundus,
 Episcopus Novariensis. 368. fors eâ oc-
 casione quâ jussu Valentis Arriani exu-
 lavit. Item Avitus Episcopus viennen-
 sis, cæterique PP. Concilij Epaunensis,
 517. quos inter S. Venantius Albenfis,
 seu Vivariensis Episcopus, Sigismundi
 Regis Filius, *Breviario, & Martyrologio
 Ecclesiæ vivariensis* ita perhibentibus *apud
 Samartb: vbo: Vivariensis Episcopus* in an-
 num 517. dein ex iisdem PP. S. Apol-
 linaris, S. Claudius Vesuntionensis, quo-
 rum vitæ, & sanctitatis elogia passim scrip-
 tores habent. Item S. Burchardus Lug-
 dunensis 1070. S. Annon Colonienfis
 1070. aut circà. S. Anselmus Augustensis
 1100. S. Hugo Gratianopolitanus cum
 Amedeo Sabaudia comite sub initium
 sæc. XII. Antelmus Bellicensis 1174. Pe-
 trus*

trus Tarantasiensis 1138. & 1140. Bernardus Tarantasiensis 1320. S. Franciscus de Sales Gebennensis 1614. *Ex Chron. lib. Cœnob. Agaun. & Castri Episcopalis Majoriæ Casp. Lang. p. 1. l. 2. a. 8. Murer in Theatro Ecclesiast. Ribadeneira tom. 1. 22. 7bris. Henric. Murer in Helvet. S. aliisque suo loco citatis.* Sed longis antè temporibus nempe circa sæculi V. medium suam in Sanctos Agaunenses venerationem testatus est S. Romanus Abbas Monasterji Montis Jurensis, ad Eorum visenda, & honoranda Sacra Lipsana instituto itinere, tametsi miraculo prope Gebennam edito, fortè illo subitanæ curationis novem leproforum, quod narrat *Henr. Murer cit. n. 5. c. 7. de SS. Episcopatus Basileensis*: elegerit mox redire in solitudinem, ne populi honoribus obrueretur. *Bolland. Tom. 3. Febr. n. 9. quin & S. Policarpus Senonensis Episcopus Romam suscepto itinere Thebæorum sacra Lipsana Agauni veneratus est, antequam Sigismundus Cœnobium fundâset, in ipso transitu, & loco demortuus. Bolland: Tom. 2. Febr. p. 546.*

Et audebit etiamnum Heterodoxus
aliq

aliquis Regios, & sacros tot illustres Christicolas, tantâ dignitate, & Authoritate viros, erroris arguere, aut fatuæ superstitionis, quòd Thebææ Legionis sacra ossa, Agauni, tanquam Martyrij loco, reposita, agnôrunt venerabundi? quanta in uno homine temeritatis noxa!

Cæterùm si scriptor hic inconsultus cogitatione assequi nequeat Maximiani indolem ad id devenisse atrocitatis, ut de ipsiis viris, qui non aliena stipendia merebantur, sed ipsius castra propria sequebantur, Legionem integram é medio tolleret, consulat Historicos, & Immanitatem Imperatoris deprehendet, erat namque Aurelio Victore Teste Epit. p. 222, *Herculeus ferus naturâ, ardens libidine, consilij stolidus.* Et teste Eutropio l. 9. e. 27. p. 127. *propalam ferus, & incivilis ingenij asperitatem suam etiam vultûs horrore significans.* Dein ex ejusdem Eutropij testimonio *in omnibus severioribus consilij Diocletiano obsecutus*, cujus lubedini & immanitati hac Christicolarum persecutione, & Dijs adversantium Militum internecone obsequium præstare se posse non dubitabat.

Decimationem autem fuisse pridem in usu memorant cum alijs Livius l. 2. ab U. C. Dec. 7. Polybius, Seneca &c. qui ultimus refert Cambyfen non provisus com meatibus per inuia, & arentia loca traxisse omnem bello utilem turbam, & cum defecissent etiam tenerrima frondium coria igne mollita, radices, herbæ, quibus sustinebant famem, decimum quemque sortitos esse in alimentum, donec timuit, ne & ipse vocaretur ad sortem, tunc demum dedisse signum receptui- l. 3. *de ira c. 20.*

Verum cum Adversarius noster ad Politices regulam potius, quam ad inñatam Maximiani Indolem barbaram metiendum velit super hujusce Facti veritate judicium, hinc etiam illud ei stomachum movet, quod in ipsorum legitur historia, videlicet Thebæos milites, viros aliam manu strenuos, sub casside & clypeo atque in acie ferri versari assuetos, abjectis armis elegisse mori, cum non una, sed plures viæ eis paterent sese morti eripiendi - *cecy*, inquit ille, *n'a pas esté mis sans dessein, l'Autheur a voulu prévenir une difficulté, que ses Lecteurs pouvoient lui faire.*

il at prévu, qu'on auroit de la peine à croire, que toute une Legion, qui avoit les armes à la main, se soit laissé immoler sans faire la moindre résistance. Censebat proin is, de-
 cuisse illustres Bellatores vel obfistere Maximiani trucibus Imperijs, aut vim vi quantâcumque possent, repellere, aut Imperatoris stipendia, & Castra deserere, parum scilicet versatus in schola Christi, qui econtra ad inimicorum, & Persecutorum dilectionem nos tantopere hortatur, neque vult vim vi repelli, sed percutienti alteram maxillam præberi, red-
 dique pro malo bonum : Hanc autem fuisse continuam Ecclesiæ Catholicæ praxin, communémque, & unam SS. PPum sentiendi, ac docendi Methodum, dilucidè ostendit cit. *Dom Joseph de l'Isle* c. xi. at verò semper adhuc Adversarius noster animo suo persuasum habet, malè consuluisse gloriæ suæ Armatorum Legionem Thebæam, dum præbuit velut inermis, colla, & guttura hostilibus machæris : ego proin de hoc articulo meliùs edocendum, ut, quantum interfit inter gloriam fluxam, & prophanam, quæ Philosophorum est, & inter gloriam il-
 lam

lam veram, & immortalem, quæ SS. Martyrum est, dignoscat, amandatum cupio ad unum *Oforium* l. 3. n. 2. de *Nobil. Christianâ* sic differentem: Quàm multi Milites, quod genus hominum plerumque ab omni studio sanctitatis abhorret, mortem pro Christi-laude susceptam omnibus coronis, & triumphis antetulerrunt, nec est necesse, omnes Mauritorios, Sebastianos, Catharinas, Agathas, Gordianos annumerare, hoc satis constat, innumerabilem, atque prope-modum infinitam multitudinem fuisse, quæ ad Illius virtutis eximix laudem pervenerit, cujus imaginem vix homines excellenti Ingenio præditi post longam exercitationem tenuerunt, quod satis indicio esse potest, longè aliud virtutis, & constantix genus istud esse ab eo, quod Philosophorum præceptis, & litteris continetur, quod non humanâ Disciplinâ, sed divino munere, atque dono fuit Christianis mentibus instillatum, summum Christiani Nominis, atque nobilitatis ornamentum, certissimùmque sanctissimæ Religionis Testimonium.

Dein cum Anaxarchum, Syracusanum Thrasionem, aliosque veræ licet Religionis expertes, diris supplicijs lacertos, animi constantiam invictam præsetulisse *Oforius* advertisset, subjungit: At quàm obscura est illorum Constantia, si ad Nostrorum virtutem conferatur, si enim causam respicias, illi Tyrannorum odio, à quibus læsi erant, sup-

plicia perferebant, Nostri Christi amoré, à quo Divinis beneficijs ornati fuerant, tormenta omnia levia putabant . . . Illi deinde in desperatione omnium fortunarum dignitatis speciem aliquam retinuerunt, Nostri cùtù sibi, utrum velent, liberum fuisset. non inviti tamen mortem claram cum ignominiosâ vitâ commutarunt: si ad numerum advertas, ridiculum est, paucissimos infinitis opponere: Hanc tu Disciplinam, è quâ tam præclara documenta virtutis extiterunt, contemnis? hæc Institutione, . . . quæ tantam multitudinem in laudis, & gloriæ studium incitavit, abjectos animos, atque demissos effici contendes? quæ est ista mentis perversitas, ut virtutis umbram admireris, veram virtutem pro nihilo habendam putes?

Nostri itaque Thebæi in scholâ Christi sacratiorem gloriam, veræ laudis studium, & Christiani nominis immortalitatem edocti, nullâ re gloriosiores se fore existimabant, quàm si impijs Dijs Thure negato, vitæ suæ prodigi, per vulnera, & mortem spontaneam Christo Regi suo præclarum testimonium redderent, quin & sibi ipsis injurios fore sentiebant, si vel turpi fugâ, vel militari obsistentia optatissimam Martyrij occasionem sibi adimerent, optatissimam, inquam, illis Ecclesiæ primis temporibus, quæ alijs
alijs

alijs fortiores certatim ad gloriosas spontaneæ pro Christo necis addeas convocabant. *Ubi enim primum Christi fama*, ait Idem Osorius Sylvensis Episcopus l. 5. de gloria n. 5. *quæ quidem incredibili celeritate omnes Terræ fines peragravit, ad exteras Nationes pervenit, incredibilis hominum multitudo ingenti admiratione percussa, & amore tam Divinæ virtutis incensa, relictis inveteratis, atque penitus insitis opinionibus pristina instituta omnia repudiat, omnibusque vitæ comodis neglectis ita Christum per omnes flammâ secuta est, ut nullis minis, nullis terroribus, nullis exquisitis supplicijs ab illius conjunctione divelli potuerit.* Sed non arbitror diutiùs immorandum quærendis in re liquidissimâ comprobandæ veritatis argumentis jam tot antiquorum scriptorum testimonio confirmatæ, quos inter Eucherius Lugdun. Greg. Turon. Venantius Fortunatus, Victor Massiliens. Avitus Episcopus Viennens. in *Homiliâ*, quam in ipsâ SS. Agaunensium Basilicâ pronunciavit, & quidem ex consuetudinis debito, ut ipse asseruit, ex quo consequitur pridem ante illos annos cultam fuisse SS. Thebæorum festivam

stivam memoriam, quorum *passionis* historiam censet scriptam reliquisse beatum Theodorum Octodurensem Episcopum, vixit autem hic tempore Concilij Aquileensis primi anno 381. cui interfuit. Quidquid demum ad evertendam Martyrij hujusce veritatem obtrudunt bini Heterodoxi *Joannes du Bourdieu in Dissert. hist. & crit.* Item *J. le Sueur hist. Eccl. in annum 297.* relati apud Morerium vbo; *Legion Thebaine.* insigniter refellit *Dom. Jos. de l'Isle* libro toto, cui Tit. *Defense du Martyr de la Legion Thebaine.*

CAPUT III.

Quo anno passi sint Thebæ Legionis Martyres?

EX Legionibus Thebæis quatuor speciale nomen sunt adeptæ ex *Pancyrolo not. Imperial. c. 26.* nempe *Diocletiana* Thebæorum, *Maximiana* Thebæorum, *Flavia* Thebæorum, *Felix Valentis* Thebæorum: harum quænam pro confessione Christi passa sit Agauni, seu quonam istorum nominum appellanda veniat

niat illa , quæ apud Agaunenses cruentæ necis consummatione Martyrij gloriam affecuta est , versatur in quæstione. Henricus Murer in Helv. S. in vitâ S. Mauritij asserit , ex Legionibus Thebæis tres omnino gloriosa Martyrij retulisse trophæa , unam sub Maximiano , alteram sub Diocletiano , 3.^{am} sub Flavio Constantio Imperatoribus ; *Flaviam* (à quocumque Flavio demum hoc nacta sit nomen) non esse illam , quæ apud Veragos subijt Martyrium conveniunt omnes , *Felicem* autem dictam volunt nonnulli illam Agaunensium Martyrum argumento ex homiliâ S. Aviti viennensis Episcopi electi anno 500. dictâ in Basilicæ SS. Agaunensium Innovatione , quæ infit : *Præconium Felicis Exercitûs &c.* arbitrantur inde Legionem illam *Felicis* vocabulo esse appellari solitam : Item *Felicem* vocant Greg. Turon. l. 1. de glor. MM. c. 74. Venantius Fortunatus l. 8, carm. 4.

Tali sine polos *Felix* Exercitus intrans ,
Junctus Apostolicis plaudit honore
choris.

at si Legio *Felix* erat valentis Thebæo-
rum

rum ex dicto Pancyrolo relato apud Græv. tom. 7. pag. 1426. non videtur, quî id nominis adaptari possit Agaunensibus MM.^{bus} quoniam *Valentis* Arriani persecutio, eaque potissimum in SS. Præsules, fuit multis annis posterior. *Lambrecht in cat. Temp. ser. 5. Sæc. iv.* postquam & Cæsarum furorem cessasse, ait. *Diocletianam* autem, eò quòd primitus Sacramento militari obstructa fuerit Diocletiano, vel *Maximianam* Thebæorum, eò quòd demum sub Maximiani Imperio stipendia meruerit Legionem nostram seu Martyrum Agaunensium dici potuisse non dissentit D. Joseph de l'Isle *in hist. Leg. Theb. c. 1.* hac porrò in varietate seu dubietate judiciorum ipse in ambiguum abripior. Illud verisimilius videtur, cum Legiones hæ fuerint ex *Comitatensibus*, ut scribit cit. Pancyrolus, eò quòd Imperatorem, quò vellet, comitentur, inde *Maximianam* Thebæorum dictam fuisse illam MM.^{um} Agaunensium, à quo tempore destinata fuit Comitatuî Maximiani adversus Bagaudas proficiscientis. Sed si diversa sunt scriptorum judicia circa Epitheton Legionis SS. A-

gau-

gaunensium ex prædictis quatuor tribuendum, non minor est sanè opinionum diversitas circa annum, imò sæculum eorundem Martyrio seu cruentæ pro Christo neci assignandum. Stant alij pro sæculo IV., sub cujus initium Thebæorum horrenda strages Maximiani crudeli Imperio contigerit, sed plurimi contendunt pro sæculo III. cujus exitus præmemorata Christianæ Legionis cædem horrente universo Orbe spectaverit: ex iisdem scriptoribus sigillatim dictæ *Passions* annum indicat

Joannes Suffren 292. um	Baronius Tom. 2. n. 1.
Petrus Ribadeneira 296.	- - - 297.
Petrus de Natalibus 280	Labæus Tom. 1. chron.
Petrus à Rotà Ord. Præ-	p. 2. - - 286.
dicatorum - 280.	Lambrecht in Cat.
Amedeus Salijs Brev.	temp. 286.
- - - 279.	Chronica Sabaud ^{is} c. 18.
Ado Vienn. in Chron.	- - - 300.
- - - 283.	Hermannus Contractus
Henricus Murer in	- - - 300.
Helv. S. - 288.	Chronica Eusebij 306.
Joannes Gabriël Biscio-	Baldazanus in Theba-
la - - 292.	de - - 306.
Laurentius Surius 292.	

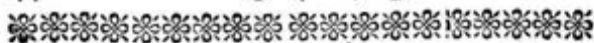
In tantâ opinionum varietate quis ob-

vio obtutu statim perspiciat, sitne ad sæculum IV. an III & quem ad annum ex præcitatis referenda *Passionis* Martyrum nostrorum *Historia*? cum & Diœceseos Sedunensis annales annum non designent, nemo, arbitror, sinistrâ mentem meam perstringet censurâ, si in articulo tantæ dubietatis hæserit suspensa, nec indubia.

Cæterum sagaciori præ alijs indagine hujusce cruenti actûs tempestatem disquisiisse videntur *Labeus in chronol. temp. Ruinardus Aët. Mart. p. 288. n. 7. Tillemont hist. Eccles. tom. 4. p. 426. & 698. Baillet in vit. SS. die 22. 7bris. in unam hanc sententiam abeuntes, videlicet Thebæorum Martyrium referri convenientiùs ad annum 286. quo Maximianus in consortium Imperij assumptus exercitum eduxit in expeditionem adversus Amandum, & Æmilianum Bagaudarum Primi-pilos, & ad diem 22. 7bris, in quem conveniunt omnino Martyrologia pro celebranda memoria SS. MM. Agaunensium.*

Cœpit autem mox florere Christicolarum Pietas, & honor in SS. MM. *es* Agaunens. nam, ut ait *Baldazanus l. 2. Sac. The-*

Thebaidis, & S. Helena Constantini Mater
 cūm repeteret Italiam, curavit illic loci
 construi Ecclesiam ineunte sæculo IV.
 S. Martinum Turon. Episcopum sub fi-
 nem Sæc. III. S. Romanum & S. Polycar-
 pum eòdem Stæ peregrinationis iter in-
 stituisse circa medium Sæc. V. quin &
 frequentem illâ jam ætate ad SS. The-
 bæos peregrinationem fuisse, visum est
 superius, qui susceptæ Devotionis zelus
 varia ex diversis locis, ac provincijs au-
 ri & argenti, rerúmque aliarum donaria
 honori, officiòque Sanctorum deferebat
 Teste Eucherio in Epistolâ ad Salvium
 Episcopum, qui & affirmat SS. MM.^{um}
 pio interventu crebra illic loci accidisse
 prodigia, claudis gressum, ægris valetu-
 dinem &c. mirâ Numinis operantis ma-
 nu esse allatam, Unde S. Greg. Turon.
 enunciavit c. 1. de glor. MM. c. 76. mag-
 nam patere virtutem apud MM.^{um} Theb.
 sepulchra. *Cit. Eucherius apud Surium.*
Item cit. Baldazanus. Henr. Murer. Casp.
Lang. Historischer Grundriß. l. 1. c. 2.
 a. 8.

SECTIO II.

A Sæculo IV. usque ad VII.

CAPUT I.

De Initio Episcoporum Octodurensium.

TAmetsi ipso jam novellæ Ecclesiæ primordio, quibusdā Galliæ Civitatibus dati sint Episcopi, ut vidimus sect. 1. c. 1. quorum proin vigilantia, ac dilatandæ Fidei studium in finitimas se se Provincias extendebat, ubi ubi demum reperirentur, qui Christo nomen dedissent, missis illuc Presbyteris, qui partitis in Parœcias Fidelibus Curiones præessent, verbum Divinum, & Evangelicæ Legis observantiam in ipsorum Episcoporum scholis haustam annunciaturi, hinc, antequam suum nacta esset Episcopum Vallesia, arbitrantur nonnulli, Viennensis Archi-Præfulis curam in vallenses Christicolas se se extendisse, alij potiùs Arelatensis, à cujus Metropoli dicunt Sæculo V. separatas fuisse Diœceses Gebennensem, & Taran-

Tarantasiensem, ab hâc autem exemptam fuisse Sedunensem Ecclesiam videbitur suo loco : at cùm augesceret in dies credentium numerus , paxque Ecclesiæ esset reddita (nam debellatis victore Constantio Cæsare Allemannis apud Lingones, hostes Populi Rom. ab Armis destitère, & cùm Successores Imperatores omnes dempto Juliano Christianam Religionem profiterentur, cessavêre & persecutiones in Christicolas) destinavit S. sedes Episcopum Vallensibus, definitis creditæ Diœceseos spatij, quippe anno 300. missum esse Oggerium Episcopum, & sedem fixisse Octoduri docent scripturæ quædam Cœnobij Agaunensis. Ast quoniam Antistitem hunc non refert Episcoporum Annalium receptus Syllabus, nec Canonorum Sedunens. Castrî Valeriæ, idcirco Episcoporum Vallensium Catalogo Oggerium non inserui.

Primum igitur numerant chronici libri nostri Theodorum, hujus etenim ad Vallenses Missionem, & sedem Octoduri fixam scimus etiam ex Concilio Aquilensi, cui cum D. Ambrosio adstitit, sexto loco subscriptus in eo his verbis :

Theod

Theodorus Episcopus Octodurensis. Hoc nempe in Concilio Palladij heterodoxa dogmata damnata fuêre anno 381. quem & Theodorus noster damnavit hâc sententiâ relatâ in decursu Concilij : *Theodorus Episcopus Octodurens.* dixit, *Palladium*, qui *Christum DEum verum coeternum Patri negavit, nec Christianum hunc, nec Sacerdotem ullo modo censemus.* Celebrata autem est hæc synodus Siagrio, & Eucherio Cofs: contra binos Episcopos Arrianos dictum Palladium, & Secundianum Præsides, & interrogante S. Ambrosio; Palladius, qui cum Arrio solum Patrem in Divinis æternum dicebat, & cujus blasphemix secundum Sabinum Episcopum majores erant, quàm Arrij, multum tergiversatus est respondere, at Episcopi Catholici, asserentes Coeternitatem Filij DEI, anathema dixerunt Palladio, & *omni, qui Filium DEI coeternum cum Patre non confiteatur* Item *omni, qui Christum Filium DEI Dominum verum non dixerit.* M. L. Bail in *summa Concil. Tillemont in hist. S. Mauritij. Baronius &c. cit. Casp. Lang:*

Andreas Saussayus, in *Supplem. ad Martyrol. Gall. X. Cal. April.* Sic enunciat :
 „ Seduni in Gallia sancti

„ Theodori , aliàs Theodorici Episcopi , &
 „ Confessoris , qui sui Sæculi clarum lumen cùm
 „ apud Octodurum Veragrorum Cathedram E-
 „ piscopalem (quæ demum Sedunum Valle-
 „ rum translata est) teneret , ad Concilium a-
 „ leense , quod Damaso papâ , & Gratiano Augu-
 „ sto jubentibus celebratum est adversus Palla-
 „ dium , & Secundianum Episcopos Arrianos
 „ dogmata renovantes , unus scilicet ex proprijs
 „ Galliæ Episcopis invitatus accessit , sanctique
 „ Ambrosij , illic Majestatem Unigeniti æterni Pa-
 „ tris adversus horum Impiorum sceleratam per-
 „ fidiam strenuè propugnantis suffragator dam-
 „ nationis sententiæ , quæ contra illos lata est ,
 „ sacros inter Proceres conspicuus subscripsit .
 „ Dehinc ad sedem reversus cum triumpho ,
 „ orthodoxam fidem sedulò excoluit , verbo
 „ autem & exemplo cùm gregem suum Pastor
 „ bonus sustentâisset , locupletatus fœnoribus
 „ gratiæ ad coronam justitiæ lætus de bonæ mi-
 „ litæ felici successu properavit .

Cæterùm de Theodoro primo cele-
 bris est memoria , & mentio in scriptis
 Eucherij Episcopi Lugdunensis , mittens
 enim SS. Thebæorum historiam Martyrij
 Salvio Episcopo , quam ipse ab Isaac Ge-
 bennensi Antistite & cujus nepti Sede-
 leubæ , vel Sedelimbæ nupserat Gonde-
 gifillus Rex , acceperat , credere se , ait Eu-
 cherius ,

cherius, eandem historiam Isaacium accepisse à Beato Theodoro Octodurensi, nec abs re & veritatis argumento, non poterat enim non esse curæ Vallensium primo Episcopo, quin famosam adeo Thebæorum pro Christi amore Internectionem hætenus fortè, etsi in ore omnium, ac traditione versaretur, à nemine scriptam, in scripturam redigeret, in postera sæcula luculento Heroicæ *Passionis* Testimonio futuram. Idem innuunt *Legendæ*, & Indigitamenta Sedunensis Ecclesiæ, videlicet Theodorum nostrum historiam Martyrij Militum Thebæorum Isaaco Gebennensi transmisisse, communicandam Episcopis Galliæ, quam Eucherius Lugdunensis Episcopus omnibus communem fecerit: affirmant insuper, beatum hunc Antistitem in propulsandis superstitionum tenebris, atque Idolorum cultibus evertendis fuisse potentem, ac felicem, neque solùm in Valleis, quæ supererant Idolorum Phana subvertisse, sed minori quoque Burgundiæ Christianæ Legis Instituta annuntiâsse *Golut hist. de la Franche Comté*. Hæc proin nonnulli perperam tribuunt Theodoro

II. ut liquebit ex Sect. 3. c. 1. cum credibile non sit adhuc Sæc. VI. seu tempore Theodori II. & Sigismundi Regis apud Vallenses Idolorum cultum superfuisse. Sunt econtra, qui nullo prorsus fundamento tribuunt Theodoro I. in colligendis Thebæorum Reliquijs navatam operam, & in construendâ Ecclesiâ acclivî honori SS. Agaunensium adjutorem existisse Beato Ambrosio Abbati, sed horum aliquid veriùs convenire Theodoro II. videbitur suo loco. Denique idem Theodorus noster interfuit Synodo Mediolanensi cum S. Ambrosio, aliisque Episcopis anno 390. ut testatur eorum Epistola ad Siricium Papam, in quâ subscriptus est 6to loco ante Episcopum Araucicanum his verbis: *Theodorus Episcopus Octoduren- sis.* Quâ in Synodo damnata est doctrina Joviniani &c. præferentis, aut saltem æquiparantis nuptias virginitati, cujus & cætera dogmata refert *Hieron. l. 2. contra Jovinian.* Eum demum Honorius Imperator servili affectum supplicio relegavit in Insulam aliquam, cæteris Episcopis Sectarijs in diversa loca dispersis. *S. Ambros. Ep. 42. S. Hieron. sit. l. Baron. in annos 382. 390. 412.*

Hâc pariter ætate volunt vixisse Heliam Vallensium Episcopum, qui Patriâ exulare coactus sit, ab Arrianis expulsus, inde contulisse se Romam, & ad manus Summi Pontificis dimisisse Episcopatum, ex Urbe autem reducem adiisse ad S. Julium Ortanum & Ecclesiam ibidem loci ab ipso extractam consecrâsse, in cujus regimine & administratione eidem demortuo successerit, sed nec abesse speciem veri in narratione hac historicâ adverto, seu quia & continua apud nos traditio viguit, Heliam nostrum aliquando Divum Julium convenisse in Insula Ortæ, nunc ab eo *S. Julij* dictâ, seu & quòd narratione præfatâ ad amussim descriptæ sint plures illius temporis circa vitam utriusque *S.^{ti}* viri conjunctiones: Stant fanè pro veritate ejusdem historicæ Informationis, quæ sequuntur: nam præter alia tam Collegiatæ *S. Julij* quàm Cathedralis Ecclesiæ Novariensis documenta, quibus traditur, S. Heliam vixisse temporibus Beati Julij, eidem in regimine illius Ecclesiæ successisse, docemur id ipsum ex antiquissimo Exemplari historiæ *S. Julij* in membranis scriptæ, & in dictâ

Collegiatâ continuò asservatæ : ibi: *Post verò ejus venerandum excessum (S. Julij) Helias extitit ejus successor, qui etiam Presbyterij fungebatur honore. Dein, cùm meminuit obitûs, ac sepulturæ S. Audentij Patritij Mediolanensis, subdit: Audentius non adeo longâ interpositâ morâ. (post mortem nempe S. Julij) Mediolani defunctus est Tollentes itaque eum ejus Domestici, inde deduxerunt ad Insulam, in quâ SS. mus vir (Julius) erat sepultus, Helias autem cum crucibus & candelabris Clericorumque psalmodijs, dignâsque exhibens exequias juxta virum Dñi Julium, bunc tradidit Sepulchro.*

Item Mombritius in vitâ S. Julij sic refert: *post verò tempus ejus. (Julij mortui) Helias extitit, qui ejus locum adeptus est, dignitate Presbyterij fungens. Quoniam verò apud nos etiam pro veritate comperitum habetur, D. Heliam ad S. Julium se contulisse, & cum eo annos traduxisse, idque habent veteris Officij lectiones, quem & Demetrio coævum dicunt, unde & in Collegiatâ Castri Canonice Sedun. Valeriæ asservatur exposita effigies depicta S. Heliae tanquam Peregrini*

adventantis, & salvere jubentis beatum Julium Infulâ ad ipsius pedes positâ, & inferiùs hac Inscriptione - - - *Ilmo & Rdmo Dño, Dño Hilteprando Episcopo Sedunens. Præp. & Can. Collegij S. Julij ex antiquo suæ Ecclesiæ. 1626.* Hanc autem veteris Altaris D. Heliae dicati tabulam in Basilicâ S. Julij vidisse testatur *Carolus à Basilicâ Episcopus Novariens. in sua Novariâ l. 1. Term. Inf. S. Jul.* Vetustate, ut ipse opinatur, ducentorum annorum pœnè confectam, his subjectis verbis: *S. Helias Episcopus Sedun.* vixit autem Carolus anno 1600. imò & alijs compluribus seu pictis imaginibus, seu sculptis simulachris tam antiquæ quàm modernæ Ecclesiæ S. Julij consimili specie expressum videri S. Heliam, quem & Annales nostri, & pictæ Tabulæ tam Castrorum Episcopaliū *Turbilionis & Majoriæ*, quàm Canonico-rum Sedunens. *Valeriæ*, & in ipsâ Cathedrali nostrâ à prioribus Sæculis referunt inter SS. Episcopos Sedunen. Hinc neque in isto articulo Carolus dubius hæ-re debuit, quin & Heliam nostrum inter SS. Confessores locatum, officio quoque communi Pontificum proponeret colen-

colendum , quo & nostra Cathedralis , & tota Diœcesis eundem venerari consuevit , præsertim cùm in dictæ Ecclesiæ Rituali ex membranâ confecto inter Festa SS.^{us} , quorum sacra corpora inibi requiescunt , festum quoque veniat sancti Heliae his verbis : *Festum S. Heliae Presbyteri , & Episcopi Sedunensis , ut alibi habetur , qui immediatè successit beato Julio in hac Insulâ , & in regimine ejus Ecclesiæ , & qui Ejus corpus sepelivit.*

Itaque consideratis penitiùs argumentis , & utriùsque Ecclesiæ Testimonijs , quibus Heliam Episcopum Vallensium fuisse comprobatur , cùm accedat utriùsque Ecclesiæ immemorabilis , & invariata traditio , eundem Episcopali dignitate fulsisse apud Sedunos , & ad S. Julium se contulisse , vitamque sociam duxisse cum eo , atque ibidem loci supremum diem obiisse , jam videtur & illis , & nobis nihil dubitationis relinqui , quo minùs Antistitem nostrum S. Julio coævum agnoscamus , idque solùm ulteriori indagine investigandum , quo Sæculo , quibusve annis vixerint ambo ? sed & huic quæstioni fiet satis imprimis ex præcitatâ hi-

ſtoriâ S. Julij ſic enunciante : „ Sed Beatus
 „ Julius unâ cum Juliano Divinâ Dispensatione
 „ Salum navigare diſponunt, navigantibus autem
 „ eis lacertoſo certamine atque pellentibus fla-
 „ tis Hiſtrum cœlitus tranſnaverunt, deinde ve-
 „ rò ignota carpentes itinera Duce Domino ad
 „ glorioſum Imperatorem Theodoſium perve-
 „ nerunt. Julianus, ait *Petrus de Natalibus l. 3. n.*
 „ 36. Frater beati Julij fuit, hi duo Fratres à Theo-
 „ doſio Imperatore Chriſtianis obtinuerunt tem-
 „ pla DEorum ubique reperta deſtruere, & Ec-
 „ cleſias ædificare, mandavitque Imperator om-
 „ nibus prædictos fratres adjuvare &c. Subinde
 „ narrat repentinæ à DEO animadverſionis
 „ eventum in aliquem, qui finxerat mor-
 „ tuum, ut in conſtructione Eccleſiæ *Gau-
 „ dianæ* Mandatum Imperatoris arte elude-
 „ ret, privaretque Eccleſiam Operis.

Adeunt proin Julius, & Julianus, Patriâ
 Myrmidones, initio Peregrinationis ſuæ
 Theodoſium propagandæ Chriſtianæ Re-
 ligionis zelo inducti, &, ut fert dicta Hi-
 ſtoria, à piiffimo Principe litteras impe-
 trant ad Rectores Provinciarum, quarum
 ſubinde præſidio obeunt longam, ac diu-
 turnam Miſſionem ſacram; poſtremò
 cùm ad Inſulam hanc eſſet perventum,
 ipſam ſibi beatus Julius quietis locum
 de-

deligit, multorum annorum itinere, & laboribus fractus; huc & Helias noster ad S. virum se contulit tempore eundem non incerto ijs, qui vitæ, & Gestorum conjunctiones SS. Julij & Juliani ex illis duntaxat, quæ habentur in eorum Officio canonico per S. Rom. Sedem pro Ecclesijs Novariens. Mediolan. & Vercellensi approbato accuratiùs inspexerint; in eo namque legitur, geminos hosce viros Dei Rom. Imperij Regiones vix non omnes, præsertim quæ à Boreâ, & occiduo sole occurrunt, multiplici, variòque itinere attigisse, Romam usque progressos, ad aquas salvas diu substitisse, inde toto Latio lustrato, innumeros undique ad Christianæ Fidei profutenda dogmata prædicatione, virtutibus, & miraculis editis traduxisse, in Liguriam tandem, & Insubriam delatos esse, in quâ S. Julius centesimam Basilicam ædificârit, Juliano Gaudiani, quo loco sibi consistendum putârat, beato sine præmortuo. Horum de Heliâ nostro potiorrem notitiam præbuit mihi clarissimus vir, Dom. Angelus Dominicus de Federicis Præpositus antiquissimæ Ecclesiæ

Canonorum S. Julij procurantibus benevolis officijs lectissimi amici mei, præstantis viri, Dom. Joannis Philippi de Torrente almæ Civitatis Seduni Proto-Grammatéi &c. Habet autem S. Julium sub Theodosio Imperatore etiam Martyrologium Rom. 31. Jan. tametsi eundem sibi quoque vendicet Ecclesia Mediolanensis. *Nombril. tom. 2.* factâ tamen in Notis mentione Festi, & Officij Novariensis Ecclesiæ. Vixit proin Julius tempore Imperatoris Theodosij, & hunc Principem adiit verisimilius initio ipsius Imperij circa annum 383. quo tempore, ut narrat *Theodoretus lib. 5. hist.* Rhodas Scythicarum copiarum Dux, trajecto Danubio Thraciam igne, ferrôque vastabat, ultimum Constantinopoli exitium allaturus, nisi ope Numinis Theodosium protegente tam Rhodas, quàm Exercitus ejus antè periisset, igne cœli absumptus: Dein cum litteræ Imperatoris præfatæ profectum nactæ sint Expeditionis sacræ, ac diuturnæ, non obscure id denotat vixisse interim Theodosium litterarum Authorem, subque ejus auspicijs Christianæ Legis Instituta Gentibus annunciâsse

geminos viros Apostolicos , quibus pro-
 in si detur annorum circiter 10. vel 20.
 cursus peregrinationis , inde non potest
 non consequi , eorum appulsum in Insu-
 briam , subinde adventum Heliae Episco-
 pi , ac mortem ipsius Julij evenisse sub fi-
 nem Sæculi IV. aut ad initium V. , neque
 id repugnat Annalibus nostris , quando-
 quidem de Theodoro I. Episcopo Octo-
 durenf. non constat , quamdiu vixerit
 post annum Concilij Mediolanensis 390.
 neque annum denotant , quo Florenti-
 nus adiit Episcopatum , cùm annus 411.
 sit obitûs , & Martyrij ipsius , adeoque
 intercurrit annorum spatium sufficiens
 pro Cathedrâ Heliae & Florentini , quam
 neutrum tenuisse diu , existimo : accedit ,
 quòd Heliae Episcopi Exilium , seu fuga
 ex metu Persecutionum ab Arrianis aptè
 respondeat ætati , quâ constat Pestem il-
 lam lethiferam Arrij multum quoque fe-
 cisse negotij vicinarum Gebennarum Epi-
 scopis , Nicephoro Theolasto , & Successori-
 bus , Hormisdæ Fratri , qui exulavit Arria-
 nis persequentibus , item Pappulo , Grego-
 rio &c. idque jam ab año 334. quo obiit
 Eleutherius Nicephori Antecessor. *Mi-*

nutol. cit. ab iisdem ſectarijs perſecutiones ſunt paſſi Maximus Trevirenſis Antiſtes año 386. Viſtor Wormatiens. anno 390. quo in Synodo habitâ Coloniae exauthoravit Euphratum ejuſdem loci Epiſcopum Arrianum, Item alij complures apud eundem Pantaleonem in annos cit. & citeriores.

Præfatae equidem Tabulae Novarienſes, & hiſtoria Heliam dicunt *Sedunenſem* Epiſcopum, cum ſupponatur econtra, illâ ætate Valleniſium Epiſcoporum ſedem fuiſſe Octoduri; ſed nec fidem ſuperat, calamitoſis illis temporibus Valleniſium Epiſcopos manſionem feciſſe jam Seduni, jam Octoduri, ut proin ſortiti ſint à ſedis loco nomen, nam & Florentinum vocat *Sedunenſem* Sigebertus, verum nobis potior ratio eſſe debet ab ijs, qui interfuere ſac. Concilijſ nempe Theodoro, Conſtantio, Rufo, qui ſe Octodurenſes ſubſcripſere, unde fieri potuit, ut Sigebertus & Novarienſes ſcriptores Florentinum, & Heliam vocârint *Sedunenſes* nomine Provinciæ à Civitate regionis hujus capite, ſeu quòd non adverterent illis primis temporibus ſedem fixam fuiſſe

se Octoduri, cùm tempore Sigeberti esset Seduni, scripsit enim Sæculo XII. haud absimili errore Minutolius pluribus locis vocat Octodurenses Episcopos etiam eos, qui ab anno 585. sacræ inaugurationi adstiterè Antistitum Gebennensium. Quare non solum Florentinum, sed & Heliam nulla satis ratio evincit habuisse sedem fixam Seduni, cùm medij veniant inter Octodurenses Theodorum, Constantium, Rufum &c.

Cæterùm Helias quasi Lucerna super candelabrum posita omni genere virtutum præsertim invictâ in adversis patientia excelluit, Pontificatûs tamen oneri, & honori, vel quòd varijs distentus curis contemplationi Divinorum incumbere non posset, vel potiùs Arrianorum, ut arbitror, vexationibus pressus, cessit, ac solitariæ vitæ amore Julio apud Insubres sanctitate vitæ jam claro se adjunxit, ut visum est hucusque tandem & ipse relictis sanctimoniam suam monumentis beato fine quievit in Insulâ Ortæ idibus Aprilis, ibidem tumulum nactus: Unde Lancellotus ex Comitibus Medæ in præfatione Statutorum Ecclesiæ S. Julij

lij sic in fit. *Christi & B. M. V. nec non SS. Julij, Andentij, Pbiliberti, Eliæ, & Demetrii, quorum corpora Bma in dictâ Ecclesia apud Altare magnum requiescunt, nominibus invocatis &c.* Ex Eliæ sacris Reliquijs insignis particula Canoniorum S. Julij piâ liberalitate ad nos superioribus annis delata, nunc solemnioribus Festis Cathedralis Ecclesiæ in argentea ejusdem Effigie reposita publicæ Fidelium venerationi exponitur.

CAPUT II.

De ijs, quæ sub reliquis Episcopis Octodurens. accidere, seu gesta fuere in Ecclesia Valensium.

IPso Sæculi V. initio insignem Vallesia aluit Christi Athletam Florentinum Episcopum Octodurensensem, quem cum Hylario Diacono Martyrij palmam retulisse affirmant Annales præcitati, nec non Martyrologium Rom. v. Kal. Octob. in hæc verba: *Seduni in Galliâ S. Florentini Martyris, qui unâ cum beato Hylario post abscissionem linguæ jussus est gladio feriri. Cùm enim etiam abscissâ linguâ Numi-*

nis

nis prodigiosâ ope , seu operante virtute liberius doctrinam Evangelicam prædicarent , capitis abscissione Martyrij meruere coronam . *Henri : Murer in Helv. S.* haud absimili modo tradit P. Joannes Malobiczki S. J. *in lib. Reg. Sacerdotij p. 2. c. 5.* rerum potiente Justiniano Cæsare Vandalorum Regem , sectâ Arrianum , in Affricâ Catholicis Episcopis ob confessionem Fidei linguas radicitus avelli jussisse , nec tamen usum sermonis eâ crudelitate , uti voluisset , abstulisse , namque veritatem asseriebant nobiles Fidei Testes etiam sine linguis , eapropter Affricâ in Exilium ejecti . Alij annum assignant sacrilegæ cædis ad S. Petrum Clagiarum patratæ 411. cum *Joanne Baptistâ Ricciolio in hist. chronol. reform.* Alij annum 407. ex notis *Martyrolog. Rom.* & quidem vel illâ , ut opinor , occasione , quâ Vandali in Galliam , & Hispaniam progressi sunt sub Genserico Rege , Arrianorum Fautore , & ipso Arriano , nec non Ecclesiarum famoso spoliatore , qui africanum Regnum dicitur stabilivisse anno 417. vel sub ejus Prædecessorum aliquo , Gundericico , aut Fredebaldo , et si enim post

Valentem Arrianum Imperatorem Cæsarum furor in Christianos cessaverat circa annum 378. sæviebant tamen abinde, cum in Gallias irrumperent, Vandalorum Reges, adeo ut invalescentibus in Catholicos Antistites Persecutionibus hi varijs ærumnis vexati, aut exulare cogentur, aut etiam ad Internecionem raperentur. Sunt, qui Florentinum cum Hylario dicunt Incolatu non brevi versatum quoque esse in Burgundiæ Civitate *Pseudin* nunc *Semont* dictâ Diœcesis Augustodunensis, captos autem esse à Barbaris Galliam celticam populantibus, & pro confessione JESU Christi occubuisse 27. 7bris. quorum Reliquiæ translatae sint año 855 ad *Abbatiam d' Ainé* Lugdunensis Diœcesis. Interim eorum locum cruentæ necis fuisse ad S. Petrum Clagiarum perpetua fert Vallensium traditio, & Annales sacri. Adon in Martyrolog. Ribadeneira tom. 2. in vitâ S. Innocent. 29. Julij Jacob. Gauthier Sæc. V. 400. col. 1. pag. 380. Item Column. Imperat. p. 381. Ado *Florentium* nominat *V. Kal. OÆ. in Castro Seduno.* Apud Guillimannum l. 4. c. 3. Casp. Lang. l. 1. c. 2. a. 9. Petr. de Natal, &c.

Cædem Florentini refert etiam Sigebertus in chronologiâ ad annum 451. sed in eo etiam hallucinatus , quòd illum nuncupet *Sedunensem* Episcopum , cùm enim scriptor iste suam chronologiam primùm ediderit Sæculo XI I. Vallesiæ Episcopum nominavit à Seduno sede sui temporis , vel ab urbe regionis capite , licèt Florentini non exstitisset sedes , quâ in re non ambigo pluries erratum esse apud historicos in ijs Episcopatibus , qui sedem aliquando mutaverunt , pro ut translata fuit Oëtoduro Sedunum, Aven-tico Lausannam &c.

Quid autem , quòd Florentinum inter , & successorem ejus Theodorum hujus nominis 2.^{dum} , Oëtodurensem Episcopum , tot annorum intercedat spatium ? id unde provenire queat , videamus ; dixi superiùs *Oggerium* , & liqui alij fuerint Oëtodurense Episcopi , quos Annalibus insertos non habemus , nisi extitisse affirmare nequeam , sed nec diffiteri omnino ausim , potuisse illis temporibus nonnullos alios , quorum ad nos non pervenit notitia , præfuisse Vallensium Ecclesiæ , & quòd eorum propè solorum
apud

apud nos extet memoria, quos sac. Concilij interfuisse didicimus ex libris sacrorum ejusmodi Comitiorum. Quid igitur? an censenda tamdiu vacavisse sedes Octodurenſis ſuo viduata Paſtore? Deſectionis hujus ſeu orbitatis argumentum non leve præbent illius temporis calamitates, & Perſecutiones bonorum prævalentibus Arrij ſectatoribus, & apud coronatos vertices nulli operæ parcentibus, quâ eorum Authoritate arcerentur Catholici Epifcopi, ne adirent Diœceſes ſuas, ſeu nequi Catholici earum regimini deſtinarentur. Hinc & tradit *Jacob. Gauthier in annum 800. fol. 603. col. 6.* vacâſſe illâ tempeſtate Lugdunenſem, & Viennenſem Archiepiſcopatus, & Willicarium Cathedram reliquiſſe Viennenſ. ut Monachum indueret. Sed nec veri ſpeciem réfugit, viceverſâ ſiquis admiſerit unum, alterúmve interfuiſſe Epifcopum in eo non modici temporis intervallo, quod Theodorum inter, & Prædeceſſorem Florentinum interfluxit, tum quòd nonnullorum facilè potuit eſſe pridem deleta memoria, demptis nempe, quorum nomina & mentionem ſac. Concilii

ciliorum Syllabus jugi transmisit posteritati, tùm & quia scriptores non desunt, qui *Salvium* Episcopum fuisse Octodurensem volunt *Dom. de l'Isle in bist. Leg. Theb. c. 4.* alij *Rusticum* annumerant initio Sæculi V. tempore Gondegisilli Burgundionum Principis. *Gallia Christiana Sammarth.* Itaque hos, siquando certioribus argumentis fuisse deprehendantur, seu octodurenfes, seu Sedunens. Episcopos, Catalogo nostro exclusos nolim, inclusos autem impræsentiarum nec volo, nec intendo, cùm â recepto uniformi Vallensium Episcoporum Syllabo, nisi luculentis rationibus edocear contrarium, recedere nec libeat, nec deceat, tametsi *Guillimannus l. 1. c. 15.* Rustico episcopo octodurenfi plurimùm tribuat conversionẽ Vallensium ad Christiana dogmata. Cæterùm Florentinum nostrum vocant nonnulli *Florentium*, imò & corruptis alijs nominibus, ut videre est apud *Fran. August. ab Eccles. bist. Pedemont: c. 44. pag. 303.* quem inter SS. Martyres connumerat.

Qui ex Catalogo nostro post Florentinum primus occurrit, est Theodor-

rus hujus nominis secundus, Episcopus Oëtodurenfis, hic quid fingulare præstiterit, vidimus potissimum in opusculo nuper edito Concilij Epaunens. & ipsum operam suam locasse illius temporis Abbati Agaunensi ad construendam Ecclesiam in honorem SS. um Thebæorum MM., collectis socijs, qui locum Divinis laudibus, & officijs frequentarent, ipso Abbate verbis & pietatis exemplis præeunte, quoadusque formasset Pater Christum in cordibus Filiorum, perhibent chronici libri tam Abbatiae Agaunensis, quàm Castri Episcopalis Majoriae. *Baldazanus in Thebaide sac. l. 2.*

Cœpit itaque sub hoc Præsule, imò illo Authore Asceterium SS. Agaunensium, seu Domicilium virorum Religiosorum quorum erat solemne Officium, memoriam recolere *Passionis* MM. Thebæorum, sub cujus autem Ordinis Instituto militârint, non liquet satis; aliqui S. Basilij Regulam secutos esse autumant, qui jam circa medium Sæculi IV. Cœnobia aperuit in Græcia, cùm econtra Augustinus vix ante finem Sæculi IV. vel

ad initium V. Religiosas utriusque sexûs familias instituerit, neque Benedictus Ordini suo initium dederit ante annum 520. aut circa, quo pueros in Monasterijs educandos admittit Monasticæ vitæ jugum subituros. *Lambrecht Cat. Temp. ser. 7. Morerus, & alij.*

Sed & verisimile vix est, S. Basilij Institutum, in Provincijs orientabilibus ortum, ad occitaneas plagas jam tunc fuisse delatum, cum vix posterioribus sæculis illuc usque propagatum fuisse constet, frequentibus econtra SS. Augustini, & Benedicti Cœnobijs in Occidente excitatis, imò S. Basilij regulam in Occidente non ante XI. Sæculum viguisse legitur in Diët: de Trevoux vbo: *Basilius*, quâ ætate seu circa annum 1057. nacti sunt Monasteria Basilicani in Italia, ideo veriori argumento, & saniori Judicio dixero illos primi Agaunensis Asceterij viros ab ipso Theodoro Fundatore, & loci Episcopo religiosæ Disciplinæ, & solitariae vitæ regulam, *Tarnadæ* dictam accepisse, cujus & articuli etiam nunc habentur in antiquis documentis, & MSS. Cœnobij Agaunensis, & ipsam Regulam, quàm

his quoque temporibus à *Tarnadâ* vocitant, primis cœnobitis fuisse à Theodoro Episcopo, & Fundatore præscriptam tantò verius haberi debet, quia ijs temporibus à compluribus Episcopis alijs datas esse Monachis leges, procul dubio est videlicet à S^{to} Cæsario, & Aureliano Arelatensibus, à SS. Ferreolo, & Columbano in Gallia, à SS. Isidoro, & Fructuoso in Hispania. *Holsteinitus apud Lambrecht cit. Ser. 10. Sect. 6. Sammarthan. Gallia Christiana &c.* atque hunc usum Episcoporum approbandi, & confirmandi Regulas Cœnobitarum intra limites Diœcesis propagatum fuisse usque ad Concilij tempora Lateranensis sub Innocent. III. seu usque ad annum 1214. sustinent nonnulli ex cap. 9. & ult. de Relig. Domibus. At introductis postmodum Authore Sigismundo Rege ex Concilio Episcoporum Agauni congregatorum normis novem Cœnobitarum ex alijs Monasterijs adscitorum, indubiùm est, S. Benedicti Regulam fuisse Agaunensibus cœnobitis præscriptam.

Præterea S.^{to} huic Episcopo divinitus revelatas esse Reliquias SS: Thebæorum
MM.

MM. post multos *Passionis* annos cum alijs tradit *Ribadeneira* in vitâ *S. Mauritiij*. Ado *Vienn.* X. Kal. Oct. *Baldazanus* cit. l. 2. *Suffren. & c. Brev. antiq. Sedunens. Gebennen. Lausanen. Dioceseon.* quorum in honorem Sigismundus Rex ipso maximè hortante Theodoro Ecclesiam Tarnadæ, & Cœnobium restauravit Religiosorum virorum, quibus incumbibat jugi psalmodia celebrare in Sanctis suis laudes Numinis, sed de hoc Theodoro, prout de Successore ejus Constantio plura retulimus in libello conc. Epaunens. illud singulare est tantam fuisse primorum Cœnobitarum Agaunensium pietatis famam, ut longè latèque per Occidentis plagas pervagata plurimos in venerationem, omnes in admirationem raperet, prælucente, quem Abbatem Theodorus post Ambrosium præfecerat, Severini virtute, & sanctimoniâ, nam & hæc ita innotuerat passim, ut non dubitârit Clodovæus Francorum Rex cognomento *Magnus*, & Cœnobitarum precibus per viros ablegatos se se commendare, & detentus gravi infirmitate, nullâque Medicorum proficiente arte, Severini Pari-

fios adsciti operam curationis implorare, qui proin ut Discipulos, & Fratres Religiosos ad omnem ore & exemplo Sanctimoniam efformarât, ita nunc iisdem ad perseverantiam cohortatis, omnibusque valere iussis se se itineri Lutetiam accinxit, factus etiam in hoc itinere prodigijs clarus, quando Episcopum Nevernensem Eulalium diutissimo, & difficili morbo afflictatum pristinae valetudini subitâ curatione restituit, & ad portas Lutetiarum Leprosum aliquem infixio osculo mundavit. Admissus dein ad decumbentem Clodovæum solo pariter fusæ ad DEum orationis subsidio, & sacrâ casulâ impositâ, à feбри liberavit anno 508.

Henr. Murer in Helv. S. in vita S. Severini. Martyrol. Rom. 3. Idus Febr. Franc. Guillimannus l. 1. de reb. Helvet: c. 15. ex antiq. Ecclesie Severini Contegiens. Petrus de Nat. l. 3. c. 115. Baronius Tom. 6. XI. Febr. Lilia seu flores Gallie S.^{te}.

Gauthier in chronol: Surius XI. Febr. Aymonius l. 1. c. 24. apud Casp. Lang. l. 1. c. 4. a. 3. & passim apud Historiographos, ex quibus Severini prodigijs quanta Cœnobio Agaunensi, imò & toti Vallensium Ecclesie

fiæ nominis fama obvenerit, quisque obvio perspiciet obtutu.

Sed nec minor lux accessit, & gloria Vallensium Ecclesiæ ex conversione Sigismundi Regis ad saniora dogmata, et si enim vitam S. Martyris, & patrata ante & post obitum miracula enarrare non intendo, illud tamen intentiori animo spectandum arbitror, quòd egeratis inter manus Aviti Episcopi erroribus Arrianismi, atq; Ecclesiæ reconciliatus plurimùm laborârit, ut regnum Burgundionum omni hæreticâ pravitate, & perversarum opinionum veneno purgaret, tum consilio adductus PP.^{um} Epauensis concilij, cum & Divini amoris æstu ipse succensus; quare & indubium est, siqui per Vallesiam nondum Romanis Sacris animas suas subjecissent, tunc Catholici Principis seu Exemplo, seu novæ Disciplinæ studio ad emendationem, & sanæ Fidei profitenda dogmata traductos fuisse, præsertim cum sub Catholici Principis auspicijs, quæ antè dicebantur in abscondito, prædicari jam potuerint super tecta; Et cum Sigismundi curâ, atque Religionis studio convocatum fuerit Con-

cilium Epaunense apud Agaunenses ad Arrianam extirpandam pravitatem, Fidémque Apostolicam pristinae integritati in his partibus restituendam, pro comperto haberi quoque debet, Constantium Episcopum Octodurensem Theodori Successorem, qui sacris hisce comitijs interfuit, & se *Octodurensis Civitatis Episcopum* subscripsit, ut liquet ex 2.do Tomo Conciliorum, studiosius allaborasse, nequid erroneae opinionis, aut haereticæ labis remaneret in Dioccesi vigilantiae suae commissâ: tot sanè celebrata illis temporibus Episcoporum Concilia. (nam Successor Constantij Rufus interfuit Aurelianensi V. año 549. & qui hunc in Episcopatu secutus est, Heliodorus adstitit Matisconensi an. 588.) indicant, actum fuisse tunc indefesso Ecclesiae, & bonorum Episcoporum studio, atque institum esse extirpandis Novatorum erroribus.

De S. Severino unum superest dicendum, esse nonnullos, qui cum Francisco Haræo ultrajectensi in *Concionibus* eum pertinuisse ad Ecclesiam Sedunensem asserunt, antequam Coenobium Agaunense adiisset; ego sanè tantæ claritatis,

ritatis , & sanctimonie virum Ecclesiam Sedunensem non refugere arbitror, cum indubium sit, etiam stante Octoduri sede Episcopali numerosum Seduni fuisse Clerum, civitate pridem celebri à Romanorum municipio, & colonia, cum & paucis post annis illuc translata fuerit sedes Episcopalis, nam Rufus Episcopus se subscripsit *Octodurensis* in Conc. Aurelianensi V. anno 549. his verbis : *In Dei nomine Rufus Episcopus Ecclesie Octodurensium consensi, & subscripsi*, cum Successor ejus Heliodorus (*Agricolam si omittas*) scriptus sit *Sedunensis* in Matisconensi II. Cæterum Rufum Episcopum cum Lugdunensi, & Lausanensi Præsulibus Pelagio I. P.^a delegante adstitisse sacre unctioni Nicetij Episcopi Gebennensis, Nepotis Reginae, Conjugis Theobaldi Regis, quæ eidem solemnitati præsens quoque fuerit, tradere videtur *cit. Minutolius*. Dixi autem : *Agricolam si omittas*. Hunc enim omissum volunt aliqui in syllabo Episcoporum, ego infero, medium nempe inter Rufum, & Heliodorum, quia luculentum de eo est Testimonium S. Marij Lausanens. episcopi in chronico ad añum

568. cùm & præcitatus Minutolius referat, Andræam natione græcum, Episcopum Gebennenf. sub Joâne P.⁴ III. consecrationis munus accepisse ab Episcopis Viennens. Oëtodurenf. & Lausanens. id sanè de alio, quàm de Agricola, qui in illud tempus incidit, nequit intelligi collatis inter se annis tam Pontificatûs Joannis II. quàm binorum Episcoporum Valdensium Rufi Antecessoris, (qui & in synodo Lugdunensi ão 567. Ecclesiæ Oëtodurenf. Ep.^{um} se subscripsit.) & Heliodori Successoris. *Gall: Cbristiana Sammarth: vbo: Sedunensis Episcopus. Beat. Rben: Salest.*

CAPUT III.

De Initio Episcoporum Sedunensium.

TAmetsi curâ, & indefesso studio S. Sigismundi Regis, totque sacrorum Antistitum, qui sub ejusdem auspicijs impias de Religione opiniones profligare allaborârunt, purgatam quoque fuisse erroribus Arrij Vallesiam indubium sit, Pacémque Ecclesiæ Sedunensi, seu Oëtodurenfi redditam, successère tamen aliæ calamitates à Longobardis, qui superatis Alpibus Salassos, Vallenses, & An tuates vastâsse referuntur passim apud

Authores, qui de rebus helveticis scripserunt, Heliodoro tunc *Sedunensi* Episcopo primo, nam ut habent Sammarthani in *Sedunens. Episcopo* scriptus est *Sedunensis* Heliodorus in Matisconensi Concilio II. licet per Ablegatum, unde in Summâ Conciliorum post subscriptiones Episcoporum legitur; *Item quindecim Missi Episcoporum, qui in eâ synodo subscripserunt: & hos inter subscriptos venit: Heliodori Episcopi à Sedunis.* Hoc Concilium jussu Guntrani Regis ad reformandos Ecclesiæ Gallicanæ Mores coactum fuit, cum Populus Evangelicis, ut par erat, doctrinis non institueretur. vid: *M. Bail in summâ Concil: in annum 588. de Concil. Matiscon: II.* Memorant autem chronici libri tam Cœnobij Agaun., quàm Castri episcopalis *Majoriæ* dicti, Regem Guntranum à celebratione dicti Concilij reducem cum adisset Confessionis sacra loca SS.^{rum} MM: Thebæorum, Episcopo præfato, & Jucundino Agaunens. Abbate comitantibus, cumque austeræ poenitentiae, eximiaeque in cœlites Pietatis exercitia ibidem loci complisset, apparente è tumulis SS.^{rum} geminâ face cœlitus immisâ invenisse

nisse bina corpora ex Legione Thebæa, quibus nomen inditum *Amoris, & viatoris* in illam usque diem profundo Terræ sinu recondita, quæ mox ad Basilicam SS.^{rum} Agaunensium solemnè Pompâ deportata, atque demum ejusdem Regis desiderio in Burgundiam fuerint devescra. *Henric: Murer in Helv: S. in vit: S. Maur: c. 11.*

Colitur equidem S. Viator in Ecclesia S. Justi Lugdunensis, Ejus sac. Reliquias an. 1288. 19. Aug. in ea repertasuisse cum corpore S. Irænei episcopi Lugdunens. tradit Jacob: Gauthier S. J. in añum 1300. fol. 717. at Viator iste dicitur socius fuisse S. Justi, adeoque alius à viatore Thebæo, utpotè cujus sacra Lipsana in Burgundiam translata esse, notant Dypticha, & Annales sacri Agaunensis Cœnobij, qui & varijs locis Guntrani Regis commendant venerationem in SS. Thebæos, ac pietatis officia, ipsumque eximijs beneficijs cumulasse Ecclesias Sedunensem, Lausanensem, & Gebennensem, testantur, speciatim verò curasse reparari Cœnobium Agaunense à Militibus Clodomiri antè vastatum in spretum Sigis-

gismundi Regis , & Martyris , fecutâ demum reparatæ Ecclesiæ consecratione per eundem Heliodorum Episcopum. Guntranum Sanctis Ecclesiæ Vallensium annumerat *Henric : Murer in Helv. S. citans Franc: Guilliman de reb: Helvet: l. 1. c. 15. & l. 2. c. 12. Item Greg: turon: de glor: MM. c. 76. & bist: de gest: Francl. 4. c. 24. Bed: Usuard: Adon: Baron: &c.* namque Fulsit ante & post obitum Miraculis , & quidem , ut visum est , ijs etiam , quæ ad promovendum cultum SS. Reliquiarum plurimum conferre videbantur , *semper enim* , ait gravis quidam Scriptor , *Ecclesia proprijs claruit miraculis præ Gentibus cæteris , quæ doctrinæ antea promulgatæ Testimonia sunt , quod sit à DEo.* *Majol. col. 2. de vaticin.* Denique Heliodorum adstitisse Gebennis Sacro Simonis Caryathon Episcopi Gebennensis , Præfulis Regi Guntrano chari in paucis , & ipsi à Consilijs , cum Episcopis Lugdunensi & Lausanensi , indicat Minutolius cit: Pelagio Papâ II. delegante. Hæc sunt , quæ de Heliodoro innotuerunt.

Heliodoro successit in Sedunensi Episcopatu Honorius sub Clothario II. circa

ca annum 593. ut legitur apud *Fran: Hali-
lier lib: de Hyerarch: Eccles: 4. §. 13.* in quo
nec discrepant chronica documenta, &
Catalogus Episcoporum Sedun.

De Leudemundo, qui Honorium se-
secutus est in sede Episcopali, nihil inno-
tuit, quod ad illustrandam Sedunensem
Ecclesiam conferre possit, quin econtra
hunc Episcopum gratiâ Regis Clotharij
excidisse, ajunt, suâ equidem culpâ, hinc
transire libet ad ejus successorem Prota-
sium. Hunc legimus interfuisse Concilio
Cabillionensi anno 644. ut vult *Tillemont
in bist: Sti. Mauritij* tom. 4. pag. 696. vel
circa medium Sæculi VII. (non enim om-
nes de anno conveniunt) & quidem, ut
nonnullis videtur, verisimilius an. 654.
Martino Tuderto summo Pontifice, &
Clodovæo Rege II. qui autem asserunt,
Protasium nostrum cum Domitiano Ge-
bennen. & Grato Augusten. Episcopis
translationi adstitisse S. Innocentij Mart.
Thebæi, cujus membra post annos com-
plures Passionis, Rhodani aquâ Terram
lambente detecta sunt, graviter halluci-
nantur, & anachronismum incurrunt,
involvit enim repugnantiam, ut hi Epis-
copi

copi sint ætate conjuncti, siquidem Protasium nostrum interfuisse Concilio Cabillionens. II. visum est superiùs circa medium Sæculi VII; Domitianum autem, Gebennen. Episcopum, hujus nominis II. (nam primus vixit año 440.) vixisse tempore Leonis P.æ IV. & Nicolai P.æ Successoris, atque obiisse ão 858. tradit Minutolius tom. 2. in Syllabo Episcoporum Gebennen. & in Rituali Gebennen. cit. ponitur post an. 849. S. Gratum econtra Augustensem Episcopum fuisse Divo nostro Theodulo coævum, videbimus suo loco, & legitur apud *Ughellum Tom. 14. Italiae Christianae in Episcopis Augustanis fol. 1098.* his verbis; *auxit (S. Gratus) Divinum cultum SS. MM. Mauritij & Sociorum ejus, sordido in loco ad Rhodani fluminis ripas jacentis, Divino monitu cum S. Theodulo Sedunensi Episcopo in Agaunensi Cœnobio reposuit, partem aliquam Sedunum, & Augustam retulit.* Idem ex Diptychis, & Indigitamentis Castri Valeriæ Canonico-
rum Sedunensium.

In rei hujusce Veritatis testimonium illud venit, quod legitur in vitâ S. Grati
Authore Nicolao Jucundo Arnod Ca-
nonico

nonico Augustensi SS. Petri, & Urfi, dicatâ Episcopo, & Comiti Augustensi Philiberto Albert, nempe adiisse Gratum ex delegatione Adriani P.^æ ad Carolum M. tunc Galliarum Regem, à quo suppetias militares adversus Desiderium Lombardia Regem Ecclesiæ Catholicæ infestum obtinuerit, quâ Legatione ritè perfunctus Augustensis Ecclesiæ solium Episcopale conscendere iussus sit, dein vocatum fuisse Romam à Leone P.^â III. tractandis Ecclesiæ Catholicæ summis negotijs adstiturum, quibus confectis, jam rediit in Diœcesin, demum in Vallesiam nostram se contulerit, superno permotus instinctu colligendi sacra ossa Legionis Thebææ, cui sacratori negotio mox operam dederit cum S. Theodulo Episcopo Sedunensi &c. consonat narratio hæc traditioni, scriptis, pictisque Tabulis, & Annalibus sacris Ecclesiæ Sedunensis, quibus docemur, S.^{tum} Theodulum reliqua sacra ossa Thebæorum MM., Numinis instinctu revelata collegisse, & honorifico loco reposuisse, qualia esse arbitror illa, quæ non exiguo numero aservantur ab immemorabili in sacello S.

Catharinæ Ecclesiæ Collegiatæ Castrî Valerîæ Canonîcorum Sedunen. neque enim constat, quâ occasione aliâ Sedunum delata fuissent. Cæterùm revelationem hanc alteram SS. Agaunensium tribuunt S. Theodulo nostro *Breviaria, Sedunense*, quod canit: *fusâ prece Theoduli nudatur culpa Caroli, Thebæorum cadavera conduntur ejus operâ* Item *Lausanense* 16. Aug. *Augustense* 22. 7bris, quod Theodulo & Grato Episcopis Joannem adjungit Gebennensem, nondum autem innotuit mihi, quisnam fuerit ille Joannes ex Gebennens. Episcopis, an Walternus, vel Apradus? qui ambo videntur cœvi fuisse Theodulo Sedunensi.

Hinc *Claudius à rotâ in hist: Lomb. in vitâ S. Mauritij* scribit, Gratum Episcopum alio quodam tempore ac itinere in Valle-*fiam* factò interfuisse *Elevationi S. M. Thebæi Innocentij* cum Protasio Archiepiscopo Lugdunensi & Domitiano Gebennensi, cujus corpus Rhodani arenâ tumultatum unda detexerit, atque libri ipsi chronici Agaunen. Cœnobij memorant eâ occasione S. Theodulum habito sermone ad confertum populum,

Textum promptissime ex Psalm: 113. sic applicatum : *Quid est Tibi Terra, quod fugisti, & Tibi Rhodane, quia conversus es retrorsum? à facie Innocentij mota est Terra.* Hujus porrò S. Martyris Reliquias fuisse demum in varias Dioceses deportatas, atque in earumdem pluribus Ecclesijs etiamnum venerationi haberi, satis indicant præfati Annales sacri, deque ijs S. Gratum particulam insignem ad Ecclesiam suam attulisse subsecutâ fundatione 4. Sacerdotum cum onere assistendi omnibus ejusdem Ecclesiæ Officijs sacris, obiisse autem circa annum 810. quæ omnia sanè innuunt, S. Gratum Augustensem temporibus vixisse posterioribus, nec fuisse cœvum Protasio Sedunensi, sed potius hujus nominis Archiepiscopo Lugdunensi, & fors Domitiano Gebennens. *excit: Claudio à Rotâ*, tametsi Domitianus videatur junior esse spectato tenore citati Ritualis Gebenn. &c. Cæterùm de revelatione sac. Reliquiarum MM. Thebæorum per S. Theodulum Sedunensem factâ eundem enunciandi, testandique modum observant Breviaria, seu Officia canonica basileensis, Gebennensis, ac
Ta-

Tarantasiensis Dioeceseon, idémque legitur in vitâ S. Grati primùm Lugdunî Typis data año 1575. dein recusâ Camberij per Geofredum Dufour. Hæc occasione Protasij Sedun.

Sunt, qui asseverant ão 690. rexisse Sedunensem Ecclesiam *Gratum* Episcopum, quem cùm non habeat Syllabus Castri episcopalis Majoriæ, neque Castri Canonikorum Valeriæ, sed *Gallia Christiana Sammartb*: nolim ego à recepto tam numero, quàm ordine Vallensium Episcoporum deflectere, nisi rationum pondere, & probatorum virorum Testimonijs convincar, hinc certioris defectu notitiæ neque ad *Stodurensium Præsulum Catalogum* admittendum censui superiori capite *Rusticum* episcopum, quem cit. *Gallia Christiana* interponit Florentino, & Theodoro II. tempore Gondegisilli Burgundionum Principis, & in Translatione S. Victoris Thebæi, cui non dissentire videtur Murer in Helv. S. in vitâ SS. Urfi, & Victoris asseverans, tempore Gondegisilli Regis primi Burgundionum Domitiano Episcopo Gebennensem Ecclesiam regente nempe circa añum 415.

factam esse translationem corporis S. Victoris Thebæi Solodoro Genevam, ac demum annis propè ducentis decursis, sacra ejus ipsa esse divinitus revelata S. Achonio Episcopo Maurianensi, qui cum Heliodoro Vallengium Episcopo, & Rustico Gebennensi (tametsi hunc 30. annis juniorem annunciant Minutolius, & cit: Rituale Gebenn.) S. Victoris corpus invenerit præsentem, & donaria offerente Theodorico Rege circa añum 535. de quâ translatione loquitur *Ado vienn.* 30. 7bris, & in *chronico ad an. 288. Surius* 31. 7bris tom: 1. *Ufuardus* p. 566. *Sigebertus in chronic.* *Biscola Epit.: Annal. Eccles. ad annum.* 609. Verùm fallitur Henr: Murer in eo, quòd Heliodorum nostrum constituat præsentem revelationi S. Victoris, revelatio enim hæc facta est verisimiliùs an. 602. præfatto Achonio in Ecclesiâ suburbanâ Gebennæ. *Gall: Christiana Sammartb: in Episcopo Maurianensi. Aimonius* l. 3. *bist. c. 9.* *Fredeg: Scholast. in cbron:* & quidem facta præsentem Theodorico Rege, Rustico & Patricio Episcopis, at quarumnam fuerint Dioceseon Episcopi Patricius, & Rusticus, non satis liquet. Et si enim utriusque

Nominis extiterint Gebennen. Antistites, referuntur tamen ex Minutolio, & Syllabo cit. Ritualis ad annos posteriores circa Sæculi VI. medium, sed nec mihi persuadere possem, non interfuisse huic Solemnitati Episcopum loci Flavium Apellinum, nisi idem Minutolius affirmaret, paucissimo tempore hunc resedisse in Diocesi, & cuidam interfuisse Concilio Anglicano sub P.^a Bonifacio, e contra Domitianum tempore Gondegiffilli Regis tunc Gebennæ residentis, cujus erat Consiliarius, Authorem fuisse translationis Victoris Thebæi, & templi Ejus honori per Sedeleubam, alijs Theodesindam Reginam erecti in ipso Ejus Domûs nativæ loco, tradit etiam cit. Minutolius, & obiisse Domitianum anno 442.

Cæterùm Protasium nostrum, qui subscripsit Concilio Cabillonensi vindicare sibi videtur Ecclesia Senecensis ad an. 650. *Gall: X.^{na} Sammartb. in Senecensi Episcopo*, suffragante Dominico Nolino, qui in Concilio Cabillonensi subscriptum 33.um legit *Senecensem pro Sedunensi*. At verò Protasium nostrum præter Ta-

bularia, & Breviarium Ecclesiæ Sedunen, cum uniformi Episcoporum Syllabo factis indicat Sirmondus fuisse Præsulem *Sedunensem. cit : Gallia X.^{na}. Baldazanus in Thebaide : Franciscus Hallier &c. & passim alij :*

Tempore Dagoberti Regis Francorum enituit maximè Sanctitas Amati Sedunen, Episcopi, hic enim ab ineunte ætate Sanctimonix specimen dedit, & in Agaunensi Cœnobio Monasticū habitum indutus, pijs atque religiosis virtutibus ita excelluit, ut omnibus perfectionis normam præberet, dein cū magis solitariae vitæ desiderio impulsus elegisset degere solus in vicini Montis rupe, constructis ibidem cellulâ, & oratorio, illic loci Dei Famulus tantæ sanctitatis spirabat odorem, ut plurimi ex omni conditione hominum ad Eum invisendum undique convolarent, quare is ad majora Divinâ virtute servatus, communi Comprovincialium Episcoporum Suffragio ad Sedunensem Episcopatum applaudente tam Clero, quàm Populo Vallensi vocatus est : Id verò Ministerium cū gereret magnâ fide, nec impari diligentia, & prudentia, per

per impactas à Malevolis calumnias factus est Regi Theodorico ita invisus, ut idem S.^{tum} Episcopum egerit in Exiliū: ille Exilium, Contumelias, & Malignantium odia invictâ patientiâ pertulit assidue præsertim orationis subsidio, atque multis demum Miraculis clarus obiit, sepultus in Ecclesiâ Romari Montis in Lotharingia, ut habet Gallia Christiana *Sammartib: vbo: Sedunen. Episcopus*, & passim, qui de rebus nostris scripserunt: *Pantaleon in Prosopograph*: & alij: Hunc tamen sede suâ extorrem factum esse credit *Henricus Murer in Helv. S.^{tâ} & Josias lib. 2. de Valles*: ab Ebroino Magistro Equitum, qui & Leodegarium Æduorum Episcopum carceribus mancipatum, abscissâ linguâ, & erutis oculis crudelissimè trucidaverat: at verò id mihi non apparet, nam Ebroinus vivere desiit ão 681. superstitite Theodorico III. Austrasiæ Rege: Amatus autem noster, attento uniformi Sylabo, & ordine Episcoporum tam Castrî Episcopalis Majoriæ, quàm Canonicorum Sedunen. Castrî Valeriæ creatus fuit circa annum 716. sub finem vitæ Dagoberti III. post Protasium, qui subscripsit

Concilio Cabillonensi II. an. 654. aut circa, unde liquet, Eundem neque ab *Ebroino* Præfecto, neque sub *Theodorico III.* qui è vivis excessit ão 694. exulâsse, sed verisimiliùs sub *Theodorico IV.* qui *Gubernacula Regni* tenuit ab ão 727. alijs ab an. 720. usque 741. aut circa. consequitur etiam ex his, *Amatum nostrum* longè esse diversum ab *Amato Senonũ* Archiepiscopo, tametsi vitæ genere, & sanctitate non dissimilem, nam hic factus Episcopus año 675. pulsus omnino est in *Exilium Peronam*, *Picardiæ* oppidum, ab *Ebroino* Præfecto, mortuus in *Monasterio Marci* villæ vulgò *Mervilla* circa añum 690. unde *Joannes Baptista Ricciolius Soc. Jes:* in *bist. chronol. reform.* sic habet: *S. Amatus Episcopus Senonen. obiit 690. S. Amatus Episcopus Sedunen. floruit 716.* utriusque festum in suâ cujusvis Ecclesiâ celebratur 13. 7bris.

Sunt, qui dicunt, *Amatum nostrum* contulisse se *Luxovium* precibus *Eustachij* Abbatis loci impulsum cupientis *Ejus sancti viri* Exemplo *Monachis* suis observantioris vitæ normam inspirari, at vacante sede *Sedunensi* mox fuisse revocatum, idque non abludit ab ijs, quæ ha-

bet

bet antiquum Sedunenſe Breviarium in
ejus Feſto :

Hæc ſi ita ſint, conſequitur, Euſtaſium,
ſeu Euſtadium hunc eſſe omnino alium
ab illo ejuſdem nominis, & Cœnobij Ab-
bate, qui regendo Luxovienuſi Monaste-
rio S. Columbanum jam antè per ipſum
recto, & erecto revocavit, tametſi adſci-
tus redire detrectârît circa annũ 616. *Bail-
let in vitis SS. rum Chron: lib. & Faſti Se-
dunen. Eccleſiæ. Item Chartophyl: Caſtri Ma-
joriæ, ac Valeriæ. Laurent. Surius. Franc:
Haræus. Henric: Murer in Helvet: ſ. Brev.
antiq. Sedun. Eccleſiæ in Feſto S. Amati. Jo-
ſias cit: Item Morerus in Amato, & Ebroi-
no ex Molan. le Mire; Bucelin; Ado: Greg.
Turon: Sigebert.*

Dignum notatu occurrit, tempore A-
mati Epifcopi, ſeu non longè ab ejus obi-
tu Vallefiam noſtram adiſſe Stephanum
P.^{am} II. dictum III. R. cùm in Gallias pro-
ficifceretur ad Pipini Regis L. imploran-
dam opem adverſus Aiſtulphum Lom-
bardorum Regem penultimum (nam ſuc-
ceſſit Ei Deſiderius) quem Aiſtulphum
cùm Pipinus adegiffet ad reparanda dama-
na gravia per atrocem injuriam Eccleſiæ

illata , Rege demum in Galliam reduce Pontifex ab Eodem veneratione , & honoribus cumulatus Romam redijt : Hujus autem transitûs occasione Stephanus in Cœnobio Agaunen. hospitatus est Airasto Abbate loci : unde *Joannes G. Bisciola in Epit : Annal: Baronij año Christi 753.* de hoc Pontificis itinere ita narrat :

„ Ad sancti Mauritij Monasterium progressus ob-
 „ vios habuit Fulradum Abbatem , & Rothal-
 „ dum Ducem à Rege missos , qui Eum deduce-
 „ rent , progredienti ad Ponticonem Carolum
 „ Filium post *Magnum* citum , ad 100. passuum
 „ millia obviam cum Optimatibus misit , ipseque
 „ ad tria ferè milliaria obviam egressus &c. ita
 Ille.

Cæterùm sunt , qui Amatum aliquem in Cœnobio Agaunensi asseverant vixisse tempore Dagoberti Regis, quin tamen eum Pontificio , seu Episcopali munere insignitum fuisse meminerint, cujus Acta, prodigia, & vitam legere est in libro : *Les vies des SS. Peres des Deserts d'Occident Parisijs impresso 1721.* adeo consimilem Amato nostro Episcopo spectatis documentis Indigitamentorum , Tabularum , & antiqui Breviarij Sedunensis Ecclesiæ, ut dubium omnino sit , idemne fuerit ,

an alius ab Amato nostro , quemadmodum enim illum recessu ad solitudinem *Rupis*, & Austeritate vitæ famosum, panis & aquæ penuriâ (corvo hanc effundente, illum auferente) pressum, & in antiquum humani generis hostem victorij clarum, dein elicti aquarum fontis limpidissimi, & suspensi, quod in cellulam deciduumolvebatur, saxi prodigio insignem, denique uti sanctimonix famâ, ita Diocesani Episcopi frequenti ad eum accessu, & Luxoviensis asceterij Discipline Instauracione celebrem dicunt, ita Amatatum alterum nempe Antistitem nostrum ejusdem omnino vitæ, gestorum eorundem, ac prodigiorum genere inclytum memorant citata Ecclesiæ Sedunensis documenta : illum equidem dicunt nobilem *Gratianopolitam Theodoro* Patre natum: Hunc nostra documenta nobilem *Neapolitam Eliodoro* Patre progenitum, sed alterum pro altero nomine, Apographorum errore usurpari faciliè potuisse, quis non perspiciat? hinc arbitror, aut binos fuisse nominis hujus Agaunenses, Cœnobitas, quorum alterius prodigia, & gesta perperam alteri fuerint adscripta,

ta, aut verifimilius Amatam nostrum Episcopali dignitate auctum fuisse, ignorasse, qui libro PP.^{um} solitudinis occitanæ vitam Amati inseruere, atque hoc uno responsi compendio aufertur omnis dubitatio, præsertim cum & Amatus noster pulsus Episcopatu in solitudine dies vitæ absoluerit.

Sequitur Ulcarius, alijs Villicarius, (Abbati Ursbergenfi Villimarius), qui sedem occupavit Sedunensem circa añum 764. fertur autem cum cæteris Regni Episcopis & Principibus Legatus adiisse Carolum, cum Galliarum Regni Gubernacula suscepisset post Fratris Carolomanni obitum, Eidemque bene precatus novo Monarchæ. Ulcarium autem hunc existimat Josias cit: fuisse eundem, cujus Ado meminit, qui cum Viennæ Episcopatum teneret, Saracenis Gallias vastantibus, & Francis res sacras in suos usus convertentibus, relicto Episcopatu Romam abierit, post verò Cœnobitis Agaunen. aggregatus Monasterij regimen susceperit Pipino regnante. *Joannes de Bussieres hist. Franc. Casp. Lang. l. 2. c. 1. a. 4.* *Jacob Gautbier ad annũ 800. col: 6. fol. 603.* *Josias cit: de Vall. l. 2.* Post

Post præfatum autem Ulcarium, & Aluborgum, qui rexit Ecclesiam Sedunē, circa an. 768. Pontificij muneris honore auctus est Altheus ex Abbate Agaunensi creatus Sedunen. Episcopus, unde Bulla Adriani P.^æ ad petitionem Caroli Francorum Regis data habet: *in quo* (Monasterio SS. Agaunensium) *Althæus Sedunensis Episcopus præesse videtur.* Hunc memorant fuisse ipsi Carolo sanguine propinquum & in paucis charum, cujus tempore prolixa ē manu Caroli in Cœnobium Agaunense beneficia dimanârint, Donaria varia proflexerint, nec solùm Cœnobij compensatis damnis per Longobardos non pridem illatis, sed illius quoque rebus adauctis, Althæum autem, quem, ut erat omnium luce virtutum adornatus, magni faciebat, ab intimis sibi consilijs esse voluit, & itineris Romani comitem sibi adjunxit, postquam dies aliquot in Agaunen. Cœnobio suaviter hospitatus, sacras quoque MM. Thebæorum Reliquias veneratus est, quare & meruit piissimus Rex inter dormiendum cœlestis Harmoniæ dulcedine refocillari, inter autem Donaria, quibus Princeps munificen-

ficentissimus cumulavit Agaunen. Basilicam, numerant Tabulam auream 65. *Marcarum* auri ad reponenda sacra lipsana D. Mart: ac Ducis Mauritij destinata, quam demum Abbas, & cœnobitæ dedêre Amedeo Sabaudia Comiti III. a. 1146. cùm ad expeditionem sacri belli (è quo redux obiit Nicosiæ an. 1149.) se accingeret, vallem de Bagnes pro eâ oppignoranti, per quam subinde facta est compensatio larga, Dei nempe singulari Providentiâ operante, ut, cùm illis temporibus Ecclesiæ indigæ non satis decorem suum, & alimoniam pauperum sustinere possent, singulari instinctu, imò prodigijs, signis, & supernis visionibus corda Principum moverentur, ut se se Ecclesijs præberent beneficos. hinc affirmant scriptores, & referunt chronica, ac pervetusta Monumenta Cœnobij Agauens. Sigismundum iteratis cœlici genij Visionibus, & nuntijs ad instaurandam, dotandâque loci Basilicam, & jugem instituendam psalmodiam fuisse admonitum: Carolum item præmemoratum, cùm agerentur solemnia Thebæorum MM: audiisse miram harmoniam noctu concinentium

nentium : *Gloria tibi Domine &c.* quæ res stupenda ita animum Ejus impleverit , ut spontaneo motu , & sancto impulsu plurima in Cœnobium hoc ab Eo beneficia promanârint , sed nec sine cœlesti nuntio , & prodigio contigit , ut idem piissimus Imperator eximiè beneficium se demum præstiterit Sedunensi Ecclesiæ , ut videbitur *Seç. seq.* Althæum autem Româ redcem dicunt obiisse & sepultum esse Mediolani. *Petrus de Natal : in vit. S. Sigism. Petrus Laurentius Galassius olivet : Jacob. Gauthier. S. Greg. Turon: Henr: Murer apud Casp. Lang in vitâ S. Caroli. Baldanzanus in Thebaide l. 2. &c.*

SECTIO III.

Usque ad Seculum XV.

CAPUT I.

De S. Theodulo Grandimontano.

HOc Sæculo aluit Ecclesia Sedunensis virum , uti nobili stirpe de Grandimontanâ Familiâ prognatum , ita omnî virtutum genere , & sanctimonîæ famâ inclytum , Numinis cultorem , quod & no-
men

men ejus indicat , eximium , *Theodulum* Sedunorum Episcopum , cujus prodigia , & miram operantis Potentiam , cum legantur passim apud scriptores , præsertim apud Henricum Murer in Helvetia S. , pro ut & in antiquo Diœcesis Breviario , pleraque silentio involvo , qui autem confundunt Theodulum cum Theodoro II. & pro uno , eodémque Episcopo accipiunt , id nullo rationis fundamine eos præsumere , visum est alibi , & uberius videbitur infra , tametsi in uno pleno prodigij articulo utrumque Episcopum convenisse , non diffiteor , videlicet quòd ambo Divinâ adspirante gratia suo tempore SS. Thebæorum MM. sacra ossa revelârint , nam revelatas fuisse Divo Theodoro (cui sedes Octoduri) SS. Agaunensium Reliquias , & in Basilicâ sumptibus Sigismundi Regis extractâ repositas esse , cœnobitarum jugi psalmodia honorandas , vidimus Sect. præeunte , c. 2. & fusius in opusculo *de conc. Epaurmen.* unde facilè consequitur , quæ econtra repositæ magno numero asservantur in Thesauro Ecclesiæ Collegiatæ Castri Canoniorum Sedunen. Valeriæ , esse potiori par-

parte illas ipsas, quas B. Theodulus Grandimontanus posteriore ætate instinctu Divino detexit, de quo abunde superiùs ex *lib. chron: & Fastis Sedunen. Ecclesiæ, & Cænob. Agaun.* quibus accedit *Fran: Chiffletius ex monumentis Eccles: Dolanæ, Lugdunens. Augusten.* Item ex *Offic: Canon: Bisuntinæ & Lausanen. Dixerseon 16. Aug:*

Illud singulare est, quod perhibet antiquum in membrana documentum Archivi Castri Episcopalis Majoriæ, nempe Carolum M. è Palæstinæ sacris locis adferri curasse complures sacras Reliquias, quas partim Aquisgranum deportari, partim in Ecclesiâ B.^{mæ} Virginis Sedunen. per suum fidelissimum Confessorem Theodulum reponi mandavit. Ita *ibidem.* Quam veritatem reddit luculentior Catalogus sac: Reliquiarum, quæ modò affervantur Seduni in prædictâ Collegiatâ Valeriæ ex ipso quidem genere provenientium & desumptarum ex dictis sacris locis & Instrumentis Passionis Dominicæ. Ipsi autem D. Theoduli, (quem ob frequentia, miraque cooperante virtute Numinis edita prodigia Valleliæ Thaumaturgum

turgum meritò dixerimus , & quem in Cathedrali Ecclesia B. V. Seduni sepultum fuisse ferunt) Reliquiarum varias partes in Bisuntinam ac Lugdunensem Diœceses translatas esse , præcitatis Testimonijs , & alijs inferiùs adducendis comprobatur , ipsasque ad cohibendos imbres , noxiâsq; tempestates , & aëris injurias avertendas præsidio esse , sed & Campanas ab Eo benedictas sonitu suo veneficorû , ac Dæmonum impios cœtus solvere , & maleficia discutere solitas esse , ijsdem habetur Testimonijs , eandem verò virtutem alijs campanis , quibus imixtû fuerit tantillum Metallî ê quâdam campanâ ab Ipso benedictâ , cujus residuum in Castro Valeriæ asservatur , inesse , continuo experimento compertum est apud Vallenses. *Thom : Sailer Soc : JEs : in Thes : Litan : Henr : Murer in vita S. Theoduli. Casp : Lang. 2. l. c. 1. a. 4. ex officio : canon : Sedunē. Vesuntionen. & c Diœcesen.*

Temporibus Caroli M. plura varijs locis esse celebrata Concilia , certum est apud omnes , & legitur apud *Baron : Tom : 9. Annal : Ecclesiæ :* quorum nonnullis cum interfuerit magno Ecclesiæ Catholicæ commodo ipse Carolus , adstitit & illorum cœtuum cuiquam , in quo compa-

ruerat Theodulus quoque Sedunorum
 Episcopus ; non autem fuit infrequens
 primis Sæculis & istâ etiamnum Caroli æ-
 tate, ut etiam viri Principes, & coronati
 vertices, cùm gravibus noxis, ac piaculis
 se se obstrictos agnoscerent, & austeritati-
 bus impositis illa expiare pararent, non
 vererentur Episcopis animarum curato-
 ribus se se incusare, atque Eorum preces
 propitiando Numini implorare, id vidi-
 mus, magno pietatis exemplo præstitisse
 Sigismundum Burgundionum Regem, &
 secutus est id exemplum M. Imperator
 Carolus in eodem, cui Theodulus interfuit
 Concilio! cùm enim hic Monarcha gra-
 vis, & occulti sceleris conscius SS : Anti-
 stitum congregatorum preces, & Divina
 sacrificia propitiationi Numinis impe-
 trandæ implorâisset, cæterique Episco-
 pi Missas plures se celebraturos spon-
 dissent, unicam addixit Theodulus noster,
 quâ celebratâ & noxæ genus novit, &
 Ejus condonationem divinitus edoctus
 est: Itaque Carolum adiens, & flagitij se-
 riem aperiens Ei, universam ab Illius a-
 nimo perturbationem removit, ubi cul-
 pam à DEO condonatam esse, affirmavit.

Unde Vallesiae Praefecturam, Ecclesiae Sedunensis Dotem, tanti Beneficij praemium reportavit. *ex Offic: Canon: S. Theoduli Sedun:* jugi consuetudine recitari solito, & *ex antiq: Breviarijs Sedunen. Gebenen. & Lausanen. Episcopatum impressa Basileae, & Gebennis.* Item *ex offic: Canon: Lugdunen. Vesuntionen. Dolanae, Augusten. Curiensis &c. Diaceson.*

Quoniam verò Translatio sedis Episcopalis apud Vallenses nonnullis dubium excitavit: binos, an unicum Vallesia Episcopatum complectatur? Item Theodorus II. Octodurensis sitne idem, ac Theodulus Grandimontanus, atque adeò an Beneficium Caroli fuerit collatum alicui Episcopo Ipsi coaëvo? an verò collatum Ecclesiae Sedunensi in honorem Episcopi pridem defuncti, & inter Divos relati? antequam super hujusmodi quaestionibus quidpiam proferam, huc refero paucis, quæ in Tom: 3. mensis Aug. leguntur apud Bollandistas 16. Aug: Præmittunt Titulum *de S. Theodoro, seu Theodulo Episcopo Octodurensi, vel Sedunensi,* dubij videlicet num is præfuerit Episcopati Sedunensi, an octodurensi, ex eo, quòd

quòd nonnulli hos distinctos , adeoque duos Episcopatus fuisse velint, alijs econtra, atque meliùs unam hanc, eandemque Cathedram Octoduro Sedunum translata existimantib⁹, fortitam ex loco diverso nomen diversum, citant Josiam Simler: *l. 1. descript. Valles*: Guilliman *de reb. Helvet*: Item Franciscum Augustinum *ab Ecclesia Episcopum Saluciensem in hist. chronolog. Pedemont: Regionis*, censentem, Cathedræ octodurensi successisse Sedunensem, neque ampliùs inscribi Octodurensis, uti dicebatur in notitiâ Provinciarum, sed Sedunensem, cujus Præfulis Authoris opinionem tanquam communiorem amplectuntur Bollandistæ, nisi Editores *Gallie Christianæ postmodum solidis argumentis ostendant, Seduni, & Octoduri eodem tempore distinctos Præfules sedisse*. Ita illi.

Ad stabiliendum autem cultum Theodori, ut vocant, seu Theodoli ex Ernesti Bidermañi tanquam Testis oculati litteris Friburgo Helvetiorum ad Majores Eorum datis citant officia Ecclesiæ Sedunen. propria de S. Theodulo, & Carolo M. ex vetustissimo Episcoporum Sedunen. Ca-

talogo Caſtri Valeriæ , conſtituentes S. Theodulum inter Altheum & Garinum Episcopos, tempore præfati M. Caroli fa-
 mofum in propulſandis aëris noxijs tem-
 peſtatibus tum Campanâ à ſe benediçtâ,
 cùm & alijs , quibus de eadem quidpiam
 metalli fuerit infuſum. Ita illi ex Bider-
 manno cit: Dein ex Chiſſetio recitant
 S. Theoduli Aëtorum ſynopſin , confor-
 mem omninò *Legendæ* noſtri Officij , ſeu
 Lectiõibus II. Noct. Item cultum Sac:
 ejus Reliquiarum in variarum Diocce-
 ſeon *Eccleſijs* ſtabilitum affirmant , quin
 & Divinæ animadverſionis judicia ex
 Mureri Helvetiſ. allegant , ſecuta in Eos,
 qui S. Theoduli ſpreverant cultum.

Dein quibusdam Roberti Monachi
 narrationibus ratione præteritis , ſingu-
 latim de Dæmone juſſo ferre Campanam
 Româ Sedunum , meminerunt econtra ex
 MSS. S. Stephani Veſuntionenſis de mi-
 raculis multiplicati vini , de revelatione
 SS. Reliquiarum MM. Thebæorum , ad-
 ductis etiam alijs vitæ Geſtis ex *Legendario*
S. Anatolij Salinenſis collato cum co-
 dice Bibliothecæ Thuaneæ , quæ tamen
 ſæculi , & Authoris ſimplicitatem ſapiant.

A: II. citant Murerum præfatum tres Theodoros, seu Theodulos assignantem Sedunenses Episcopos, ponentem singulos ad 16. Aug. allegant econtra Ill.^{um} Carolum à Basilicâ S. Petri Episcopum Novarien. in opere suo de Eccles. Novariens. pro cultu S. Theoduli in hæc verba promanantem: *Pro Octoduro nunc Sedunum civitas est, licet non eodem loco. S.^{tus} igitur Theodulus Patronus, & primus Episcopus Ecclesiæ Sedunens. etiam in hac Diœcesi magna sanctitatis, & antiquâ existimatione in honore habetur, ut votum quoque publicum Populi Valesiæ seu veterem consuetudinem invenerimus Ejus sepulchrum in Sedunis cum sacra oblatione adeundi multorum: Item Populorum votum festi Ejus diei celebrandi, qui est XVI Aug. licet pro Theodulo plerique dicant Theodorum.* Ita ille, qui tamen errat in eo, quòd tribuat aliqua Theodoro primo, quæ tribuunt alij Theodulo temporibus Caroli M. Verius *Andreas Saussæyus in supplemento ad Martyrolog: Gallicanum 10. Kal. April.* scribit de Theodoro, seu Theodorico laudatq; à Concilio aquileensi, cui adstitit, ponit ad diem 23. Martij.

Petrus Cratepolius in opusculo de
Sanc-

Sanctis Germaniæ Theodorum, seu Theodoricum dicit primum *Sedunensem* Episcopum & Christi cognitionem aⁿo 550. Vallesiæ intulisse, atque in Ejus memoriam Carolum M. privilegijs ornasse *Sedunensem* Ecclesiam, quâ in narratione anachronismum advertunt luculenter Bollandistæ, & videbimus post hæc, quem nihilominus Authorem secutus videtur Philippus Serarius in Catalogo generali SS.^{rum} ad diem 23. Martij, dubius tamen, an idem esset cum eo, qui colitur 16. Aug. ex *Tabulis Ecclesiarum Sedunen. Curien. & Augustæ Prætoriæ.*

Meliùs demum Bollandistæ ex Sebast. Münstero post duos Theodoros tertium Theodulum, *Donatarium* Caroli M. distinguunt, citantes præfatum Salluciensem Episcopum, Traditionem Vallengium, *Sedunen. Ecclesiæ Breviariû*: Vice versâ Henricus Pantaleon Tom: 1. Prosopograph: de S. Theodoro vel Theodulo II. dicit, Vallenses in Fide instituisse, Cœnobij Agaunens. Foundationi adstitisse, Ejus ad memoriam Carolum M. ditasse Ecclesiam *Sedunen.* donis, & Privilegijs, unde factum sit, ut aliqui hunc Carolo M. co-
ævum

ævum putârint , citantes Joannem Stumpfium, & sequacem ejus Simlerum, ex quo tamen Bollandistæ fatentur , nihil propterea diminui de jure Sedunen. Ecclesiæ , id quod etiam ipse agnoscat cit. Jos. Simlerus l. 2. de Valles. , relatâ tandem super his Mureri præfati sententiâ Bollandistæ ipsi huic nodo intricato dissolvendo se impares agnoscunt, & ab eruditis Vallefiæ Incolis, aut novæ Galliæ Christianæ Editoribus clariorem difficultatis solutionem expectant, addunt postremò Acta Roberti Monachi ex *Legendario* S. Anatolij Salinen. ita PP.^{es} Bollandistæ, Aug: cit. Tom. 3. ad 16. mensis ejusdem : Quibus ego lubens obsequar, & pro modulo meo dubia, quæ occurrunt enodabo, ut autem ad solvendas difficultates cæteras sternatur via, quæro imprimis :

Sitne aliquis Episcopus Sedunensis seu Oſodurensis, qui utroque nomine Theodori, ac Theoduli perinde compellendus veniat ? Pro cujus responso advertendum, binas voces *Theodorus*, & *Theodulus* differre ipso, ut est notum, Nominis Ety-mo, *Theodorum* enim interpretantur *donum DEi*, *Theodulum* verò *DEi servum*, & in

varijs Martyrologijs hæc nomina inveniri, quin unquam alterum pro altero usurpatum videatur, dempto codice Ufuardi illustrati ad diem 16. Aug. ubi sic legitur: *Castro Seduno S. Theodori Episcopi*. Dubium autem est, num intelligat ex binis Theodori alterum, an verò Theodulum Carolo coævum? econtra ad eandem diem Martyrol: S. Joannis Vefunctionen. Sic habet: *Seduni natale S. Theoduli Confessoris Episcopi Sedunensis*. Molanus ad eandem diem xvj. Aug: sic enunciat: *eodem die S. Theoduli Confessoris Episcopi Sedunen*. Viceversa Saussæyus in Martyrol. Gallicano vocat *Theodulum* eum Episcopum, qui in humanis egit cum D. Sigismundo, cui suavor extiterit construendi Agaunen. Cœnobij. Secutus est utique Saussæyus vel Stumpfium, vel hujus sequacem quempiam, ex quibus colligitur, neque decursu temporum passim unum pro altero sumptum esse, *Theodulum* pro *Theodoro*, longè autem minùs primis sæculis, primus enim Episcopus, qui interfuit Concilio Aquileensi uno nomine *Theodori* esse vocatum liquet ex Baronio, & ex tom: 1, Conciliorum Ecclesie

fiæ

fiæ Gallicanæ, & passim ex Scriptoribus, quicumque nomina retulêre PP.^{um} Concilij præfati de año 381. dein idem primus Episcopus eodem *Theodori* nomine venit apud Eucherium in *Epist* : ad Salvium Episcopum, is enim mittens *Passionis* MM. Thebæorum historiam sic inquit : *Porro ab idoneis Auctõribus rei ipsius veritatem quæsivi, ab his utique, qui affirmabant, ab Episcopo Gebennensi sancto Isaac hunc, quem retuli Passionis ordinem cognovisse, qui, credo, rursum hæc retrò à B^{mo}. Episcopo Theodoro, viro anterioris temporis acceperat.* Loquitur autem de Theodoro primo, nam Isaacium obiisse ão. 426. refert Minutolius : Syllabus tandem præcit : Ritualis Gebennen. ponit circa annum 440. hujus autem Eucherianæ scriptionis fidem cum satis propugnet cit: D. *Joseph de l'Isle ex Ruinart, & hic ex Codd: MSS: atque editis simul collatis*, de ejusdem veritate non laboro. Præterea *Theodorum* vocant hunc scriptores pœnè omnes, qui de octodurenfibus Episcopis memînere: Guilimannus de reb. Helv. l. 4. c. 3. *Franc. Aug. ab Eccles: Tillemont,* & passim alij *Theodorum* & non *Theodulum* nominantes

tes Eum , qui concilio interfuit Aquilensi.

Verùm non cenfeo hisce esse immorandum , quandoquidem uniformes *Episcoporum Vallensium Catalogi* , alijs , alijs antiquiores , quos ultra decadem numerosos reperi in Archivis , & libris Castri Episcopalis Majoriæ , non tantùm illum de anno 381. Antistitem *Theodori* nomine indicant , sed & alterum de año 513. uno *Theodori* vocabulo nuncupant , ut proin arbitrer , Stumpfium , qui perinde nomen *Theodori* , vel *Theodoli* binis vallensium *Episcopis* dandum censuit , potiozem Authorem esse hujus confusionis vocabulorum ab año 1550. cujus utique errorem secutus est cit : *Henricus Pantaleon* , fassus Authorem sibi in his fuisse Stumpfium. Item *Josias Simlerus* : *Henr. Murer* &c. qui postremus , etsi 3.um admittat *Ejus* nominis *Episcopum* , quemlibet tamen *Eorum* posse *Theodolum* , vel *Theodorum* vocari autumat : Id quod sanè pugnat non tantùm adversus documenta citata hucusque , sed & potiozem *Scriptorum veterum* , & recentiorum usum , *Adonis* , *Ribadeneiræ* &c.

Theodulum e contra seu *Theodolum* rectè vocari illum, qui tempore Caroli in humanis agebat, constat non uno loco ex veteri Sedunen. *Ecclesiæ Breviario Basileæ impresso* ão 1497. ibi in festo, seu Officio Sancti proprio: *Temporibus igitur M. Caroli in Burgundionum Terra conversatus est beatus Theodulus &c.* Item *ibidem* in officio S. Caroli: Item in officio revelationis S. Theoduli ejusdem in ipsâ oratione non alio, quàm *Theodoli* nomine venit, quibus consentiunt Breviaria vicinarum Dioceseon superiùs indicata. Hinc & patet facilis accessus ad quæstionem alteram, videlicet:

Sitne præter duos Theodoros vallensium Episcopos admittendus tertius nomine Theodulus M. Carolo coævus?

Huic veritati, quæ Carolo M. coævum constituit Theodulum Sedunorum Episcopum, ejusdemque *Donatarium*, & quæ apud nos in comperto est, refragatur opinio Stumpfij, & sequacium, aut siqui sunt, paulò anterioris temporis, volentium expunctum Theodulum Sæculi IX. ê syllabo Episcoporum, aut certè ad initium Sæculi VI. asse amandandum:

dum: at nullo prorsus rationis fundamēne id præsumunt, imò contra illiadem Testimoniorum ex Dyptichis, Indigita-mentis, Fastis, & Annalibus sacris, libris-que chronicis, & innumeris documentis tam Ecclesiæ Sedunensis, dictorumque Castrorum Majoriæ, & Valeriæ, quam Cathedralium vicinarum Dioceseon Of-ficijs canonicis superiùs citatis; qui au-sus, quæ calliditas si locum habeat, ut è Catalogo tam authentico Episcoporum ob alterius cum altero nominis parilita-tem pro lubedine adversariorum expun-gatur aliquis, nullus erit Principum, aut Magnatum Syllabus securus, quin aliquis Eorum pro certis rerum, ac temporum conjunctiõibus, pèrque hominum in-juriam exterminetur, & in commentum abeat.

Tametsi verò PP.^{es} Bollandistæ sen-tiunt cum Josiâ cit: nihil officere Sedu-nensi Ecclesiæ, si insignes hujus præro-gativæ, ac Privilegia Caroli benefico ani-mo in eandem derivata, supponantur im-pertita non equidem Theodulo cuiquam coævo, sed in honorem Theoduli pri-dem defuncti, & in SS.^{rum} Album re-lati

lati e. g, Theodori II. cui & Theodoli nomen est apud nonnullos, ut visum est superius: absit tamen, ut hoc in articulo tam graviter hallucinemur nos, quibus ex tot Sedunensis Ecclesiæ documentis, seu ipsis autographis, seu Exemplaribus authenticis dictam Caroli, & Theoduli Episcopi vitam coævam, & illius in hunc derivatam munificentiam edoceri licuit, & quasi in meridianâ luce inspicere imprimis *Legendam* antiquissimam S. Caroli, Item S. Theoduli, utramque in membrana conscriptam, & cum aliorum SS. rum vitis in librum redactam, in quâ de culpâ Caroli Theodulo Divinitus revelatâ sic legitur: *Beato Theodulo Sedunensi Episcopo propter hoc ad ipsius Caroli petitionem divinam Misericordiam imploranti divinitus detecta* &c. hæc in primâ *Legendâ*, in alterâ autem sic: *Temporibus igitur M. Caroli in Burgundionum Terra B. Theodulus conversatus est.* Idem legitur in utroque Canonico officio SS. Caroli & Theoduli Breviarij antiqui Sedunen. impressi Basileæ ão 1497. & jugi usu in choro decantari solito usque ad Introductionem factam Romani Breviarij, convenien-

nientibus in id ipsum etiam Breviarijs præfatarum Dioceseon Gebennensis, Lausanen. &c. in officio S. Theoduli ad diem xvj. Aug.

Idem ex Diplomate Seren.^{mi} Regis Rudolphi de año 999. ibi: *Comitatum Vallessem Sta Mariæ, sanctoque Theodulo Sedunensi, cujus tamen studio primum eò loci acquisitus erat, donavimus &c* NB. cujus studio acquisitus erat; Theodorus, seu, ut mavis, Theodulus Sæculi VI. utique non acquisivit. Item Caroli IV. Imperatoris dato Laufannæ año 1365. xj. Kal. Julij, ibi: *ex largiflua donatione DD. Rom. Imperatorum, atque Regum, & potissimè Caroli M. S. Theodulo pro tunc Sedunensi Episcopo, & suis in perpetuum Successoribus in Ecclesia Sedunensi contradendo &c.* Item ex actu solemnè amicæ Compositionis inter Guilielmum Episcopum, & Patriotas. Brigæ [anno 1437. ibi: *Sicut & quemadmodum per S. Carolum reperitur dotatam & collatam fuisse eandem Ecclesiam, & Patriam S.^{to} Theodulo tunc Episcopo Sedunensi &c.* omitto Caroli V. Imperatoris de año 1521. & complura alia documenta authentica idem continentia, quæ
om

omnia , junctis superius per nos allatis ,
 evincunt , aliquem Episcopum Sedunen-
 sem *Theodulum* nomine in humanis egis-
 se cum Carolo M. ejusque *Beneficiarium* ,
 & illum ab antiquo *Theodulum* non *Theo-*
dorum nuncupatum , pro ut viceversa
Theodori non *Theodoli* vocitandi sunt illi
 gemini octodurenses Episcopi de annis
 381. 513. Jam transeo ad quaestionem :

Fuerintne uno, eodemque tempore duo Val-
lensium Episcopi, seu duo Episcopatus in Val-
lesia, Sedunensis & Octodurensis?

Dubium hoc oriri potuit ex eo ,
 quod primis Saeculis , 4.to , 5.to & 6.to E-
 piscopi vallensium alij dicantur Octodu-
 renses , alij Sedunenses ; *Octodurenses* di-
 cunt omnes Theodorum I. Constantium :
 Rufum ex subscriptione Conciliorum ,
 quibus interfuere ; Florentinum dixit *Se-*
dunensem Sigebertus in chronico : quem se-
 qui videtur Guillimannus de reb : Hel-
 vet : l. 4. c. 3. & binos Episcopatus ad-
 mittere Sedunorum , & Veragrorum :
 quibus proinde , ait , *suae Metropoles, horum*
quidem Octodurus, illorum Sedunum, & utri-
que suus Episcopus. Theodorum II. *Sedu-*
 H nensem

nensem dicunt complures Historici ex Stumpfio, & adulterinâ quâdam Tabulâ fundati per Sigismundum Regem Agau-nensis Cœnobij.

In hac sanè quæstione Nobis in loco constitutis nullum unquam succurrit du-bium de binis *Episcopatus* in Vallesia, sed perpetuâ traditione habemus, Octo-duro primâ sede *Episcoporum* translata esse sedem Augustam Sedunorum, vel bellicorum tumultuum, vel exundantis *Drancie* Torrentis causâ, & occasione, neque ullo solidæ rationis fulcimine sustineri potest, in his Patriæ Vallesiæ angustijs contineri unquam potuisse binos *Episcopatus*. Argumentum desumptum à Constantio, & Theodoro abunde refellisse me, autumo, in opusculo de Con-cilio Epaunen. Sigeberti autem assertio-nem in hoc articulo convulsam esse per ea, quæ superius diximus, cum videli-cet is ex Adone didicisset, Florentinum Martyrij palmam meruisse apud Sedu-nos, existimavit hunc *Episcopum* rese-disse Seduni, quo loco nempe ejus tem-pore sedes erat *Episcoporum* Vallesiæ, ignorans fortè, mutatam aliquando fuisse

se sedem, vel ratus, translata esse primum post tempora Florentini Octodurum, facili equidem errore, ut pote qui non ex Syllabo Vallensium Episcoporum loquebatur, sed vel ex Adone, & ex loco Martyrij, vel ex posteriorum temporum scriptoribus Seduni sedem Episcoporum indicantibus. Quibus omnibus perpensis melius sentiunt Bollandistæ, cum cit: Fran. Aug. ab Ecclesia Episcopo Salucien., nunquam fuisse Vallensium uno tempore duos Episcopatus, sed Octodurenſi Cathedræ successisse Sedunenſem, & is optimè distinguit tres Episcopos sua singulis tempora dividens, Theodoro I. annum 381. Theodoro II. annum 508. Theodulo Caroli *Donatario* annum 805. inde & patet anachronismus in ijs, quæ enarrat Petrus Cratepolius cit: videlicet, Theodorum Sedunen. primum Episcopum Christi cognitionem Vallesiæ intulisse aº 550. & in Ejus memoriam Carolum M. Privilegijs donasse Sedunen. Ecclesiam: *Etsi enim Christiana sacra invexit Theodorus aliquis in Vallesiam jam numeroſo Chriſticolarum incolatu adauctam, ille fanè haudquaquam est* *Be-*

beneficiarius Caroli , sed qui huic coævus vixit ão 806. nempe Theodulus Grandimontanus. Simili anachronismo laborat narratio Henrici Pantaleonis quæ sic Sonat : „ S. Theodorus à DEo plurimis do-
 „ nis & virtutibus ornatus fuit , is enim suâ doc-
 „ trinâ & Pietate Vållesianos in vera Christi Re-
 „ ligione diligenter instituit , atque omnes in suâ
 „ vocatione perseverare docuit : Itaque factum
 „ est , cum post Rufum Octoduren. Præsulem E-
 „ piscopatus Sedun. à Rege Burgundionum Sigis-
 „ mundo transferretur , ut hic Theodorus ob plu-
 „ rimas virtutes Ejus loci primus Præsul ordinatus
 „ fuerit , unde etiam in fundatione S. Mauritij
 „ hic Theodorus cum alijs Præsulibus subscrip-
 „ sit anno post Christum 550. cum autem mag-
 „ nâ prudentiâ hanc Ecclesiam administrasset , S.
 „ Theodorus , qui etiam vulgò Theodulus dicitur ,
 „ ex hac vitâ in cœleste gaudium penetravit.
 „ In hujus Theodori memoriam postea
 „ Carolus M. Ecclesiam Sedunensem multis do-
 „ nis , & Privilegijs exornavit. Ita ille citans
 Joannem Stumpfium *l. 2. hist. Helvet.*

Hæc sanè narratio scâtet erroribus , namque Vallenses in Fide instituisse rectiùs tribuitur Theodoro I. non II. neque hic fuit Caroli *Beneficiarius* , sed Theodulus : at neq; est Successor Rufi hic Theodorus , verùm Illius potiùs Antecessor Constantio

stantio Episcopo intermedio , fuit enim Sigismundo Regi coævus , cujus Fundationi Monasterij Agaunen. interfuit , & subscripsit , cùm econtra Rufus vixerit año 549. quo subscripsit Concilio Aurelianensi tanquam octodurensis Episcopus , quod indicat nondum translata fuisse sedem Sedunum, ut proin & Theodorus iste fixam habuerit Octoduri pridem ante annum 550. qui non coincidit in annos Sigismundi Regis , ut patebit cuique historiæ perito.

Neque anachronismum evitat Carolus á Basilicâ Petri Novarien. Episcopus in cit: suo opere, cùm enim mentio Ejus fit de Theodulo Sedunensi , cujus Reliquiæ inventæ sunt , & qui colitur Festo solemnni xvj. Aug. , campanâ suâ prodigiosus adversus grandines , & aëris noxias tempestates , is sanè non est Ille Theodorus , qui interfuit Concilio Aquileensi longis temporibus ante Theodulum Grandimontanum, quin & festus dies est cuilibet horum vâllensium Episcoporum proprius , videlicet Theodoro I. xxvj Aug. , Theodoro II. xxvij. Aug: Theodulo autem xvj. ejusdem mensis. Quo

in articulo errat cum sequacibus Henr:
Murer tribus his Episcopis unam diem
nempe xvj. Aug. assignans.

Revelationem porrò B. Theoduli ce-
lebramus die iv. Septemb., Ejus enim sa-
cri corporis Revelationem, non autem
Theodori agi consuetum esse, colligitur
ex Rubricis antiqui Breviarij Sedunens.,
quæ ejus diei Officium designant, uti ipso
die festo, & oratio sic sonat: *Deus, qui pretio-
sas SS. rum Reliquias cum venerabili corpore
Beati Theodoli Confessoris tui, atque Pontificis
revelari voluisti &c.* Item in Suffragijs
SS. rum: *Propitiare, quaesumus, Domine nobis
famulis tuis per hujus S. Confessoris, atque
Pontificis tui Theodoli, qui in præsentì requie-
scit Ecclesia merita gloriosa, ut Ejus piâ in-
tercessione &c.*

De hujus corporis Inventione cit:
Illustriss. Carolus à Basilicâ Petri Nova-
riæ Episcopus sic scribit: *Sanctus igitur
Theodulus Patronus Ecclesiæ
Sedunen. etiam in hac Diœcesi magnâ sanctita-
tis, & antiquâ existimatione in honore babe-
tur, ut votum quoque publicum Populi . .
. . . invenerimus ejus Sepulcrum in Se-
dunis &c.*

Etsi verò ex documentis Castrì Valeriæ habeamus varias Reliquias SS.^{rum} fuisse cum corpore B. Theoduli inventas, de ijs tamen sigillatim non facit mentionem Officium antiqui Sedunen. Breviarij Basileæ impressi, demptis MM. Thebæis Mauritio, Innocentio &c. quorum sacra quædam ossa inter dictas Reliquias fuere reperta. Itaque censeo Ecclesiam Sedunen. voluisse unà fieri commemorationem MM: Thebæorum; additis præfato officio lectionibus primæ revelationis Eorum; agendo reliquum Officij de Confessore sub *ritu duplici*; hinc pluries de revelatione istâ variatum esse confirmat Ordinarium, seu Rituale Sedunen. Castrì Valeriæ.

Cæterum dictæ S. Theoduli revelationis festum celebrari coeptum est a^{no} 1315. sic enim legitur in Annal: Castrì Valeriæ Canonicorum Sedunen.

„ A^{no} Dⁿⁱ 1315. Kalendis Novemb. in ple-
 „ nâ Kalendâ statuerunt Dⁿⁱ de Capitulo; quòd
 „ amodo fiant festa, scilicet Revelatio Beati Theo-
 „ duli, & festum S. Michaëlis solempnia cum Tri-
 „ pudio, & Festum S. Amati Episcopi Sedunen. fiat
 „ duplex, sed sine tripudio, quod statutum Do-
 „ minus Aymo DEi gratia Episcopus Sedunen.
 „ in Capitulo existens laudavit, & approbavit.

Ferunt utique , inventum esse sancti Theoduli corpus in Cathedrali Sedunen, fortè subtus Cathedram Concionatoris , at quis fuerit olim situs Ecclesiæ B. V. Sedunen. fueritne eo loco, quo nunc, chorus Ecclesiæ, necne? non est compertum. Illud testantur Fasti Sedunenses , prout & Diœceson vicinarum officia propria , Beati nostri Theoduli sac; Reliquias ad preces utique earum Cleri, & Populorum dispertitas fuisse in Diœceses Lugdunensem , Dolanam , Vesuntionensem &c. hinc in Catalogo Reliquiarum Cœnobij Atanatis apud Lugdunum sic legitur : *Item est aliud brachium argenteum, in quo sunt Reliquiæ plurimorum SS. rum , & brachium S. i Theoduli Sedunen. Episcopi, & Confessoris.* Præterea testatur Chiffletius in Prioratu de Joie Diœcesis Dolanæ asservari hycrothecam S. Theoduli cum aliquot ejus ossibus , & circa alias ejusdem S. i Reliquias in veteri Rituali S. ti Stephani vesuntionensis sic præscribi : „ In die Pentecostes debet ire Processio ad sanctum Joannem ; quidam Canonicus portat Reliquias S. Theoduli, quia prosunt contra Tempestates, & herdomadarius portat brachium Protomartyris,

„ & benedicit civitatem his verbis : *per merita sancti Theoduli benedicat nos , & fines nostros Christus Filius DEi*. Idem fit cum Reliquijs Protomartyis. „ v. nonas Maij fit
 „ Processio supra montem cum brachio , cruce,
 „ & Reliquijs B. Theoduli , & per crucis signaculum benedicitur Civitas : per signum S. crucis , per merita B. Protomartyris , & per merita B. Theoduli dicendo ; *Protege Domine &c.* Item in Necrologio S. Joannis vesuntionensis legitur : *iv. Idus Julij obiit Margaretha Comitissa , quæ instituit duos Capellanos ad altare S. Theoduli pro se , & Othone Comite marito suo*. Hinc suspicantur ab eo Comite dictas sacras Reliquias esse obtentas , quarum proin legitimus , & immemorabilis cultus abunde probatur. Sed ne arbitreris , omnes omnino S. Patroni nostri Reliquias esse e Patriâ Vallesij exportatas , nam præter Ecclesias alias habentur in ejusdem Sancti argentea effigie Ecclesiæ S. Catharinæ Valeriæ , quæ solemniter in pervigilio Festi defertur quot annis ad Cathedralem Basilicam nempe Cranium Ejus , Pars occipitis , & os Tibiæ vel brachij. Et in capsâ argenteâ miro opere exterius elaboratâ reperitur

ritur Particula notabilis ex osse Brachij S. Patroni nostri cum alijs 2- ossibus reconditis in loculo holoserico coloris purpurei. Ita ex Catalogo Reliquiarum confecto per Canonicum Matthæum Molitorem præsentem, & inspectante Diocesano Adriano III. &c. Item S. Theoduli Reliquias speciatim de Tibiâ ejusdem exhibet Catalogus SS: Reliquiarum Ecclesiæ Gerundanæ :

Cuperent fortè scire nonnulli, quo in Concilio contigerit, ut Missæ sacrificia petierit Carolus, quorum alij Episcopi sponderint complurâ, Theodulus unicum, hanc enim Historiam dicunt non reperiri in actis Caroli M., quæ illustrârunt PP.^{es} Ballandistæ ad diem 28. Jan. Ego pro modulo meo perinde esse sentio, siue huic, siue alteri Concilio interfuerit Carolus cum Theodulo: Concilia autem ejus tempore celebrata esse indubitatum est, & tradit Baronius cit: passimque Scriptores, partim in Gallia, partim in Italia, & in Germania, univèrsim undena: *Henr. Murer in Helvet: s. in vitâ S. Theoduli.* Dein neque magni refert, fueritne Concilium, an alius fortè congressus Episcoporum, quorum pre-

ces ad Deum Imperator efflagitârît in suâ remissionem culpæ, quin & necesse non est (etsi ab hujusce tramite historiæ deflectere nec libet, nec licet) ut Sanctitas Theoduli, culpæque, ac veniæ obtentæ revelatio fuerit causa *impulsiva* ut vocant, largissimæ Donationis Caroli, ad quam potuit faciendam alijs rationibus moveri, qualibus ad dotandas tot Cathedralas alias, & insignia Cœnobio Agau-nensi Donaria præstanda permotus est Princeps munificentissimus.

Attamen omnem hoc in articulo Concilij dubietatem meritò rejicio in illam perpetuam Vallensium incuriam scribendi de rebus suis : Ecquid enim gloriosius Vallensium Genti ? quorum Tellurem Thebæorû Legio pro Confessione Christi sanguine perfudit suo ? neque tamen legimus, dempto Theodoro I. quemquam scripsisse Eorum *Passionis* historiam usque ad tempora Eucherij Lugdunensis Episcopi, qui conscriptam misit Salvio Episcopo. Locus Item Concilij Epaunensis mansit Orbi pœnè incognitus, & ita dubios tenuit scriptores hætenus, ut plerique, non posse certam ejus haberi notitiam,

am non sint diffeſſi, quos inter Joverius ait, non potuiſſe ex Coſmographis colligere quidquam certi de civitate Epau-
nenſi, ubi hoc concilium celebratum, quò circa maluiſſe ignorantiam candidè fateri, quàm aliquid incerti proponere.
*apud Bail in añum 517. de Concilio Epau-
nenſi.* Huic tamen quæſtioni ſatis me feciſſe ſpero in opuſculo *de Conc: Epau:*

Habemus inſuper præ manibus auto-
grapha, litteras, ac documenta varia E-
minent.^{mi} Cardinalis à S. Potentianâ Mat-
thæi Schiner, è quibus relucent ejuſ-
dem Geſta præclara pro ſum̄is Pontifi-
cibus Julio II. & Leone X. proque Im-
peratoribus Maximiliano, & Carolo V.,
quæ pleraque, demptis nempe, quæ ſcrip-
ſit Ucciardinus, Jovius, ſimlerus, & alij
nonnulli, manent Orbi incognita, ut ut
luce digniſſima, talia partim, quæ olim
facta eſſe, aut fieri potuiſſe, vix credat
Poſteritas. ſed ne ad prophana diverta-
mur, quis eſt ætatis provectioris apud Se-
dunos, qui non ſit Ipſe teſtis prodigiorũ,
quæ patravit venerabilis Matthias Will
Canonicus Sedunen: & Collegiatæ Va-
leria Decanus Curatione inſperatâ ægro-
rum,

rum, & obsessorum à maligno spiritu &c. neque tamen, ut reor, cura est cuiquam specialis Posterorum memoriae commendandi sancti viri prodigiosa gesta. Hinc neque mirum sit, si S. Theoduli complura, pro ut & SS: Amati, Heliae, Garini Sedunensium Antistitum pro DEO, proque Grege Gesta ad Scriptorum notitiam non pervenerint. De S. Theodulo Grandimontano etsi Robertus Monachus pleraque vera enunciet, Tabulis, & documentis nostris conformia, perperam tamen Ei uni attribuit Inventionem sac: ossium MM: Thebæorum, tacendo præcipuū Inventionis authorem, Theodorum II. Episcopum Octodurensem, cæterum de Monacho illo non meminere quidquam Tabulæ Sedunenses, hic si fuisset Vallesianus, nostram sui notitiam vix effugere potuisset: plura de S. Theodulo nôsse si quis cupiat præsertim pro majori vitæ coævæ cum Carolo notitia, consulat Baldazanum in *Thebaide*, Surium: Joan: Suffren in *vitâ S. Theoduli*. P: Fr: Chiffletium in *sanctuario Jurenfi*, in *sequanis*. Casparum Lang in *Carolo M. l. 2. c. 1. a. 4.* qui dicit Eum fuisse Carolo à

confessionibus. Ex *Brusch: de Monast. fol: 9.* cui consentit tenor citatæ superius Tabulæ ex carthophylacio Castri Episcopalis Majoriæ de sac: Reliquijs è Palæstinâ allatis ibi: *per fidelissimum Confessorem suum Theodulum reponi mandavit.*

Illud memoratu dignum occurrit, hoc tempore videlicet ão 804. Leonē Papā III. cùm per Vallesiam nostram, invisurus Carolum Imperatorem in Gallijs, faceret iter, in Agaunensi Monasterio SS: MM. Thebæorum obiisse solemnia, quò nempe Agaunū usque, Eidem Imperator obviam miserat Filium Pipinum (alij Carolum vocant) Ipse demum Pontifex Augustū Rhemis adivit, & cum Eodem Aquisgranum profectus, solennem Apotheosin S. Sviberti veredunen. Episcopi præsentē Cesare Vereduni instituit, ac demum comitante Episcoporum, & nobilium non exiguo numero per Bavariam redijt Romam. *Foresti in Leone III. Morerus ibidem: Casp: Lang in Carolo M. lib: cbron: Agaunen. Cænobij &c*

Iuvat hîc de sanctitate Caroli notare aliquid, & imprimis, silentio præteritis Elogijs, quæ tribuit ei Joannes Mola-

nus Theologiæ Regius Professor Lovanij
in Indiculo SS. rum Belgij litt: C. à conver-
sione Vascorum, Saxonum, & aliorum
Paganorum, dein & Petrus Canisius in
Martyrol. 28. Jan. ab auctâ Imperij Reli-
gione &c. Cæsar Baronius tom. 9. Annal.
Ecclef. ão 814. vocat Carolum M. dignum
Virtutum Exemplar, Religionis omnibus ab-
solutum numeris simulacrum. &c. Dicitque
esse canonizatum à Paschali III. sub Fride-
rico I. Barbarossâ, idque haberi ex Ta-
bulis Aquisgranensibus, cujus rei gestæ
diploma asservari ait in Ecclesia Aquis-
granensi. Hinc & Joannes Molanus in
Indiculo SS. rum Belgij inquit: Sanctus Ca-
rolus cognomento Magnus à Paschali P. ã in
SS. rum Catalogum est relatus. Ejus autem
Sanctitatem extollit mirificè in additioni-
bis ad Usuardi Martyrologium. Item tam
in Indiculo prædicto, quàm chronico
SS. rum Belgij. Denique & in Calendario
Belgij continente festa Provinciæ Lug-
dunensis, qui & refertur in alijs complu-
ribus Galliæ, Germaniæ, & Belgij, Ca-
lendarijs. Quoniam verò cœptum est
controverti, num legitimus esset Canoni-
zationis Actus Paschalis III, ob schisma
 ejus

Ejus in Alexandrum III. Illud idcirco sufficiat, quod notant graves Authores, Pontifices Successores diploma præfatæ *Canonizationis* non abolevisse, neque impugnasse, ex quo infertur annutus tacitus Pontificis, ut colatur tanquam S.^{tus}, pro ut colitur in Galliæ, Belgij, & Germaniæ locis pluribus. *Baron: anno 814. Cardinal: Ostien: Jacob Gauthier Sæc: 8. vol. 8. in Tab: chronograph.*

CAPUT II.

Series, & sacra Gesta Episcoporum Sedunensium usque ad annum 1074.

Subjungo Adalongum, dubius, sitne Theodulo ætate anteponeendus, necne? Sub Judice lis est, postponunt illum documenta quædam Agaunæ. Cœnobij, & Abbatum Catalogus, qui eum refert Successorem Althei in Abbatis Dignitate, Theoduli in Episcopatu: Henricus Pantaleon in suâ Prosopographiâ assignat Ei annum 830. *in Sedunen. Episcopo.* Sanè non adeo iniqua videtur querimonia nonnullorum exoptulantium de numero tot Episcoporum Sedunensium, quos sub unius

Ca-

Caroli Regno, ac Imperio extitisse refert Catalogus noster nempe Ulcarij, Aluborgi, Althæi, Adalongi, Theoduli, ut non nihil suspecta illis videatur tot Præsulum sedis hujus in unam Caroli regnantis ætatem contextio, Ulcarium equidem certum nobis reddit historia Francica Joannis de Buffieres, & passim Scriptorum aliorum, Althæum documenta Sedunensis Ecclesiæ præsertim Cœnobij Agaunensis varia, quos intercessisse Aluborgum facile admittunt, idcirco Theodulum ex ætate Caroli expunctum volunt cum Stumpfio, & ad Sæculi VI. initium relegant, sed hanc calumniam S.^{to} Episcopo, & Sedunensi Ecclesiæ impactam confutavimus hæctenus, & confutatam videre est in opusculo cit: Conc. Epau-nen. Itaque suis tempore, & loco Theodulum retinemus: econtra si necesse sit, lubens ex angustijs unius biennij eximam Adalongum, ut tam Carolo, quàm Theodulo juniorem, & coævum habeant Ludovico Pio, siquidem in apogra-pho Bullæ cujusdam Pontificiæ precibus Ludovici Pij Francorum Regis impetra-tæ sic legere licuit: *in quo* (Agaunensi

Monasterio) *Adalungus Sedunensis Episcopus sub nomine Abbatis Canonicorum Regulam regere videtur.* At verò ne Theodulum excludamus, inhihent sexcenta documenta, & argumenta irrefragabilia Caroli cum ipso Theodulo vitam coævam manifestè evincentia, ut superiori capite visum est, & pluribus locis.

1 Sequitur Garinus, qui in Catalogo ponitur anno 901. sub Benedicto P.^a IV. & Ludovico Imperatore, qui tamen annus est obitûs Ipsius ex *Joanne Bapt: Ricciolzo in hist: Chronol. reform.* Garinus, inquam, sanctimonix famâ inclytus, & Divis annumeratus. Josias verò cit: collocat hunc mox post Amatam Episcopum, sed assertum non probat, verba sunt Ejus: *post Amatam Garinum Sedunorum Episcopatum administrasse, certum est, quo anno, & quamdiu? incertum* (eundem errorem hausit ex Stumpfio Henricus Pantaleon loc. cit:) *hic post obitum in Cœnobio Vallis Alpium apud Equestres sepultus est.* Sed mirabitur itidem hic aliquis, cur tanti intervallum temporis Garinum dividat à Prædecessore Episcopo? an vacârit sedes, aut alij fors Episcopi interven-

rint,

tint, quorum ad nos non pervenerit memoria? prout contingere potuisse diximus superius. Ego quod sentio in hoc articulo dicam ulterius: notandum est enim, *Episcoporum* annum & ordinem, quem eis singulis assignat syllabus seu catalogus, potiore parte non desumi à die *Electionis*, inaugurationis, seu ingressûs ad *Episcopatum* (demptis sæculis binis postimis) sed vel ab anno *Concilij*, cui adstitere, ut liquet in *Octodurensibus*, vel illustrioris functionis, quam exercuere, aut eventûs celebrioris, aut actûs solemnioris, cujus extet scriptura, vel memoria cum *Nomine* aut *Subscriptione* *Episcopi*, ut in *Hermanfredo* liquet, qui fuit *Episcopus* jam año 1059. utpotè quo interfuit inaugurationi *Philippi Regis*, sed añus 1070. est factæ *Ei Donationis Henrici Rom. Regis*. Quin imò annus *Catalogi* non semel est desumptus ab anno obitûs, qualem ajunt esse *Wilphini* 942. *Waltheri primi* 1170. *Wallielmi* 1178. & *Garini* 901. *ex Gall. Christ: Sammart: & Necrologio Castri Valeriæ &c.* adeo ut sit plerùmque incertum, sitne añus ille, in *Syllabum* relatus, initialis, medius, an fi-

nalis? Seu spectétne ad ingressum, decursum, aut finem gesti Episcopatus? Unde consequitur, evenire haud ægrè potuisse, ut Prædecessoris annus *Episcopi* fit initialis, Successoris autem fit finalis, adeò ut anni cæteri utriusque facile confererint ingens spatium temporis intermedium, quin sit existimandum, vacasse tamdiu sedem Vallengium Episcoporum, aut alios necessariò intervenisse nobis ignotos; quid enim obstet, quin duo illius temporis Antistites spatium expleverint LXXX. vel plurium annorum in Episcopatu? siquidem revolventi illius ævi historiam, & vitas virorum occurrerent alij, qui vincena plus quàm per lustra venerandam canitiem felicissimè perduxerint Authrice continuatâ cibi, potûsque exilitate, exulabat enim confertarum luxus mensarum, & frugale prandium parca fructuum, vel ciborum nullo pœnè condimento paratorum præbebat indulgentia; hinc febriles ardores, phtisica intestinorum correptio, asthmatica respirij suffocatio, afflictiones calculi, & sexcenta alia melioris valetudinis Impedimenta ignorabantur, quâ vivendi

di salubri methodo complures grandævam ætatem ad extremum usque terminum inoffensâ valetudine devolvissè legimus, ex quo proin conjiciet aliquis haud ægrè, potuissè illius ævi vallenses Episcopos non exiguum sedis Episcopalis spatium, & officium explere, provectiorem vitalis lucis usum temperantiæ virtuti in acceptis referentes.

Volunt equidem nonnulli, quos inter *Henricus Pantaleon in suâ Prosopograph*: His temporibus Episcopalem sedem tenuissè *Heyminum* aliquem, alijs dictum *Amicum*, seu *Amizo*, qui & Abbas fuerit Agaunen. Cœnobij, utriusque Dignitatis honore auctus sub Conrado Rege, qui rebus potiebatur ab año 937. ad 990. alij verò hunc censent esse indistinctum ab eo Annone, quem refert syllabus Episcoporum. *Sigebert in chron: lib: chron: Agaun. Cœnobij.* Sed & necesse est, si Minutolio fides est, his temporibus vixissè Episcopum, cujus notitia ad nos nondum pervenerit: narrat enim, Domitianum Gebennen. Episcopum, cujus Electionem approbârit Leo P.^a IV., sacratum fuisse assistentibus Episcopis Viennens. Lug-

Lugdunen. & Octoduren. obiisse autem Domitianum año 858. 7. Jan. qui totus annorum cursus cum non respondeat ulli Episcopo Vallensium in catalogo, consequitur, illius temporis Episcopum nobis nondum innotuisse.

Valeat interim receptus Sedunen. Episcoporum syllabus qui post Garinum præfatum, item Manfredum, Annonem, exhibet Willencum circa annum 930. ex quodam Instrumento Valeriæ rogato apud Agaunum pridie Kal. Oct. año Regni Henrici 10mo

Sequitur intercedente Amedeo Aymo primus, qui & Præpositus fuit Cœnobij Agaunen. dein & Wilphinus año 942.

Eberhardus filius Rudolphi II. Galliarum Regis, qui cessit è vivis anno 937. Frater Hugonis Episcopi Lausanen. ad Sedunensem evectus est Episcopatum probabilius año 958. adeoque sub auspicijs Conradi Regis Burgundiæ itidem Germani sui, nam annus 976. quem assignant Catalogi nonnulli, nisi ad grandævam omnino ætatem pervenerit, videtur nimium remotus à morte Parentis, ut etiam plurium annorum spatium in
Episc

Episcopatu explere potuerit: annum autem 958. alegat *Illmus Scotus in Helvet. sac: Tit: Vescouato di Sion.* desumptum utique ex probatis Authoribus, è quibus hausit & elogium Eberhardi de laudatissimo Regimine Patriæ Vallesij in hæc verba:

Mantenne felicemente la giurisdictione sua temporale Eberardo Figlio del Rè Rudolfo, creato Vescouo del nove cento cinquant'otto. Ita ille. Hinc inter alia laudis præconia, quæ accinebant vallenses huic Episcopo, Vallesiae Comiti, & Præfeto, inveniuntur præsentis versiculi in libris Chron: Castrorum Majoriæ, & Valeriæ, alijs brevitas causâ omissis.

Ille Sedunensis Dominator Episcopus Orbis Eberhardus enim Regali germine natus &c. Theotocos concede diu in cõmune precamur, Usibus hic nostris maneat cum sospite vitâ. Eberhardo ad Episcopale solium evecto ajunt Othonem I. cognomento magnum Româ reducem SS. Agaunensium sacralipsana invisisse venerabundum, & corpus S^{ti} Exuperij Legionis Thebææ Archisigniferi dono accepisse. *Ex dictis lib: chron: Castri Episcopalis Majoriæ, & Agaunens. Cænob.*

Eberhardum (binis Episcopis Guiliengo, & Wullielmo intermedijs) secutus est Hugo circa annum 999. cui Rudolphus Rex, ejusdem Eberhardi nepos ex Patre, año VI. sui Regiminis confirmavit Donationem Caroli Ecclesiæ Sedunensi factam, existimo autem, fortè ex eo Principum Donaria illis temporibus largiori manu accessisse, quòd ex familia planè ipsorum Principum, & Regum non pauci ad Insulas adsciscerentur, quod liquet in præfatis Rudolphi filijs uno Sedunensi, altero Lausanensi Episcopis, quem alterum exhibet Syllabus Lausanensium Antistitum ad annū 1010. Item Burchardo Lugdunensi Episcopo Rudolphi Regis III. Filio circa annum 980. alij tamen hunc dicunt esse filium Adelhaidis, quæ subinde nupsit Regi Rudolpho II. alij Conradi Regis, Fratrem Rudolphi III. dicunt. de quo *Morerus* vbo: *Burchard*. Idem Hugo Episcopus anno 1014. mense Februario deferendi officij causa Rudolpho III. Regi, & Hermingardi Reginae tunc Agauni existentibus cum Episcopis Hugone Gebennen. Burchardo Lugdunen. & Anselmo Augusten.

Pandulpho &c. Bertholdo , Rudolpho , Roberto &c. comitibus Agaunum adiit. *Ex autographo Donationis Regiæ, & Annal: Cœnobij Agaun.*

Occurrunt post Hugonem Willielmus de anno 1046. & Aymo, qui alter Agaunensi etiam Cœnobio Abbas præfuit, & Leonem IX. P.^{am} natione Gallum diversorio excepit anno 1049. ejus Pontificatûs primo, cùm in Galliam ad invisendum Imperatorem Henricum III. proficisceretur: unde Pontificis hujus Bulla, quâ corroborat privilegia Canonicorum Agaunen. luculentis verbis meminit Aymonis Episcopi, & Abbatis, meminit & solemniorum, quæ honori SS. Thebæorum MM. celebraverat in Agaunensi Cœnobio in suo ad Francos itinere, aditurus Henricum Imperatorem sibi apud Coloniam obviaturum. Ita Leo *in litt: suis; relatis in lib: chron: Cœnob. Agaunen. &c.*

Sequitur Aymonem Emanfredus, seu Hermanfredus quem ab Alexandro P.^â II. tanquam Legatum ejus à latere, missum esse ad Concilium Vintoniense vulgò *Winchester* in Anglia congregatum anno 1069. alijs ão 1070. asseverant Annales, &

Castri Episcopalis Majoriæ. Item Baroni-
 us pag: 98. Morerus v̄bo *Winchester*.
 Fleuri &c. &c. quâ in synodo Herman-
 fredus noster Stigandum Archiepiscopū
 Dorobernensem, seu Cantuariensem (a-
 lijs Forgandum) Authoritate Apostolicâ
 exauthoravit tribus potissimū de cau-
 sis , scilicet , quòd Episcopatum Vinto-
 niensem cum Archiepiscopatu per inju-
 riam possideret, vivente equidem Rober-
 to Archiepiscopo assumptum: Dein quòd
 Roberti durante Exilio, seu iniquâ Ejec-
 tione in Missarum celebratione ejus Pal-
 lio uteretur ; Denique & quia à Benedi-
 cto, quem sac; Rom. Ecclesia anathema-
 te percusserat, Pallium accepit. Ita *M.*
L. Bail in annum 1069. de Concilio Vinton.
plura Binius &c Hermanfredus adstitit &
 Concilio Cabillonensi aō 1072. *ex Thes: A-*
nect: Dom: Marrene. Tom: 7.

Cæterū Episcopum hunc , nempe
 Hermanfredum , missum à Nicolao Papâ,
 dicunt quoque interfuisse inaugurationi
 Philippi Regis Francorum I. quam in
 præsentia Parentis ejus Henrici perfecit
 in Metropolitanâ Rhemorum Gervasius
 de Bellême Archiepiscopus loci , die Pen-
 tecostes, seu 23. Maij anno 1059. quem

demum, mortuo Parente rerum potitus, Philippus creavit Regni Cancellarium, dico, Gervasium. *Cbiffletius; Morerus vbo: Gervais &c.*

Perhibetur insuper ex tabulis authenticis, seu Instrumento in Castro Valeriæ asservato, Henricum Romanorum Regem sollicitatione Conjugis suæ Berthæ Othonis in Italia Marchionis filia, & Spirensis, atque Burchardi Lausanensis Episcoporum perpetua donatione tradidisse dicto Hermanfredo seu Ecclesiæ Sedunensi geminas chartas seu *Cortes* ut vocant, quas in Beneficium retinuerat, Natriam & Leucam cum omnibus appendentiis &c. Moguntia 1079, 3. Kal: Jan. quàm proinde eximij meriti vir fuerit Hermanfredus, quàmque Summo Pontifici, & Henrico Imperatori charus, ex præcitatæ ablegatione, & donatione haud obscurè colligitur.

At mirabitur itidem aliquis, quâ ratione id evenerit, ut variorum in Valensi Ditione locorum, Pagorumque Dominia Ecclesijs piâ Regum liberalitate contradita, jam ad hunc, jam illum Possessorem sint devoluta? Siquidem
Ipso-

Ipforum nonnulla jam anterioribus sæculis tum à Sigismundo, cùm & subinde à Rudolpho Burgundiæ Regibus Cœnobio Agaunensi in Beneficium data postmodum ad mensam Episcopalem Successorum Principum largitione beneficâ sunt devoluta, quam enim exercuit donationem Henricus in Hermanfredum, jam antèriùs liberali munere Rudolphi Regis facta erat Agaunensi Monasterio aº 1014. Regni autem XXIV. & itidem quam hic præstitit eidem Cœnobio, jam fructus erat munificentiae Sigismundi Regis quò ad complura Dominia: hinc ipsum autographum Diplomatis Rudolphi præfati, quod ipse fixis oculis, & attentâ mente lustravi, munitum sigillo Regio, addito *Signeto*, ut vocant, & Inscriptione hac: *Signum præclari, ac serenissimi Regis Rudolphi* sic sonat: *quorum* (id est, Hermingardis Reginae & Episcoporum Sedunen. Lausanen. Geneven. Lugdunen. Augusten.) *Petitionibus benigne annuentes Donamus, imò ab Antecessoribus data reddimus tam Ecclesie Agaunen. quam Fratibus ibi DEo & sancto Mauritio famulantibus Lustriacum, Voureyum*

vreyum &c. &c. ex quo colligere licet, Ejuſmodi Donaria inter bellorum ſtrepitus, Regúmque in Burgundiam Dominantium mutationes eſſe *Eccleſijs* vi ablata, aut vijs alijs ad Eos devoluta: narrant equidem paſſim *Historiographi*, cùm Rudolphus I. circa annum 888. *Agau*ni Procerum, & *Episcoporum* conſenſu eſſet unctus in Regem transjuranum, tunc Arnulphum Nepotem Ludovici germanici, qui Imperij Rom: habenas aſſumpſerat, gravia bella eidem Rudolpho intuliſſe, tametsi hunc munitis á naturâ *Alpium* rupibus apud *Veragros* ſe ſe tuentem, pellere regno non potuit, ſed & abinde ſecutiſſe bellis cruentis, & *Provinciarum* vaſtationibus, Regúmque in eas dominantium mutationibus contigit, ut nonnulla ad Imperatorem pervenerint, quæ *Henricus* præfatus *Eccleſiæ* *Sedunenſi* demum elargitus eſt, intellige, quoad *dominium utile*, ùt vocant, nam quò ad jura præfecturæ & Regalia nullus dubito, quin aliàs ad *Episcopatum* pertinuerint. Hæc alijs non viſis, & *judicio* duntaxat meo tanquam in re antiquâ neque paſſim notâ.

Circa annum 1100. seu initio Sæculi XII. D. Bernardus á Menthone natione Allobrox, Canonicus Regularis, & Archidiaconus Cathedralis Ecclesiæ Augusten. orationis assiduitate, vitæ asperitate, & ardenti in proximum charitate Dæmonibus formidabilis, comminuto Jovis olympici simulachro, eversâque Columnâ, *Jovis oculus* dictâ, ex quibus Dæmon respondens homines errore detinebat, in ipso Alpium Pœninarum iugo nunc *Mons S. Bernardi* nuncupato, Diocesis Sedunen. apud Veragros, tunc Duci, seu Comiti Sabaudiaë subjectos, nunc Reipublicæ Vallesiaë, fundavit Ecclesiam, & hospitale Monasterium Canonicorum Regularium, adjuratis primùm loci Dæmonibus, & in aspera, atque invia Montium relegatis, quo in hospitali Cœnobia etiamnum ex Vallesianorum potissimùm, aliorumque præsertim Helvetiæ, Burgundiæ &c. Benefactorum pijs largitionibus quotidiani sumptus & permagni sunt ad Hospitum illac transeuntium cujuscunque nationis, conditionis, Religionis, & utriusque sexûs sustentationem gratis faciendam, vacante autem

Præpositi sede nunc præest huic Monasterio & Congregationi Dom. Fran: Michelod Vallesius Apostolicâ Provisione Clementis P.^æ XII. fel. record: deputatus ab anno 1733.

CAPUT III.

Continet sacra Gesta Episcoporum usque ad Sæculum XV.

UT ad seriem redeamus Episcoporum, post Hermanfredum occurrit a^o 1074. Gerardus, alijs Giraldu, cui Gregorius VII. Pontifex Max. anno 1088. scripsit Epistolam l. 1. Ep: 67. quâ Summus hic Pontifex Arnol^o Maurianensi, Hermanno Cardinali, Hugoni Dienti, item Gratianopolitano, & Sedunensi nempe dicto Giraldo Episcopis *Causam* commisit inter Divionensem & fructuariensem Abbates controversam. *Gallia Christiana Samarth: in Maurianensi, & Sedunensi Episcopis.*

Jam binis Episcopis intercalatis, quos dabit Syllabus in fine, rexit Ecclesiam Sedunensem Guerinus: Is Mussiponte Lotharingiæ nobili genere natus, ab Adolef-

doleſcentia ſuâ mundi contemptuſq; , & monaſticæ vitæ amore ſuccenſus , cûm primùm per ætatem licuit , in Monaſterio Alpium Religioſo Ordini nomen dedit, dein Abbas creatus , ad perfectioris vitæ rationem ſub Regulâ Ciſtertiensium Cœnobitas composuit, adſcitis illuc Authore Bernardo jam tunc ſanctitate claro Monachis pijs ê Clarevallenti aſceterio, cujus idcirco vigilantiæ etiam in provectâ ætate indeficientis elogium inſtituit Divus Bernardus litteris ad Eum datis. Interim de viri ſanctitate ita in omnem viciniam pervasit opinio , ut anno 1138. ad regendam Sedunensem Eccleſiam in locum defuncti Edmundi Episcopi fuerit ſuſſectus , quod onus ſuſcepit invitus, nec niſi hortante Pontifice Max : Innocentio II. ſecutiſ itidem litteris D. Bernardi ad Monachos Alpium, quibus promotus jam ad Episcopatum Guerino Abbate , ut in ſuſceptæ obſervantioris vitæ Inſtituto perſiſterent, vehementer hortatur, & exſtimulat, uſus illis verbis Prophetæ : *Elevatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine ſuo.* Item *Sequimini Patrem, Imitatores ejus eſtote, ſicut & ipſe Chriſti.* Guerinus

autem consuetâ vivendi ratione propè nihil immutatâ in id totus incubuit, ut collapsam Cleri disciplinam instauraret, & commissi Populi mores commutaret in meliores. Restitutionem quorundam jurium Ecclesiæ Sedunen. procuravit, adjutoribus ad id Episcopis Petro Tarantasiæ, Humberto Augustæ, & Ailodo Maurianæ, de quâ memini in opusculo Concil.: Epaun: §. VI. Ipse verò Episcopus priscam vitæ rationem nunquam non cordi infixam retinens, identidem adibat Alpium solitudinem, seu Monasterium, è quo cùm semel redire Sedunum niteretur mulæ insidens, miris modis progredi impeditum se vidit: Quare vir DEi, Numinis nutum è prodigio intelligens, ad Cœnobium regreditur è vestigio, mórque incidit in morbum, quò pientissimè obiit 6. Jan. anno ut nonnulli arbitrantur. 1142. vel tardiùs, ut veriùs sentiunt alij, nam eo primùm anno Petrus pervenit ad Archiepiscopatum, quem refert Morerus fuisse Defensorem Alexandri III. P.^æ &c. qui Petrus demum à Cœlestino III. SS.^{rum} numero relatus fuerit año 1191. añus proin 1142.

si fuit primus Dignitatis Petri, & ultimus vitæ Guerini, eundem necesse est & fuisse annum Pacificationis inter Guerinum Episcopum & Amedeum Sabaudiaë Comitē. Hæccine an satis cohæreant Prudentūm committo examini : Huic Sancto proin coævi fuere Episcopi sanctitate, & viciniâ conjuncti, Petrus Tarantasiē., & Amedeus Lausanens. Catalogo SS^{rum} pariter adscriptus ; de quibus Morerus v̄bo : *Amedée Evêque de Lausanne* : Item : *Pierre Archevêque de Tarantaise. ex Bolland : Baillet vies des Saints. Chast : Martyr : tom : 1. pag. 90. Epist. sancti Bernardi 253.*

Cæterū Beatum Guerinum nostrum, cui in choro Ecclesiæ Alpium erexere tumulum marmoreum, quatuor columinibus insistentem, venerantur copioso affluxu vicini populi miraculis clarum, & etiam solo attactu clavis, quam Eidem à Papâ donatam dicunt, prodigiosum in sanandis tam pecoribus, quàm hominibus, ut nôrunt finitimæ Provinciæ Burgundiæ, Vallesiæ, Sabaudiaë, Friburgi Helvetiorum & aliæ. *Petrus le Naim in vitâ S. Guerini : Chron : lib : Episcopatus Sedunen.*

Temporibus his tranſijt hæc Papa Eugenius III. faciens iter in Galliam, in eâdem comiter receptus à Ludovico Rege, quo in itinere, & tranſitu per Vallesiam confecravit Eugenius noviter extructam Eccleſiam S. Mauritij Agaunen. año 1146. 2do nempe ſui Pontificatûs 8. kal: Jan. *Morerus in Eugenio III. Annal: Cœnob. Agaunen.*

Cæterum poſt Guerinum conſequitur ſuo ordine Ludovicus Sedunenſis Epiſcopus, qui Agauni cum Amedeo Epiſcopo Lauſanenſi interfuit Actui donationis Tabulæ 60. marcarum auri factæ Amedeo Comiti Sabaudiaë proceſſuro ad *Cruciatam* hyeroſolymitanam. *lib. chron: Cœnob. Agaun. Caſp. Lang. l. 2. c. 1. a. 4.* E contra Humbertus dicti Amedei Comitſ filius præſentibus iſdem Epiſcopis Ludovico noſtro & Amedeo Lauſanen. año 1150. relaxavit Cœnobio Agaunen. vadimonium de Bagnes *cum curtibus ſuis*, ut vocant: Amedeus autem hic Lauſanen. Epiſcopus, antè Abbas altæ combæ Ciſtertiens. Ordinis ſcripſit Homilias octo in laudem B. V. impreſſas inter opera Leonis, Chryſologi, Fulgentij, obiit 1159. in SS.^{rum} Catalogum relatus. Epitom:

chronol: aī 1735. *Gall. Christiana Sammart.*
in Lauſanen. Epifcopo.

Denuò hîc intervenientibus binis Epifcopis, quorum nomina exhibet ſyllabus in fine, ſuccedit Willielmus, alijs **Wilhelmus Sedunorum Epifcopus**, & **Abbas Agaunen**: hunc magnâ ſagacitate ac virtute virum perhibent Decimas quasdam donâſſe Capitulo Sedunen., **Petro**, & **Aymone Fratribus**, ac ſore **Bofonâ** annuentibus: donâſſe & ſacra quædam lipſana **MM. Thebæorum Collegio Canoniorum Embraci in Pago Tigurino** perhiberi dicunt ejuſdem litteris. *chrō: lib: Caſtri Epifcopalis Majoriæ: Joſias Simlerus l. 2. Valleſiæ.*

Jam Conon occurrit Sedunenſis Epifcopus, qui interfuit Concilio Lateranenſi generali anno 1179. 5. Martij, & ſubſcripſit ſe *ex Provincia Tarantaſianâ Sedunenſem Epifcopum*, Concilio inquam, generali ſub **Alexandro III.** convocato ad reformandos mores, atque ſchiſma tollendum **Friderici I. Imperatoris**, qui ſummo Pontifici tres Antipapas oppoſuerat ſub nominibus **Victoris IV. Paſchalis III. & Calixti III.** *Morerus in Latera-*

teranen. Conc: III. generali. Foresti. hujus quoque Episcopi Cononis extant pactionis actus cum Wullielmo de Turre super civilegio in annum 1181.

Sequitur Cononem alter Willielmus, cui Henricus VI. Romanorum Rex confirmavit jura Episcopatus Sedunen. & de ijs investivit año 1189. apud Basileam Nonis Maij, Regni autem anno XX. quoniam verò is præfuit & Abbatiaë Agaunensi, visitaturus Prioratum *de sine muro* dictum in Burgundiâ, eidem Abbatiaë jure annexum, vitâ illic functus esse perhibetur, sepultus ibidem loci ante altare majus. *Ex lib: chron: & Necrolog: tam Castri Episcopalis Majoriaë, quàm Agaunen. Cænob:*

Binis itidem intercalatis Episcopis, quos indicabit Syllabus, obvius est Nantelmus, alijs Nantelinus; Is rexit Sedunensem Ecclesiam anno 1198. quo interfuit cum Nantelmo Gebennen. Episcopo amicaë Pactionis actui inter Thomam Humberti Comitis Maurianensis Filium, & Guntherum Abbatem Agaunen. ratione Vallis de Bagnes teste inter alios Wullielmo Decano Sedunens. idcirco non possum Eorum accedere opinioni,
qui

qui ex *Necrologio* quodam Nantelmum affigunt an. 1258. nam idem Nantelmus noster & fuit præfens donationi villæ de Vinſes per Boſonem de Sirro factæ, in quod tempus cùm conveniant Idem Nantelmus, Guntherus, Wullielmus, & Boſo, non eſt ratio, ob quam à recepto *Episcoporum ſyllabo* deſciſcamus: Eundem Nantelmum fuiſſe & Præpoſitum *Eccleſiæ Lauſanenſis* perhibent *Tabulæ valerianæ*.

Jam bini iterum ſi prætereantur *Sedunorum Episcopi* Guillielmus, & Verinus, uterque de Saillone (nam quæ pro tuendis Præfecturæ juribus præclarè geſſit Verinus, ſtrenuè juvantibus *Patriotis*, non ſunt hujus loci) occurrit Landricus, de quo juvat meminiffe illius *Canonis*, qui habetur *c. cum noſtris de Conceſſ: Præb. & Eccleſiæ non vac:* Ubi *Innocent: P. 2 III. an. 1216.* qui erat ultimus ejus Pontificatûs, ſcribit *Baſileenſi Episcopo*, ut *Episcopum Sedunenſem* (*Landricus erat*) ad reſignandam Præpoſituram *Lauſanenſem*, ad quam ipſe *Lauſanen. Episcopus*, & *Canonici*, etiamſi aſſumptus eſſet *Landricus ad Sedunen. Episcop-*

piscopatum, denuo Eum elegerant, ita ut illam, sicut antè, possideret, compellat, nisi ex Indulgentiâ sedis Apostolicæ, vel ex necessaria causâ aliquâ Ei concessam esse ostenderit: tibi in notis: *Postquam Dñs Sedunen. Episcopus, qui Præpositus fuerat Lausanensis, fuit in Episcopum consecratus, Lausanensè Capitulum Ei Præposituram illam iterum concessit habendam, in hoc utilitatem Ecclesiæ suæ, necnon & antiquam consuetudinem attendentes &c.* Cæterum Landricum fuisse Episcopum jam an. 1215. constat ex Tractatu ejusdem anni inter ipsum, & Ecclesiam Agaun. 3. Id: 7bris Item de hoc Episcopo authenticis scripturis habetur, quòd illius tempore, videlicet anno 1233. xv, Kal: Junij Ay-mo Comes Sabaudiaë agnôrit. Castrum, *de la Seya* dictum, pertinere ad Ecclesiam Sedunen. paratus demoliri alterum, nempe de Monte hordeo, quod in Territorio ejusdem Ecclesiæ construxisse convictus fatebatur. De Landrico quoque affirmant nonnulli, adstitisse illum Concilio Romano anno, ut arbitror, 1210. nam pro comperto habetur, Inocentium III. Summum Pontificem 3. kal. Maij scrip-sisse

fisse ad *Episcopos Tarantasiensis Provin-*
ciæ, è quâ hauddubiè erat & Landricu:
 noſter.

Landricum ſecutus eſt in *Episcopatu*
Boſo de Granges, ùt liquet ex actû au-
 thentico, quo is *Eccleſiæ Sedunenſi*, &
 menſæ *Episcopali* donavit, quidquid ju-
 re hæreditario poſſidebat à *Maſſona ſu-*
perius in Parœcijs de Morgiâ, Aragno,
Conches. Item quidquid infra *Castrum*
de Granges, ita ut hæredes ſui de *Gran-*
ges omnia reciperent in feudum ab *Epif-*
copo ita an. 1241. ex quo pateſcit error
 Eorum, qui *Boſonem* *Petro Tarantaſien.*
Archiepiſcipo coævum aſſerunt, adeo-
 que *Garino* *Epifcipo* anteceſſiſſe, ſiqui-
 dem hic arbitèr extitit cum *Petro* præ-
 fato in actû amicæ *Conventionis* inter
Agaunen. Eccleſiam, & *Guidonem* de *A-*
lingio initæ *Salvani* v. kal: *Martij* an. 1138.
 ſeu circa, regnante *Conrado Rege*, inter-
 venientibus quoque *Auguſtenti*, & *Mau-*
rianenſi *Epifcopis*: obiit *Boſo* redux ex
 peregrinatione *Hyerofolimitana*, prid:
 kal: *Feb* *Ex Necrolog: Valeriæ*.

Multa acta ſunt apud *Vallenses*, & ar-
 dua *Henrico* de *Raroniâ* *Epifcipo*, ſed

non sunt hujus loci, illud potius huc pertinet, quod asseverant libri chron: Castri Episcopalis Majoriæ, & Gallia Christiana in *Sylvanecten. Episcopo* apud Sammarth: in annum 1264. his temporibus donatum esse S. Ludovico Galliarum Regi brachium sinistrum S. Ducis Mauritij, & corpora Sociorum omnino quatuordecim, delata Sylvanectum ad Sacellum Regium, quorum honori, cum affluxum devoti populi non caperet Sacellum, Rex extrui demum curavit Ecclesiam Canoniorum, annexam Ecclesiæ Agaunensi, præsentem Roberto Episcopo Sylvanecten. erectus est de hoc actus apud Crispianum an. 1264. mense Martio: Sed & Henricô episcopô editus extat actus quispiam apud S. Germanum an. 1271. 13. Kal. Maij.

Subsequitur Rudolphus de Vallepellina, de quo habetur tractatus cum Cœnobio Agaunen. de anno 1272. pridie Kal. Octob. editus apud saxa ratione Ecclesiarum curatarum Cœnobij ejusdem.

Rudolpho autem successit Petrus de Orens, seu ut malunt aliqui, *de Herens*, de quo perhibent, an. 1282. mense Xbri

inivisse fœdus solemne cum neo-Electo episcopo Curiensi Friderico Comite de Monteforti, fœdus, inquam, mutuum, & vel maximè acceptum Friderici Fratribus, Willhelmo Abbati Sangallensi, Henrico Præposito Curiensi, Rudolpho Comiti de Montfort, Ulrico, seu Udalrico Comiti Bregentij, Hugoni &c. *Joannes Gulerus de Veineck in descript: Rhetiaë c: 10. chron: lib: Sedunen: Ecclesie, & passim rerum Helvetiarum scriptores. Extat & alius actus ejus de an. 1287. fer: 4. ante festum S. Valentini Seduni editus. Idem Petrus fertur habuisse fratrem Gerardum nomine Decanum Valeriae & Cantorem Lausanens.*

Quæ egit Successor Petri Bonifacius de Challand, strenuâ Patriotarum operâ adjutus, spectant potissimùm ad historiam prophanam, quæ proin uttut perennis digna encomijs, tacitus prætereo, ad sacra autem pertinent Indulgentiæ 40. dierum perpetuæ à Bonifacio concessæ ijs omnibus, & singulis, qui ad cereos honori SS. Mauritij & Sociorum arsfuros tribuerint aliquid in Ecclesia Agaunensis Cœnobij. Ita pridie Kal: Xbris anno 1303.

Jam

Jam obvius fit Aymo de Castellione, cui Clemens P.^a V. negotium commisit pro rei æquitate assignandi, seu uniendi *Einsidlenfi* Monasterio binas Parochias *Meylan & Sarmenstorff* junctâ ad id operâ Abbatum *Engelbergæ*, & S. Blasij an. 1310. *Hartmann in Annal: Herem: apud Casp: Lang. loc cit*: Supremas Tabulas condidit Infirmus in Castro *Turbilionis* anno 1323. 6. Id. Julij, & obiit 17. Kal: Aug: anni ejusdem ex *Necrol: Valeriæ*.

Aymonem, solo Petro episcopo intermedio, sequitur Aymo, nempe illum de Castellione Vallis Augustæ Prætoriæ, alter de Turre potenti apud Vallenses prosapia natus; hic permutat an. 1326. Prioratum vallis Illiacæ Montheolensis cum & pro Prioratu Parochiali Gerundæ Sirranorum 15. Jan. spiritualia spiritualibus commutando initâ pactione cum Abbate, & Monasterio de Abundantiâ, ad quos dictum Prioratum pertinuisse constat. Hinc, ut non erat incelebris jam illâ ætate Ordo S. Brunonis, Idem Aymo episcopus eundem adscivit in Dioccesin suam, & an. 1331. 19. Jan. unâ cum nepote Ejus Petro de Turre, Dño Castell-

stellionis , & Domicello Joanne de An-
 nivisio fundavit illic loci Monasterium
 Carthusianorum concessâ illis Ecclesiâ ,
 & Prioratu Gerundæ , deditque in Do-
 tem , annumque proventum , & ad Mo-
 nachorum sustentationem totam *Cristam* ,
 ut vocant , seu Territorium loci Gerun-
 dæ cum varijs per varia loca alia reddi-
 tibus , censibus &c. *Merum* tamen *Impe-*
rium Cristæ sibi , atque suis in episcopatu
 Successoribus retinens. At nequaquam
 diu substitit Ordo Carthusianus in Val-
 lesiâ , nam bellis & calamitatibus , necnon
 inediâ pressi Gerundenses Cœnobitæ
 spontè locum deseruère , præsertim quòd
 Sac. Ordinis Regulam illis loci , ac tem-
 porum duriorum conjunctionibus ob-
 servare non posse dicitarent. *ex charto-*
phylacio Gerundanae Ecclesie , & lib: chron:
Castri Episcopalis Majoriæ.

Aymoni successit Philippus Gasto-
 nius , seu de Gastons año 1338. 8. Junij
 ex Tabulis vaticani , quem autem Epif-
 copatum nempe Sedunensem resignavit
 an. 1342. ad Niciensem ArchiEpiscopa-
 tum evectus , hunc annumerat Gallia
 Christiana Sammarth : *Episcopis Nicien-*
 fibus

sibus post Guilielmum Amefini istis verbis: *Philippus Gastonius (Gastons) ex Episcopo Sedunensi huc translatus an. 1342.*

Hunc secutus est è Tavellianâ familia Guicciardus Tavelli de Granges, vir eximiâ pietate, & sumis virtutibus præditus; hic Sedunense Castrum *Majorie* dictum à nob: Bartholomæo de Grifiaco *Majore* Sedunensi, & Con-Domino Batij Ecclesiæ Sedunensi acquisivit erecto ad id in scriptis documento in arce *Setæ* 15. Jan. 1372. graves autem à varijs vexationes passus, ac persecutiones, gravio-rem tandem, & extremam subiit ab Antonio de Turre Milite, qui effractis valvis *Setæ* Castri pientissimum Antistitem, ejusdemque Capellanum, fortè persolvendo horis matutinis Penso canonico vacantes, impio, atque crudeli assultu prehenos è Castro, & præaltâ, cui inædificatum est, rupe præcipientes dedit, atque ità insontes enecuit an. 1375. VI. Id: Aug: : Causam nefandi Parricidij, qui facinus recensent, in eo constituunt, quòd Episcopus aliqua seu Prædia, seu Jura Ecclesiæ Sedunensi salva vellet, ac tueri conaretur, quæ econtra Antonius præfatus

fatus sibi vendicabat. *lib; chron: Castri Episcopalis Maj. & Arcis Valeriæ Can: Sedun. Henr: Murer in Helv: Sta.*

Interim Clero, & Populo indignam sui Præsulis necem animitus dolentibus curatum est utriusque funus in Cathedrali Ecclesia, & quâ votis, quâ & oblationibus defuncti Episcopi tanquam Martyris sepulchrum adornatum. Insuper crudelem Episcopi necem publico Consilio statuerunt Seduni vindicare, & collectis suorum copijs Antonio, ac sequacibus Ejus bellum inferunt, quo commissis iteratis prælijs adversus Antonium, & qui in ejus suppetias venerant, victores facti, arces tandem, & Castra Turrianæ familiæ invadunt, ac demoliantur, atque ita eversâ potentiâ Turrianâ, familiâ extinctâ, & opibus dispersis Pax & tranquillitas Vallensium est subsecuta. Pluribus vastationes has, & tumultus bellicos describit *Josias l. 2. de Valles*: Cæterùm eodem Guitschardo Ecclesiam Sedunen. regente transijt per Vallesiam nostram Imperator Carolus IV., Avenione redux, ubi Summum Pontificem Urbanum V. inviserat año 1365.

Agauni sac. Lipsana Thebæorum MM: & S. M. Sigismundi, ac filiorum ejus summo pietatis exemplo veneratus, & donatus aliquot insignibus Reliquijs, suæ in eosdem piæ liberalitatis Insignia, pretiosa Donaria reliquit. *Annal: Cœnob: Agaun. Henricus Murer in vitâ S. Sigismundi.* regendæ verò Sedunensi Ecclesiæ successit Edoardus de Sabaudiâ an. 1376. Filius Philippi Principis Pedemontij, Achajæ, & Moreæ, cujus duo quoque Germani fuerant Episcopi Thomas, & Amedeus, ille Taurinensis, hic Maurianensis, & Lausanensis. Fuit autem Edoardus noster primùm Cœnobita Ordinis S. Benedicti, Burgeti Prior, dein Abbas S. Justi Secusis, Bellicensis dein Episcopus, ac demum Sedunensis, postremùm verò Archiepiscopus Tarantasiensis, etiam Sacro Cardinalium Collegio annumeratus. Ita *Philibert: Pingonius in arb: gentil: Sab: Princ: Murerus vbo: Savoye tit: Succession chronologique n° XI. vbo: Philippe de Savoye.*

Edoardus consecrationis munus impendit Ecclesiæ S. Sigismundi Agaun. & S. Martyris sac. Reliquias honore publico colendas exposuit concessis in per-

petuum quovis anniversario dedicationis die XL. dierum Indulgentijs sub 25. Oct. añi 1380. edito super hoc in scriptis solemnibus monumento Guerato Abbate.

Quæ autem gesta sunt hunc inter Episcopum, & Patriotas Vallelij non sunt hujus loci, & pertinent ad bellicos tumultus anni 1384. quo nimirum año Amedei rubri Comitis Sabaudie opera restitutus est Edoardus in Castra sedis Episcopalis, hanc tamen biennio post, seu an. 1386. quòd pace perfrui inter Vallenses non posset, deseruit, promotus illico ad Archiepiscopatum Tarantasiens. dixi autem, restitutum esse sedi Episcopali per Amedeum rubrum filium Amedei *comes viridis* dicti, de quo Pingonius cit: ait: ..

..... *Sine sede Sedunus*

Hoc sine Pastor erat.

Succesit enim Amedeus ruber Parenti suo in Regimine anno 1383. & mox Edoardum restituit nempe anno sequenti 1384. initâ, & jurejurando firmatâ pactione inter Amedeum ipsum, & Patriotas Vallelij supra Rupem Valerie ante portam majorem Castri Canoniorum Sedunen. Hunc proin Amedeum Filium Comitis *viridis* erroneo calculo Fratrem

Edoardi dicit Simlerus cit.: nam *Edoardus* noster Patrem habuit *Philippum Achaiae Principem*, qui proin & Pater extitit *Amedei Ducis* copiarum contra *Vallesios*, sed hic tamen pro *Agnato suo Amedeo rubro* copijs imperabat, rerum tamen *Sabaudiae* non potiebatur. Hinc isto extincto an. 1391. *Sabaudiae* Administrationem naeta est *Bona* ejus conjux pro Successore Filio *Amedeo Minorenni*, dicto subinde *Pacifico* extantibus de año 1392. Pacis initae documentis inter *Bonam* *Sabaudiae* Comitem ex unâ, & *Humbertum de Billiens* *Episcopum*, atque *Patriotas Vallesij* parte ex alterâ.

Secutis dein in *Episcopatu* binis *Guilielmis de Raronia* post *Humbertum*, cum Eorum primus cognomento *Bonus* ipsum *Episcopatum* ex cessione *Henrici de Blanchés*, quem prae senio censebant ineptum recuperandae *Terrae Ecclesiae Sedunensis*, suscepisset, & aliquot annis administrasset, supremum diem obiisse dicitur in *Castro Sete* conditis illic ultimae voluntatis *Tabellis* an. 1402. 27. Maii qui & ibidem contulit *Ordines sacros*. 6. Maij anno 1399. ex *Annal: Castri Valerie*.

Guilielmus alter præfati Episcopi nepos, Guicciardi Ballivi Filius, cum vitæ, & Regiminis defectibus laboraret, Confirmationem Electionis ad Episcopatum dicunt non obtinuisse: Sub *Eo* tamen ipsum inter, ac Patriotas ex unâ, & inter Sabaudia Ducem Amedeum parte ex alterâ initus est Pacis Tractatus an. 1410. & alter alteri idem nempe Guilielmus, & Amedeus sibi mutuis oneribus Homagia præstitere Agauni 1415. 18. 7bris. Factus autem Guilielmus invisus Patriotis, ortisque tumultibus in Vallesiâ, consuluit sibi fugâ ad Bernates, quorum civis erat, an. 1417. quo ipso anno dicunt interfuisse concilio Constantiensi. Cæterum hunc Guilielmum Simlerus *l. 2. de Vallesiâ* opinionem Stumpfij secutus, censet esse eundem, qui rexit demum Sedunensem Ecclesiam post Andræam de Gualdo, qui finito dicti Andrææ potiori operâ, bello Raroniano sedi Episcopali restitutus fuerit. At verò cohærere hæc non posse ostendam, sequentibus rationibus instructus; I. Syllabus uniformis Episcoporum non tantum non meminit esse eundem, sed Antecessorem Andrææ

Guit-

☀ (o) ☀

Guitschardi de Raroniâ Ballivi filium nuncupat, cùm doceat econtra, Episcopo Successori Parentes fuisse Ægidium de Raronia, & Isabellam de Syllinen. II. Ille anno 1417. ex Arce *Setæ* dimissus, & Bernam profugus, invitatur año eodem ad Concilium Constantien. pro eligendo Summo Pontifice, & ne quid detrimenti ex absentia suâ pateretur Diocesis, viros constituit à varijs officijs Regiminiſ Episcopalis teste Instrumento ad id erecto 1. Octob. anni præcitati. Cùm autem perseverarent etiamnum turbæ in Valleſia, misit huc Concilium Andræam de Gualdo, qui vicario nomine administraret Episcopatû, à quo demum an. 1424. 28. Oct. emanavit sententia Excommunicationis in eundem præensum Electum Guilielmum tanquam Turbatorem Patriæ, & Episcopatûs &c.

Litteris denique Eugenij P.^æ IV. año primo Pontificatûs seu 1431. Andræas instituitur Sedunensis episcopus, qui antè vicariam tantum operam navabat regundæ Sedunensi ecclesiæ, hinc in pactis conventis inter Andræam, & Valleſianos an. 1435. 2. Martij, is non jam

Administratoris nomine venit, sed *Episcopi*, quæ utique innuunt vixisse Guilielmum Sedunensem Electum, seu *Episcopum* usque ad 1431. quo Andræas fuit creatus *Episcopus*. III. Guilielmus Andrææ Successor Ægidij ac Isabellæ Filius Confirmationis litteras obtinuit tam ab Eugenio IV, qui eum dicit in Diaconatus Ordine constitutum sub datâ Bononiæ 4. Non: Jun. 1437, quàm à Basileensi Synodo sub xi. Sept: 1439. Basileæ, quin meminerint ullo modo prioris cujusdam Electionis, seu præviæ ad Andrææ Administrationem, sed posterioris ejusdem Andrææ obitu. IV. Andrææ Successorem, cùm eligeretur, fuisse tantùm trecennem docet vetus *Epitaphium* honoribus utriusque incisum lapidi murali Cathedralis Ecclesiæ, quo solo testimonio aufertur omnis dubitatio in re propositâ: quin & constat insuper ex litt: Synodi Basileensis datis 5. Id: Julij 1438. Guilielmum Successorem Andrææ consentire *sui ipsius* ad *Episcopatum* electioni noluisse, nisi Ecclesiæ Sedunensis Jura redintegrarentur, cùm Antecessor electus vice-versâ Electione-

tionem de se ractam remis, ut vocant, atque quadrigis tueri conaretur, quocirca ob natas hoc tempore turbas, & motus bellicos in Vallesiâ, Guilielmo demum Bernæ agente, jussus est à PP. Concilij Constantien. ut superius dictum, præfatus Andræas Archiepiscopus Collocensis, miræ prudentiæ vir, Ecclesiam Sedunensem administrare an. 1418. cujus ecclesiæ administrationis, & regiminis ita omnes partes explevit, ut illis afflictis temporibus, quantum potuit mederi satagens, Pacis secutæ author præcipuus haberetur, cujus & honori supremo Mausolæum erexere in Cathedrali Sedunensi hac Inscriptione juxtâ positâ,

„ Anno Dñi M.CCCC. XXX. VII. die
 „ Mercurij xvii Aprilis obiit horâ Comple-
 „ torij in Castro Majoriæ R. P. D. Andræas
 „ de Gualdo Episcopus Sedunen. qui rexit
 „ Ecclesiam Sedun. XIX. annis, cui succes-
 „ sit R. P. D. Guilelmus de Raroniâ tercen-
 „ nis, qui electus in episcopum unanimo
 „ consensu Cleri, & Populi Vallesij die xxiv.
 „ mensis Januarij prædictorum, qui rexit
 „ Ecclesiam annis XIV. qui obiit die xxx.
 „ mensis Januarij an. Dñi M.CCCC.LI, in
 „ Palanchia, & jacet in Valeriâ.

Andræas, cùm *Cœnobium S. Martini Gerundense* à discessu *PP. Carthusianorum* propè 80. annis vacâset, factâ ejus reparatione suffecit *Religiosos viros de Carmelo nuncupatos*, & cùm etiamnum animo retinerent possessionem *Carthusiani Jurium*, ac *Prædiorum dicti Monasterij*, is missis *Procuratoribus* ad *Carthusiæ Capitulum*, sollicitavit, ut vel locum repeterent, vel sibi *Episcopo* cederent pro alio *Religioso Ordine*, quod & præstitère sub conditionibus nonnullis, asseverantes, ex sacri *Ordinis Instituto* *Carthusianos* nunquam repetere loca, quæ semel dimiserint. Ita litteris datis in
 „ *Capitulo* aⁿi 1427. 27. Maij, secutâ *Ces-*
 „ *sionis laude Apostolicâ* à *Martino P.â V.*
 „ atque etiam septem *Vallesiæ Decennarum*
 „ sub totidem *Sigillis Salvi Conduc-*
 „ *tûs*, ut vocant, litteris pro inducendo
 „ novo ordine ex *Comitijs generalibus*
 „ *Vespiæ* 1428. 10. Junij. Acceptis utrin-
 „ que his conditionibus præcipuis. I. ne
 „ essent conventuales *Fratres* cum *Priore*
 „ plures tredecim, è quibus sex essent *Sa-*
 „ *cerdotes* & in illis quatuor à *confe-*
 „ *ssionibus* duo à *concionib⁹* in *lingua germanicâ,*
 „ & *Gallicâ,* ex

ex reliquis senis essent quatuor Diaconi, aut Subdiaconi, bini Acolithi &c. Item septem conversi, ut vocant, Fratres, universim viginti. At ne quidem PP. Carmelitæ diu substitere hinc loci. Extat autem insignis ab eo tempore Sac. Reliquiarum etiam primi ordinis Thesaurus, & Earum Catalogus confectus an. 1480. Pontificatus Walteri de Saxo anno vicefimo. Veneratur adhuc Gerundensis Ecclesia Patronos primo loco B. V. Mariam, dein S.^{um} Martinum Turonensem, tertio S. Mariam Magdalenam, eorum etiam Sac: Reliquijs decorata. *Ex Carthophyl: Ecclesie Gerundanae: lib: chron: Castri Epalis Maj: Jos: Siml: l. 2. de Vallefiâ* Secuti sunt in Episcopatu bini Guilielmi, præter equidem calculum nonnullorum, unus de Raronia, qui in Diaconatus Ordine constitutus, litteras ab Eugenio IV. accepit inprimis ob reservationem ab eodem Eugenio factam, irritam declarantes Electionem Capituli de illius Personâ in Episcopum, dein quibus tamen ipsis in bonum Sedun. Ecclesie eundem Guilielmum præficiebat in Episcopum. Ita Bononiae iv. Non: Jun. 1437. at Gui-

Guilielmus noster electionis confirmationem rursum à Basileensi Synodo petere jussus fuit, eò quòd contra ejusdem Inhibitionem Episcopatus esset præfectus (*tenor est litterarum Synodalium sub xi. Septemb. 1439.*) præficiente nempe Eugenio IV. aliàs Gabriële Condulmario, unde committit synodus Ludovico Cardinali Arelatenfi Archicancellario suo, ut Guilielmum electum ab incurfis censuris, & irregularitate absolvat, sic ut consecrationis munus assistentibus duobus vel tribus Episcopis accipere possit: Hic autem nota Nicolaum Successorem Eugeniij P.^æ non irritasse collationes, confirmationes &c. ab illâ reprobata Synodo factas. Extant insuper ejusdem Eugeniij litteræ ad Sigismundû Imperatorẽ commendantis Guilelmum nostrum ejus Protectioni datæ an. 1437.4. Non. Jun Bononiæ.

Visitavit hic episcopus Claustrum, seu Cœnobium VV. Monialium de Viesch an. 1444. Inter Ipsum autem & Capitulum Sedunense ac Patriotas ex unâ, necnon inter Ludovicum Sabaudia Ducem, ac DD. Bernates parte ex alterâ inita est mutui foederis Pactio an. 1446. tandem

Româ redux , quò fuerat evocatus ad causam dicendam super quibusdam Pacis conditionibus vitâ ejus durante duntaxat valituris inter ipsum , & Populum Vallesianum initæ, ut ait Siml : cit : , obiit Pallantiæ in Ducatu Mediolanensi , & ejus corpus curâ Agnati sui Henrici Esperlini Decani Sedunensis delatum est Sedunum , & sepultum in Ecclesia Castri Vaieriaë.

Guilielmus alter fuit Cardinalis de S. Sabina, clarissimo genere d'Estaing Verdunensis Diocesis oriundus , Archidiaconus Verdunensis, dein Metensis, ad Synodum Basileensem missus , Electioni interfuit Felicis V. qui in suâ obedientiâ constitutus, eum Purpurâ donavit an. 1444. dein extincto Schismate denuo per Nicolaum Papam Cardinalium numero accensus an. 1449. 19. Xbris , ac demum anno sequenti ab eodem P.^a Nicolao suffectus in locum Henrici Esperlin de Raroniâ in Episcopatu Sedunen. an. 1451. hujus Electione declaratâ irritâ , circa quam cum orta essent dissidia , tandem Pacis firmandæ causâ Patriotæ numerosi, bonoque concordiaë intenti, nomine septem LL. *Defenorum* congregati , redu-

xerunt *Ecclesiam Sedunensem ad Jura, & Libertates D. Caroli donatione concessas.* At Idem *Esperlinus*, cùm post rem compositam cum *Cardinale à S. Sabina*, & *Electiois suæ confirmationem demum obtentam annis paucis in Episcopali munere versatus fuisset*, obiit a^o 1457. die 15. Xbris, & in *Ecclesia Valerianæ* sepultus est. *lib: chron: Castri Episcopalis Maj. Morerus in Syllabo Cardinal: vbo: Huln.*

PARS II.

SECTIO UNICA

Acta Catholica Episcoporum Sedunensium usque ad annum 1743.

CAPUT I.

Gesta Episcoporum ab anno 1458. usque ad 1600.

Defuncto *Esperlino* successit *Walterus Superfaxo de Aragno* a^o 1457. ut ex *Calixti P.^æ* ad electum

litteris liquet āno præfato datis , & ex
 actu Capitulari electionis celebratæ die
 20. Xbris in choro Cathed: Ecclesiæ Se-
 dunensis , ipsō equidem Walthero tunc
 absente & moram trahente Aragni. Consec-
 cratus Novariæ à Jacobo Philippo loci
 episcopo in Capellâ episcopali an. 1459.
 4. Martij , cujus tempora sunt memora-
 tu digna duobus præcipuè casibus , vi-
 delicet inundatione Rhodani , qui ultra
 solitum pluvijs & impetuosis Torrenti-
 bus auctus amplissima loca , & Prædia
 sabulo , & lapidibus investis obtexit,
 vastavitque , Pontibus dejectis , & com-
 pluribus dāmnis alijs undequaque illatis:
 deinde Veragrigo bello anni 1475. quō
 hostibus totâ Vallesiâ expulsis Veragri
 Comitum Sabaudia liberati sunt pote-
 state , & dominatu , & Terra ecclesiæ Se-
 dunensis seu quæ antea Sedunensi pare-
 bat episcopo, ut ait etiam cit: Josias, Val-
 lensium antiquo voto, & strenuâ ope re-
 cuperata est, fœdere ocys inito per epif-
 copum, & Patriotas cum Bernatibus, atque
 in tantæ rei gestæ jure Mnemosynon
 consentiente Clero , & Populo honorî
 R. mæ V. Deiparæ ipsam diem relatæ Vi-
 ctoriae,

ctoriae, quæ est 13. Novemb. Festum in choro, & foro celebrari in perpetuum voluit Waltherus sub Titulo *septem Gaudiorum* Beatæ V.M., concessis XL.dierum Sac: Indulgentijs ac perpetuis eo tenore, qui sequitur.

„ Ut autem omnis fidelium multitudo ad
 „ memoriam præfatæ festivitatis septem Gaudiorû
 „ Virginis Mariæ celebrandæ arctius, & devotius
 „ excitetur: Nos Waltherus Episcopus prædictus
 „ omnibus Christi-Fidelibus confessis, & contritis
 „ quidictum festum devotè celebraverint, ac
 „ primis Vesperis, Completorio, Matutinis, I. III.
 „ VI. Missæ, IX. secundis Vesperis, & Completorio
 „ interfuerint, de Thesauo militantis Ecclesiæ
 „ authoritate omnipotentis DEi necnon sancto-
 „ rum Petri, & Pauli Apostolorum, ejusdem Vir-
 „ ginis Mariæ ac S. Theoduli Patroni nostri con-
 „ fidentes toties, quoties pro Missâ, & qualibet
 „ horarum prædictarum, cui intererunt, XL. die-
 „ rû criminalium veræ Indulgentiæ perpetuè va-
 „ lituræ de injunctis sibi Pœnitentijs misericordi-
 „ ter relaxamus. *Ex antiq: Brev: Sedunen. festo*
 7. *Gaud: lect: 9. cbron: lib: Castri Episcopalis*
Maj:

Idem Waltherus die eodem, qui a-
 liàs est S. Britij Martyris, præcepit fieri
 recitatione Psalmorum pœnitentialium
 in

in Cathedrali annuam memoriam tam vivorum, quàm Defunctorum, qui bello interfuerunt, ut Deus parceret illis, & horum miseretur; Insuper & institutum hoc Festum 7 Gaudiorum adjunxit alijs Patronis Capellæ, quam in Cathedrali Ecclesia erexerat pro cognationis suæ Sacerdotibus, & Clericis in gradu quocumque remoto: actis demum in Episcopatûs administratione annis viginti quatuor obiit diem supremum 7. Julij 1482. conditis voluntatis ultimæ Tabulis in Castro Turbilonis, & in Sepulchrum sub dictâ Capellâ sibi paratum illatus est.

Ad Episcopatum viâ Postulationis successit Waithero Jodocus, seu Justus, ut alij malunt, de Syllinen an. 1481. Præpositus antea, nempe año 1469. Ecclesiæ Beronensis in agro Lucernate, qui mirâ in agendis methodo id effecit, ut fuerit Ludovico *Prudenti* dicto, Galliarum Regi, apprime charus, Hic econtra egit primùm apud Sixtum P.^{am} IV., ut Jodocus ad Ecclesiam Gratianopolitanam promoveretur, hinc idem Summus Pontifex an. 1475. ad præfati Regis sollicitationem transfert
Lau-

Laurentium Allemandi, invitum licèt, de dictâ Gratianopolitanâ ad Auracensem Ecclesiam, ut Jodocum dilectum Ludovici Consiliarium (*verba sunt Pontificis*) ad anteriorem illam proveheret, additis tamen monitu, & prece ad Regem, ut consideraret aliàs, quid in casu hujusmodi, pietati Regiæ, conscientiæ & honori conveniat, cùm sit translati de invitis, rarique eventûs &c. ita *ix. Julij* 1475. An. demum 1482. Idem P.^a Sixtus IV. litteris motus non solùm Regijs, sed etiam Fratris ejus, & Sedunensis Capituli translationem admittit Jodoci de Gratianopolitanâ Ecclesiâ ad Sedunensem, Ipsum ad Eam postulante dicto Capitulo. Ita *ex litt: Pontificijs ad Regem. 6. Aug.* 1482. Ludovicus autem Jodoci jam Sedun. episcopi operâ potissimum adjutus, Sigismundo Austrio Helvetios reconciliavit, pacto etiam fœdere cum ipsis ad Caroli Burgundi imminuendam potentiam, cæterùm Episcopus Gallicæ factioni totus addictus, adversus Ludovicû Sforziam Insubrum Ducem Exercitum duxit ex Vallesijs & Helvetijs conscriptum an. 1487. hæc, & alia narrat Jotias cit: ego, ne digrediar à proposito, tacitus plu-

plura prætereo. Jodocus tandem ad re-
 staurandas sacras ædes conversus, id etiam
 curavit, ut subsidio collectæ per varias
 Europæ Provincias Stipis copiosæ in-
 stauraretur Cathedralis Sedunensis su-
 periori bello vastata, seu diruta, nec so-
 lum templa erexit, sed & Octodurensis
 & Agaunensis Arces extruxit & juxta
 hanc Rhodani Pontem, de quo extat
Computus in Archivo Episcopali. Is ta-
 men occasione turbarum, & civicorum
 tumultuum, Episcopatu dimisso, Patriâ
 cessit, sub auspicijs Caroli VIII. evectus
 ad Archiepiscopatum Gratianopolita-
 num an. 1496. quo anno Sigismundus
 præfatus, Tyrolis, & Alsatia Comites o-
 bijt: Sacellum Castri Episcopalis *Ma-*
majorie, quod Waltherus inauguraverat,
 Jodocus ampliavit: in Monumentis au-
 tem ab hoc Episcopo relictis apud nos
 extat etiamnum gladius alteri veteri pa-
 riter extanti substitutus, *Regaliae* dictus,
 quem Episcopi Sedunenses solemniori-
 bus festis ad Cathedralem Basilicam pro-
 cedentes sibi præferri veteri more cu-
 rant in signum geminae potestatis. *lib:*
bron: Episcopatus Sedun. Casp. Langl, 2. c. 1.

Porro in sede Episcopali successit Jodoco de Syllinon Nicolaus Schiner de Aragno jam grandævus, pacis & quietis apprimè studiosus, Matthæo ejus nepote, qui primùm Canonorum Sedunen. in Collegium adscitus erat, ejusdem Promotionis potiori Authore, nec defuit Nicolao sua apud sedem Romanam æstimatio, utpotè quem Alexander P.^a VI. suum in spiritualibus, & temporalibus Vicarium *generalem* esse voluerat; ætate autem confectus Nicolaus abdicavit se Episcopali munere, & ut Matthæus sibi succederet in Episcopatu, mutuis curavit officijs an. 1500, adjuvante etiam Georgio Superfaxo, magnæ apud Vallesios Potentiæ, & authoritatis viro; Nicolaus ætate confectus obiit an. 1510. honorificum sepulchrum in choro Ecclesiæ S. Theoduli nactus.

Quantus vir fuerit, factusque sit temporum successu Matthæus Schiner Nicolai Successor & Nepos, docent passim Historici, Guicciardinus, Jovius, Josias Simlerus, Caspar Lang &c. & quicumq; helvetias res scriptitando attigerunt, ut ex ijs concludat haud ægrè quilibet, Helveti

veticum Solum Matthæo non genuisse
 parem, cujus equidem futuræ Potentiæ,
 & Authoritatis specimina is ab ineunte
 ætate jam dedit, cum vix Adolescentiam
 egressus, sed omnium LL. artium Disci-
 plinis jam instructus, & sublimioribus flo-
 rens Christianis virtutibus, tam dicendi
 facultate, quàm consiliorum gravitate
 facilè quemque superaret, ubi verò sto-
 latus, & infulatus de more in templo sa-
 cras conciones habuit, tanto concursu
 hominum audiebatur (quòd etiam mo-
 res exactè sobrios, castòsque præferret)
 ut ampliori Sacerdotio dignus habere-
 rur, ijs proin naturæ, virtutis, atque in-
 dustriæ Dotibus eximijs locupletatus &
 sacris honoribus auctus sese summis Eu-
 ropæ Principibus maximarum rerum
 gerendarum adiutorem adjunxit, præfer-
 tim quibus erat à consilijs intimis, Henri-
 co VIII. Regi Angliæ, Maximiliano, & Ca-
 rolo V. cujus coronationi Romæ inter-
 fuit, Imperatoribus; Item binis summis
 Pontificibus Leoni X. & Julio P.^æ II. qui
 alter Eum Ravennæ a. 1511. sub Tit.^o
S. Potentianæ eorum, qui purpurâ ve-
 stiuntur, Antistitum Collegio adscripsit,

creavitque suum, & Apostolicæ sedis Legatum per totam Germaniam, Lombardiam, & ad quæcumque loca ipsum declinare contingeret: Sic virtute Duce & comite fortunâ, summæ gloriæ apicem est affectus, nunquam felicior evasurus, quàm si Francisci primi parem gratiam cum illâ Imperatoris conjungere fortè potuisset. Credidero autem, Præsuli Matthæo non vulgarem nominis splendorem apud sedem Romanam accessisse ex judicio Processu Bernæ contra quosdam Monachos in re Jetzeri feliciter gesto, quæ, uti erat præstigiæ, Diabolicæ fraudis, & Technarum plena infernalium, ita ad sui disquisitionem exactam exigere visa est summam illam prudentiam, quâ in discutiendo, & absolvendo arduo hoc negotio usus est Matthæus noster Episcopo Lausanensi Benedicto de Monte Ferrando Apostolicâ delegatione adjunctus, siquidem is etiam ea crimina, quæ judicialis Tortura non expresse- rat, ad confitendum Monachos mirâ eloquentiæ vi permovit assidentibus pro Tribunali Canonicis Sedunens. Joanne Grandis officiale Sedunensi, & Petro Ma-
gni

gni, adhibito Joanne de Prenserijs Notario jurato, suis quoque per Episcopum Lausanensem Canonicis Assessoribus, & Notario adhibitis. Tametsi autem niterentur S. Ordinis Prædicatorum Patroni Processum suppressere, fuit tamen & Romæ approbatus. & ex Urbe missò adhuc Comissario Apostolico confirmatus, secutâ Executione Bernæ per Traditionem eorum Monachorum curiæ sæculari post degradationem Canonicam tenore Pontificalis Romani an. 1509. Hinc cum ortæ essent turbæ, & intestina dissidia in Vallesio, futura Matthæo exitiosa, Eum an. 1511. Romam profectum Julius Papa benignè excepit, Purpuratis Patribus, ut dictum superius, annumeravit, & cognitâ jam antè viri summâ virtute dignum existimavit, in cujus consilia flagrantis belli negotium potissimum conjiceret, quin & Atlantem intellexit, in cujus humeros tutò, quidquid arduum, quidquid difficultatibus implexum videretur, exonerare posset, nunquam non de fide, deque felici exitu securus. *Stettler in chron: Helvet: ad annum 1509.*

Inter Monumenta relicta suæ in Dice-

cesin voluntatis propensæ , quæ in plu-
 ribus Ecclesijs visuntur, extant adhuc in
 sacrario Cathedralis Basilicæ sacra quæ-
 dam supellectilia, & testator munificen-
 tiam ejus sumptuosus chorus Ecclesiæ S.
 Theoduli Sedunensis cum validâ Turre
 campanili, quam tamen morte præven-
 tus non absolvit. Obijt autem an. 1522.
 Septembris die ultimâ, in Ecclesiâ S. Ma-
 riæ de anima, quæ Germanorum est, tu-
 mulo illatus. Errant proin qui cum Sim-
 lero autumant, Matthæum nostrum in
 Conclavi diebus Comitibus, in quibus
 Adrianus P.^a VI. Pontifex creatus est, su-
 premum diem obiisse, liquet econtra ex
 uniformi Episcoporum Syllabo, & libro
 obituum tam Castri Canonicorum Va-
 leriæ, quàm Episcopalis Majoriæ obiisse
 ultimâ 7bris an. 1522. Mortuus autem
 est Leo decimâbris anni anterioris nem-
 pe 1521. & Adrianus P.^a electus fuit año
 sequenti 1522. post mensem unum, dies
 septem à morte Prædecessoris, corona-
 tus in Vaticano ultimâ Augusti añi ejus-
 dem. *Foresti in Leone X. & Adriano VI.*
 sub quâ temporis intercapedine idem
 Purpuratus dedit adhuc litteras ad suos
in

in Patria. De Matthæi Cardinalis in Romanam sedem obsequijs vide Foresti in *Julio II.* Guicciardinum, & alios superius citatos, plura ne præstoleris à me, qui historiam brevem, & sacram, non prophanam neque militarem spopondi; at si mireris, ben evole Lector, eximios eos in Matthæo nostro progressus, memineris Ipsum in tantâ naturæ foelicitate Eruditionis quoque, & virtutis eminuisse amore, & cum sciret parata esse virtuti præmia, summasque Dignitates patere merentibus, pari Musarum, & negotiorum crevit studio, quo gerendis rebus maximis par factus dubium reliquit, majusne Illi tanta Dignitas, an Ille dignitati decus attulerit? Hinc Sanderus in *Elogijs Cardinalium Decad: 3. n. 6.* Matthæum nostrum dicit virum inter exactæ virtutis Imperatores potius, quàm inter Senatores numerandum, si corporis, & ingenij robur, ac rerum strenuè gestarum cumulum spectes.

Cæterùm inter ea, quæ præstitit Matthæus Sedunensi Ecclesiæ, illud etiam numeratur: an. 1513. obtinuit à Leone
P.^a

P.^a X. sub datâ VII. Kal. Julij Bullam, quæ infit: *Super universas Orbis Ecclesias &c* quâ nempe Summus Pontifex civitatem & Diœcesin Sedunen. adjunxit *Concordatis* Germaniæ ad effectum duntaxat Concordatorum initorum inter sedem Apostolicam, & nationem Germanicam, quibus hæc Diœcesis non comprehendebatur, cùm tamen aliæ partim germanico, partim alio Idiomate utentes ultramontanæ comprehenderentur in dictis *Concordatis*, quæ utique ratio pugnabat etiam pro Sedunensi.

Item Matthæus primùm à Julio II. quoad se, & Familiares, quicumque erant Ei ab obsequijs, seu officijs, dein ab eodem Leone P.^a X. quò ad Clerum etiam & Populum Diœcesis suæ Bullam impetravit perpetuæ Exemptionis, & immunitatis *Episcopatus*, & Patriæ à Tarantientis Archiepiscopi foro Jurisdictionis Metropolitanæ datam IX. Julij an. 1513. tanquam *Episcopatus* nationis Germanicæ, quo ipso anno interfuit Concilio generali Lateranensi, cujus in sessione 6. inter Cardinales Presbyteros legitur his verbis: *Rdmus Dñus Matthæus Tituli S. Petri-*

tentianæ. Et in eadem sessione inter Deputatos pro generali reformatione curiæ, & officialium legitur: *Ramus Dñus Sedunensis*

In *Episcopatu* subsecutus est *Philippus de Platea* anno 1522. quo tamen is, cum ob corporis imbecillitatem, tum & quòd à Summo Pontifice confirmationis litteras nondum consequi potuisset, se abdicavit an. 1529. nam *Adrianus P.^a VI.* quòd prætenderet post obitum *Matthæi Cardinalis* collationem *Episcopatus* esse ad S. sedem devolutam, illum contulerat *Paulo Æmilio Cesi Cardinali*, impositâ 600. Ducatorum pensione annuâ in commodum *Cardinalis Eporegiensis*, quæ res fuit demum composita à successore *Adriano Episcopo* mille nempe Ducatorum solutione unâ in utriusque *Cardinalis* emolumentum an. 1531. 4. Julij. obiit autem *Philippus* an. 1538 22. Aprilis, sepultus in choro *Cathedralis Ecclesiæ*: celebris est ejus memoria ab inito fœdere, dum *Episcopatum* administraret, inter *Ipsam* ac *Patriotas* ex unâ, nec non inter *Allobrogum Ducem Carolum* ex parte alterâ.

Ex Mss: & Morero vbo: Cesi,

Cesi, qui citat Bzovium, & Ughellum in *Ital. sac.*

Suffectus est in sede *Episcopali* *Adrianus* de Riedmatten año 1529. confirmatus an. abinde 3.tio à Summo Pontifice, consecratus autem *Lausannæ* ab ejus *Urbis Episcopo* *Sebastiano* de Monte Falcone Successore *Aymonis* de Falckenberg, Procerum *Vallesiorum* celebri comitatu illuc appulsus; *Episcopus* hic, *Capitulum*, & *LL*: septem *Defeni* fanciverunt foedus cum septem *Catholicis* *Pagis* *Helvetiæ* anno 1533. quo inter alia communi jurejurando sese obstrinxere stabiliter, ac perpetuò in fide *Catholicâ* *Romano-Apostolicâ* perseverandi &c. ad hunc dedit solennes litteras seren. mus *Andreas* *Griti* *Venetiarum* *Dux* pro libero transitu per *Vallesiæ* regionem *Petri* *Mocenigo*, & *Christophori* *Capelij*, quorum alterum ad *Christianissimum* *Regem*, alterum ad *Cæsaream* *Majestatem* *Oratores* mittebat, datas 3. 7bris an. 1537. Hujus etiam *Antistitis* magnis sumptibus reparatum est *Castrum* sedis *Episcopalis* *Majoriæ* dictum, quod subito incendio conflagraverat; obiit an. 1547. & in ejus

locum successit Joannes Jordanus, qui tranquillitatem Patriæ, quam à suo Antecessore acceperat, tuitus esse perhibetur, verumtamen cùm Vallensium juvenus politioris litteraturæ studioſa frequentaret pleráque Lycæum Baſileæ, Tiguri, aut Bernæ, ac Lauſañæ, quibus in Urbibus Calvinii, & aliorum Novatorum dogmata aut pullulabant, aut paſſim jam invaluerant, contigit, ut his temporibus, ac vijs in ipſam irrepſerint Vallesiam eo quidem infelici progressu, ut huic demum pestiferis illis opinionibus expurgandæ multùm sudârint successores *Episcopi*.

Cæterùm Joannes *Episcopus* invitatus ad Concilium Tridentinum litteris Julij P.^æ III. datis 22. Maij 1551. miſit ſuo loco Joannem Militis Abbatem Cœnobij Agaunen. ſed cùm veniſſet ad audiendum duntaxat, & referendum, ùt ferunt, ad Concilij ſeſſiones admiſſus non fuit, alijs alias cauſas Excluſionis alegant.

CAPUT II.

*Series Antistitum: Sedunensium usque
ad annum 1613.*

Jordani post obitum adlectus est ad Episcopatum Hilteprandus de Riedmatten anno 1565. de quo narrat Josias, in celeberrimâ Parisiorum Academia vixisse, & dein maturâ ætate eos honores consecutum esse, quos alij vix in ipso senioprehendunt: anno citato Abbas Agaunen. Joannes Miles Mediolani constitutus, missusque Procurator Electi Hilteprandi ad Carolum Cardinalem Borromæum, Archiepiscopū loci, qui dein SS. rum numero relatus est, examinatur cum Testibus super natalibus, vita & Moribus dicti Electi, porrigente Electionis-Instrumentum dicto Procuratore, & accedentibus officijs Rdmi Dñi Marci Antonij Cardinalis Bobba Episcopi Augustensis &c. ita actum 5. Nov. ad Comitiam Imperialia ablegavit Adrianum à Riedmatten, qui demum ei successit in Episcopatu, multum laudis ex iisdem comitijs adeptus ab Romani Imperij Principibus,

pibus , & ipso Augustissimo Imperatore Rudolpho II. *Etsi* verò Edicto solemnifanxiffet, ne Parentes liberos suos instituendos ad ea mitterent Lycæa, in quibus Lutheri, & Calvinii pullulabant dogmata, invaluit tamen Hildeprando Epifcopo eò ufque hærefis in Vallefia, ut plurimum annorum affidui labores ad eam extirpandam vix suffecerint, præfertim, quòd ex primoribus Patriæ complures pestiferâ labe erant vel infecti, vel in Catholicæ Ecclefiæ regulis, & Præceptionibus vacillantes, cum & de Populo plerique viderentur parati quamcumque Religionis normam, quæ fibi proponeretur, assumere, jamque dies efferet indicta Comitij publicis, ut inter Religionem Romano-Apostolicam, & inter Calvinii dogmata optio fieret credendi Regulæ, ac Religionis normæ, quâ demum electâ starent omnes Vallefij.

Clemens VIII. qui perfpèctum habebat, Vallefiam geminum præbere aditum ad oras Italicas, veritus, ne non tantum Vallefij ab Ecclefiæ Catholicæ corpore fe fecernerent, fed & ne vicinæ Italiæ Regiones eâdem pravitate polluerentur,

com-

commisit illicò Taurini Nuntio suo Apostolico, ageret nempe ut Religiosi viri firmandæ apud Vallesios Religionis studiosi mitterentur ad eos, & protinus sunt missi viri monastici Ordinis S. Francisci *Capucinorum* Provinciae Sabaudiae, qui primùm ex pago S. Gingulphi ad vicinas Vallensium Parochias Excursionibus factis sacras Expeditiones exorsi, miro, & mansueto agendi modo ita melioribus animis accepti facti sunt, ut tandem Montheolum, inde Agaunum admissi, prædicato ubique verbo Divino præclaros in promovendâ re Catholicâ fructus fecerint, ringentibus, & obstrepentibus illius temporis Heterodoxis. Sed & hoc tempore catholicæ Helvetiæ Pagi nuntio accepto periculi futuræ Vallensium integræ defectionis à Christi Sacris, memores fœderis inter eos, & Vallesios pacti an. 1533. quò cavetur, ut se se mutuâ fide, & operâ strenuè juvent in tuendâ Religione Romano-Apostolicâ, mittunt huc Legatos, qui negotium propagandæ apud nos fidei Catholicæ pro viribus susciperent, ac promoverent. Ij Sedunum appulsi in *Ecclesia* Canonorum Castri Valeriæ

Præm Sebastianum ex dicto Ordine Concionatorem audierunt magno applaudentis animi sensu, inde & cæteris rebus singulari prudentia in orthodoxæ Religionis incrementum adornatis, non tantum in utroque Montheoli, & Agauni Gubernio, favente præsertim Governatore Zuber, necnon Octoduri, & per vicina passim loca, ac Parochias cœpit orthodoxa fides firmari, & usus divinorum Sacramentorum instaurari, sed & Seduni, ubi funestior occurrebat rerum facies, habente ad suos Concionem de nocte Præcone Calvini, & factionem heterodoxorum impiè protegente illius temporis Ballivo, nullumque non movente lapidem, quo Missionem sacram impediret Catholicorum, quin & in eam spem suorum progressuum erecto, ut scriptum suâ manu reliquisse dicatur: *Hilteprandus de Riedmatten ultimus Sedunensium Episcopus.* Quo utique denotabat omnimodam, quam meditabatur, catholicæ Fidei extinctionem in Vallefiâ, sed & Seduni, inquam, singulari Numinis miseratione prævalente meliori parte Senatûs res meliùs haberi cœpit, nam *Episco-*

piscopus Ballivi pestifera Molimina edoc-
 tus, eundem ad se vocatum, & in genua
 provolutum, culpamque suam, quoad
 poterat, diluere conantem acri objurga-
 tione corripuit, dein curâ & sollicitudi-
 ne Nuntij Apostolici Joannis Turriani
 advenere in Vallesiam Provinciæ quoque
 Helveticæ PP.^{es} Capucini, qui apud Val-
 lesios superiores, favente imprimis illius
 temporis Vice-Ballivo, egregios pro re
 Catholicâ fructus fecisse dicuntur; inte-
 rim Seduni P. Cherubinus ex Sabaudiâ
 anno 1603, in pervigilio solemnibus diei,
 quo Christi in cœlos ascendentis memo-
 ria agitur, egregiam ad Parochos in Ca-
 thedrali Basilicâ congregatos, & ad con-
 fertum Populum Concionem habuit,
 tumultum moventibus contra Calvinî
 asseclis: Stabat proin ingens hinc nume-
 rus Vallensium in orthodoxâ Fide fir-
 matus, proque eâ occumbere paratus,
 illinc complures econtra Calvinî doctri-
 nam mordicus sustinere nitentes, idcirco
 pro bono Pacis, proque publicæ rei
 quiete consultius visum est multis plu-
 rium vocum numero, seu collectis om-
 nium, & singulorum suffragijs rem defi-
 nire

nire videlicet: num in posterum Religio-
nem Romano - Apostolicam profiteren-
tur universi, an verò Calvinii Dogmatis,
& præceptionibus adhærerent? anno igitur
1603. Vallesijs in aperto campo mag-
no numero congregatis prævaluit nu-
merosis suffragijs Pars Catholicorum, &
non obstantibus Tiguri, Bernæ, Basileæ,
Schaffusie oratorum consilij, dein &
ipsorum, ac 3.um Ligarum Rhætiæ legato-
rum Bernæ congregatorum suasorij lit-
teris sub dato 18. Aug. anni ejusdem,
quibus, ut liberum etiam Calvinii doctri-
næ Exercitium in Vallesio admitteretur,
apprimè commendabant, decretum est,
ut staretur PP.^{um} nostrorū traditâ Religio-
ne quod subinde susceptum consilium, &
Institutum confirmârunt Comitij extra
ordinarij Vespiae habitis anno sequenti
1604. 17. Martij, lato quoque *Edicto*,
quo heterodoxi excludebantur omni of-
ficio publico in Patriâ, exauctorato in-
super ipso Ballivo, & Republicæ *Secre-
tario* pariter munijs publicis expuncto,
cui in officio successit Sebastianus Zu-
ber antè Governator Montheoli, editis
plu.

pluribus articulis in defensionem ſalvificæ Religionis apud Vallefios , moventibus equidem turbas heterodoxis , quas demum magnæ prudentiæ vir Ballivus in Albon ſucceſſor composuit.

Ex chron : lib : RR. PP. Capuc : Provinc : Sab : Item ex Mſs. & Chartophyl : Caſtri Episcopalis Maj. Item ex Receſſ : Comitiorum &c.

Hoc firmandæ in Valleſia Catholicæ Religionis negotium curæ quoque fuit Carolo Emanueli cognomento *Magnus* Duci *Allobrogum* , miſſo ad id Legato viro eximio , nobili de chevrons à *Villette* , nec mirum, cùm & hujus Principis ſumma ſollicitudo extiterit , ut totum *Chablaiſij* Ducatum hæreticâ labe purgatum ad Catholicæ Fidei ſalvificæ Dogmata reduceret , teſte divo *Franciſco Saleſio* in *Epistolâ* ſcriptâ *Clementi P.^æ VIII.* xv. *Novemb.* 1603. cujus & illuſtrium in tuendâ varijs locis orthodoxâ fide meritum *Elogium* expreſſit *P.^a Urbanus VIII.* datis ad eundem litteris 7. *Jan.* 1623. hujus tenoris : „ Nemo , qui à Te legatur , „ nos adibit, quin ex ſermone noſtro ſtatim cognoſcat, quanti non ſolùm in Italia, ſed in totâ

„ tā Christianā Republicā faciendam esse pute-
 „ mus Potentiam Sabaudia Domūs, quam virtutū
 „ tuarum magnitudo , & triumphorum gloria
 „ hæreticis exitiosam, & Catholicæ Religioni red-
 „ dere potest salutarem.

Censeo proinde potentissimum hunc
 Principem tam Religionis orthodoxæ tu-
 endæ amore, quàm peculiari in Vallesios
 affectu , seu animi grati impulsu id offi-
 cij præstitisse , ut potè cui Sedunensis *E-*
piscopus Jodocus de Syllinen, ac Patrio-
 tæ Vallesij strenuam operam locarant in
 negotio recuperandæ Salluciarum Urbis ,
 & Provinciae , quâ super operâ præstitâ
 animi rem gratam testificantis in memo-
 riam , Diploma aliquod edidisse dicitur.

Hæc res sanè vacillantis apud Valle-
 sios Religionis , tanti momenti visa est
 Mediolanensi Archiepiscopo Federico
 Cardinali Borromeo D. Caroli Nepoti,
 ut non dubitârît ipsius Regis Catholici
 efflagitare opem ad sustinenda Catholi-
 ca Sacra in Vallesio , qui rem sollicitudi-
 ne Regiâ dignam arbitratus, illico com-
 misit suo Mediolani Gubernatori Comi-
 ti de Fuentes , ut nunciaret Patriotis, se
 etiam armis suis tuiturum causam, & Fi-

dem Catholicorum in Vallesiâ : Pagi itē Catholicæ Helvetiæ missis Oratoribus declarabant, se nil omiffuros, quō Catholicorum Communionem defenderent apud Vallesios. Itaque his & Oratoribus, & Legatis præsentibus ultima quasi manus admota est promovendo operi Religionis orthodoxæ, imminutâ tamen Pacis amore Pœnâ Vespienti in conventu statutâ adversus Eos, qui Fidei Romano-Apostolicæ sacra Mysteria profiteri renuerent : Rebus itaque sic compositis, pacéque inîtâ mittunt Vallesij Legatum ad Urbem nob : Antonium Quartery, qui nunciaret Summo Pontifici, & testaretur Eorum adhæfionem S.^æ sedi Apostolicæ, & Fidei Catholicæ, & hanc ille susceptam provinciam eâ ingenuitate præstitit, ut B.^{mi} Patris desiderio undequaque factum satis videretur. Secuta est receptio PP. Capucinatorum, erecto mox Sedunensi Cœnobio, & ad id tribuente spatium Cathedralis Ecclesiæ Capitulo, ex quo pergunt hodiedum Religiosi in varias Parochias excurrere, sacris Expeditionibus vacaturi verbi Divini Prædicatione, Fidei Mysteriorum, &

& Christianæ Disciplinæ Institutione, qui
 & Cathedram Sedunensem in Ecclesia S.
 Theoduli salubriter explent in lingua
 gallicâ. Idem Hiltcprandus Episcopus,
 & Oratores septem Decenrarum Valleſij,
 Meyneriô Cœnobij Agaunen. Præpoſitô,
 donant Seren.^{mo} Allobrogum Duci Ca-
 rolo, Legatis ejuſdem recipientibus, par-
 tem dimidiam ſac: Reliquiarum corpo-
 ris S. Mauritij Archiducis Thebæi, acci-
 pientes invicem ab eodem Seren.^{mo}
 Duce quosdam proventus vallis Illiacæ
 à Ripalliâ pendentis, erectâ ad id ſcrip-
 turâ an. 1590. 16. Xbris. *chron: lib: Cœnob:
 Agaun: & Caſtri Majorie.* Ad Hiltcpran-
 dum Episcopum divertere juffit P.^a Cle-
 mens VIII, Em.^{mum} Ludovicum Cardi-
 nalem Madrutium, ut Pontificio nomi-
 ne ageret cum Illo, cùm ad Imperato-
 rem Rudolphum, & Conventum Impe-
 rij Ratisbonam mitteretur Legatus à La-
 tere, eò quòd intereſſet Reipublicæ Chri-
 ſtianæ, & ſingulatim Germaniæ, bellum
 decerni contra Turcas. Ita litt. Apoſto-
 licis ad Hiltcprandum datis 19. Martij 1594.
 Pontificatûs anno 3. tio.

Hiltcprandum ſubſecutus eſt ejus ne-

pos **Adrianus** à Riedmatten Capituli Sedunen. Decanus, & ipse Abbas S. Maurij Agaunen. an. 1604. quem zelus Religionis Catholicæ promovendæ plurimum commendabat vivente adhuc Patruo senili ætate confecto, & ideo minùs jam cordato ad resistendum hæreticæ pravitatis Defensoribus in Patriâ, quare & ingens beneficium Dei est, sic esse firmatam Fidem Romano-Apostolicam in Vallesiâ, ut Calvinij dogmata abinceps palàm profiteri auderet nemo, tametsi occulti remanserint nonnulli, qui demum Successoribus *Episcopis* Jodoco, & Adriano IV. nonnihil negotij facessiverunt, donec utriusque Antistitis sedulâ operâ purgata est Diœcesis reliquâ labe.

Hic insuper *Episcopus* præter saluberrima, quæ edidit statuta ad catholicæ rei defensionem perpetuam, egregio Religionis zelo impulsus egit an. 1605. ne Heterodoxi, omni licèt munere publico jam exauthorati, diutiùs in Patriâ tollerentur, obnitente tamen, & dictarum Urbium, necnon Gallici Oratoris protectionem implorante cum alijs *Jacobo Gunthero* antè *Archigrammatéo*: hinc
 anno

anno sequenti 18. Julij Adrianus in visitationis actu Parochialis Ecclesiæ de Lens constitutus accepit à Paulo P.^a V. litteras amoris plenas , & solatij , missas per suum ad Catholicos Helvetios Nuntium Apostolicum Fabritium Episcopum S. Severi datas 7. Id: Junij 1606. cujus zelum & mirificè commendavit Idem Summus Pontifex litteris posterioribus nempe añi 1607. 4. kal. Jun., eò quòd ipsius Episcopi operâ apud Vallesianos superiores inducta esset Gregoriana correctio Calendarij, & reformatio Breviarij, seu conformitas in psallendis Deo laudibus cum Ecclesia Romanâ omnium Matre, Festorumque dierum celebrandis solemnitatibus. Induxit in Vallesiam PP.^{es} S. Francisci Capucinorum Agaunensis Conventûs, quibus tribuit Ecclesiam S. Laurentij an. 1611. & PP.^{es} Soc. Jesu, qui instante clemente P.^a VIII. an. 1607. introducti, & admissi, cum annos complures transegissent in Deseno Sirrensi, & Gomefiano, demum & in Leucensi, sanctæ Religionis Exercitijs, & erudiendæ Juventuti solerter intenti, tandem an. 1662. se se Brigam contulêre ubi Adriano IV. Episcopô,

copò, Capitulo &c. & sex Desenis fundantibus Collegium, recepti sunt, & stabiliti Nob: D Stockhalper Benefactore singulari, & eximio, articuli autem Receptionis præfixi comitijs Maij an. 1686. Episcopo tamen, Capitulo, & Clero stantibus conventionè añi 1662. quò Brigam advenerant. Hujus denique almi Collegij pro re Catholicâ pròque animarum lucro salutiferi fructus sunt ampliores, quàm ut verbis assequi valeam, sed & neminem ex Vallesia præsertim superiore, in quam pœnè omnem diffunduntur, latere posse existimo: Obijt Adrianus an. 1613.

CAPUT III.

Series, & Acta Episcoporum reliquorum usque ab labentem annum 1744.

Hilteprandus Jodocus, vulgò *Jost*, ex Curione Leutroni creatus Canonicus Sedunensis, dein an: 1613. 15. Oct. Spiritûs S. instinctu, ut ait ejus confirmationis *Bulla*, Episcopus electus, vir zelo Religionis, & Ecclesiæ tuendorum jurium præ cæteris distinctus, in illo amplissimæ
Dig-

Dignitatis gradu , & Pontificij muneris speculâ collocatus ita omnium pastoralium functionum laude enituit , ut non alium Dominici gregis observatorem , custodémque vigilantiorém habuerit Sedunens. Diœcesis , námque collapsam Pietatem , & Cleri Disciplinam , morésque instaurare adorsus , Divinorum Sacramentorum usum , cathechetice Doctrinæ traditionem , & Christianæ Disciplinæ Exercitia cætera studio promovit indefessò , plurima idcirco incommoda expertus à Malevolis , nec bene Catholicis quibusdam Proceribus Patriæ , sed & adversorum forti tolerantia Eximium se præstitit , nam , ut in orthodoxâ Religione propagandâ , tuendâque totus erat , mox Eorum in se concitavit invidiam , & odia , qui Calvinii adulterina dogmata nondum animo abjecerant : Difficile est vel cogitatione assequi , quot Pientissimus Præsul devoraverit ærumnas pro tuendâ Religione , & Ecclesiæ Sedunen. Juribus defendendis , sed & tot curarum , & insignium pro Fide orthodoxa laborem eum tulit fructum , quem is demum litteris ad Summum Pontificem datis præcipuè

cipuè de restituto per Vallesiam inferiori Sacramentorum usu, pio solamine plenus expressit: *ex MSS. & Litt: Origin: Regis Gall. Duc: Sab: Pag: Helvet: Cath: per Legatos, Nunc: Apostolicum: de Miron: Caron de Butilliere.* Anno 1618. habita est seduni solemnis Instauratio foederis inter DD. Bernates & Episcopum, Capitulum ac 7. Desenos Vallesij, quâ occasione & Ipse Episcopus non attentis eorum temporum calamitatibus singulariter jucundari, & ipsi DD. Bernatum Oratores tam Episcopi, quàm aliorum foederis consortum humanitatis officijs apprimè delectari visi sunt. *Stettler in ebron: Helvet: ad annum 1618.* sed & eodem Hilteprando Episcopo instauratum est foedus inter 7. pagos Cath: Helvetiæ & præfatos Episcopum, Capitulum, ac Desenos Friburgi Helvetiorum an. 1623.

Cæterum quæ pervigil Antistes suscepit pro Cleri Disciplinâ, pròque crediti sibi Gregis salute, ut sunt innumera, & fidem superant, ita ijs recensendis non inhæreo, quin etiam, ut verum non diffitear, tantum profecit, quantum laboravit, sudavit, & alfit, plurimum eâ

temporum conjunctione, & calamitate cadentibus in irritum ejus conatibus: Clericorū Seminario erigendo totâ mente, & voluntate incubuit, tametsi quod instituere coeperat, explere non valuit. Persalubres econtra in Dioccesanâ Synodo Constituciones edidit, quibus Cleri, Populique Vallensium saluti, ac Disciplinæ mirum in modum consulitur. Usum invexit Calendarij Gregoriani testibus ejus rei litteris encyclicis datis ad Vicarios forenses 8. Jan. 1627. fuit autem Hildebrandus noster in Episcopum inunctus à S. Francisco Salesio tunc Gebennensi Episcopo, cujus ad eundem plures extant litteræ in Archivo Episcopali, nullæ non verborum sacrâ aliquâ unctiōe delibutæ, quarum una donata est Seren.^{mæ} Reginae Angliæ Clementinæ paucis annis ante ejus obitum: Illud memoratu dignum occurrit, S. Salesium, cum Seduno digressus esset, de Hildeprando recens inaugurato enunciâsse, *ab hoc Episcopo aut boni multum, aut multum mali in Diocesi derivaturum*, seu promaturum esse: Præfagio respondit veritas, namque boni plurimum hujus Præfulis

sulis indefesso studio profluxisse in Pa-
 triam, probat asserta ijs difficillimis tem-
 poribus apud Vallenfes Religio Catholi-
 ca: neque est silentio involvendum, pro
 maximi momenti negotijs Romam pe-
 tijsse Hilteprandum, è quâ redux dicitur
 inijsse tractatum Sedunensi Ecclesiæ om-
 nino perniciosum sub datâ anni 34.^{ti} su-
 pra millesimum sexcentimum Idib. Jan.
 quo confirmatur anni 1630. 15. Octob.
 conventio inita *Episcopi*, & *Capituli* Si-
 gillis, non tamen loci mentione munita;
 at non capio satis, quî Hilteprandus in
 Cœnobio S. Bernardi Montis Jovis à
 mense Julio usque ad Nov. añi ejusdem,
 cùm citeriùs in Patriam ei redire non li-
 ceret, detentus, loci adeoque, & rerum
 angustijs pressus, liberè pacisci potuisse
 intelligatur: quin & nondum inter Eos
 conventum, seu Pactum fuisse liquet ex
 Hilteprandi litteris authographis datis
 ibidem loci sub 21. Oct. anni ejusdem,
 petentis à 7. Defenis, ut ad convenien-
 dum cum illis sibi liceret aut Sembran-
 cherium, aut Octodurum progredi, sed
 his, cùm non sint omnino hujus loci,
 nullatenus inhæreo, præsertim quòd ijs
 con-

consultum est an. 1640. cùm confirmandus esset in Episcopatu Adrianus III. Tandem fractus laboribus, & ærnis contactus obiit vigilantissimus Antistes anno 1638. quô in Episcopatûs munere secutus est Bartholomæus Superfexo 6. Junij, at hic retardatis biennio integro confirmationis litteris inaugurari non potuit, mortuus anno 1640. 16. Julij.

Succedunt tres Adriani, nominis hujus 3.^{tus}, 4.^{tus}, & 5.^{tus}, singuli è familia de Riedmatten. 3.^{tus} è Cantore Sedunensi delectus est ad Episcopatum anno 1640. 30. Aug. inunctus verò in Ecclesia Cathedrali ab Episcopo Lausanen. Joanne de Watteville binis Abbatibus Clemente de Monte Monasterij altæ Ripæ, & Petro Odet Cœnobij Agaunen. assistentibus an. 1642. mense Xbri:

Hoc Episcopo singulariter procurante in generali Comitiorum confessu añi 1643. 10. Maij receptæ sunt Moniales S. Bernardi Ordinis Cistertiensis in Gubernio Montheoli cum facultate ibidem Monasterium erigendi varias tamen antè vicissitudines, & à varijs obsistentiam expertæ, cùm jam hinc, jam illinc exesse jus-

jussæ, jam toleratæ, modò Agauni, modò Montheoli retinentibus amicis subsisterent, donec tandem dictorum Comitiorum decreto receptæ, missæ sunt mense Junio anni præcitati in Possessionem Caltri de Arbignone parœciæ Columberij, ubi constructo mox Cœnobio pari Piæ vitæ Exemplo, & regularis Disciplinae observantiâ prælucent, sed & Filias, quæ ex varijs Patriæ locis Earum Institutioni traduntur, ita omni Christianarum virtutum genere excolunt, ut sit plerisque optandum, in eo pietatis Domicilio educari posse. Obijt autem Adrianus III. an. 1646. 19. 7bris. quo anno ad Episcopatum designatus est Adrianus IV. 1. Octob. hic post confirmationem Romæ expeditam Consecrationis munus accepit in Cathedrali Sedunensi ab Illmo Dño Octavio Asinario Episcopo Regiensi ijsdem Abbatibus præfatis assistentibus die 22. 7bris 1650. sub hoc Antistite recepta est Brigenfis VV. Ursularum Societas an. 1663. 9. Junij, quæ extracto aënis superioribus Cœnobio & Ecclesiâ puellarum Institutioni utiliter deserviunt. è vivis decessit Adrianus IV. an. 1672. 13. Aug.

Cui in *Episcopatu Suffectus* est *Adrianus V.* 25. Aug. anni præfati, consecratus demum ab Illmo Dño *Lausanensi Episcopo Strambino* assistentibus utriusque præmemorati *Monasterij DD. Abbatibus.*

An. 1681. insolito ostento portentosi sideris, seu terrifici *Cometæ* toti *Europæ* apparentis comotus *Adr: V.* propitiationi *Divinæ Nemesis* impetrandæ indixit supplicationes publicas cum tridua-
no jejunio, Eleemosynis, aliisque pietatis operibus datis ad *Curiones* per *Dioccesin* litteris *Encyclicis* die 7. Jan.

Episcopi hujus tempore defunctus est non absque sanctitatis odore *D. Matthias Will* *Canonicus Sedun.* *Decanus Ecclesiæ S. Catharinæ V. & M. Castri Valeriæ* *Canonicorum Sedunensium*, mirâ in *Dæmones* potestate, & *Prophetiæ* etiam dono illustris, cujus virtus præsertim in liberandis maligno spiritu corporibus obsessis, dein & in curandis varijs variâ *Infirmirate* detentis ita ob insperatæ curationis modum enituit, ut è diversis *Helvetiæ*, *Burgundiæ*, & *Sabaudiæ* finibus passim *Energumeni*, & varijs *Languoribus* afflicti ad *Ipsum* confluerent. Etiam

num post obitum prodigijs clarus in solatium confugientium passim ad ejus tumulum. Jacet sepultus in Sacello S. Catharinæ præfatæ Ecclesiæ : Adrianus autem V. obiit anno 1701. 20. Maij.

Post quem designatus est ad *Episcopatum* Franciscus Josephus è nobili prosapia de Superfaxo , ex Sedunorum *Parocho*, & *Décano* Valeriæ delectus *Episcopus* año prædicto. 2. Junij, inunctus verò ab Illmo Rhodienti *Archi-Episcopo* Julio Piazza tunc *Nuntio* Apostolico ad *Helvetios* in *Cathedrali* Sedunensi 1. Oct. anni præcitati , assistentibus geminis *Episcopis* Gebennensi, & Augustensi 2. Junij anni sequentis 1702. Is in pueritiâ jam *Canonicorum Collegio* adscriptus, jam & tunc *communi Cleri*, ac *Populi* augurio ad *Sedunensem Insulam* destinabatur, nec abiisit ab augurio eventus, successit enim, ut præmemoravi, *Adriano V. de Riedmatten VI.* cujus *Legationis officium* multa cum laude antè expleverat *Uranæ Helvetiorum*, cùm solemniter fieret *Catholici fœderis renovatio* *Altorffij* *Uriorum* anno 1696. cùm autem annis omnino triginta tribus *Episcopa-*

copatui præfuiſſet, & pro inducendâ Sedunum Societate Jeſu animo multum benefico quædam ordinâſſet poſtremis Tabulis, tandem meritis, & ætate gravis obiit die 1. menſis Maij an. 1734. in tumultum ſuorum è Familiâ Præſulum Anteceſſorum ante Altare Sacelli S. Barbaræ in Cathedrali Baſilica illatus.

Quo ipſo anno Succęſſor in Episcopatu adſcitus eſt Joannes Joſephus Blatter de Veſpia die 18. Maij: Hic Philoſophiæ, & Theologiæ ſtudiorum curſu ſummâ laude emenſo Viennæ Auſtriæ, Canonicus factus Munera etiam Sedunenſis Parochi indefeſſo zelo, & verbi Divini prædicatione affiduâ annis ſexdecim exercuit. Pro Sedunenſi Capitulo Legationis officium explevit in actû ſolemni Innovationis fœderis cum Pagis Catholicæ Helvetiæ an. 1728. Episcopuſ autem renunciatus, ipſo Illius Parente tunc Patriæ Ballivo, ab Illmo Lauſanenſi Episcopu Dño Claudio Duding Bulli apud Friburgenſes in Eccleſia PP.^{um} S. Franciſci Capucinorum die feſto Præſentationis B. V. M., quæ inciderat in Dominicam, inunctuſ eſt aſſiſtentibus binis

Ab-

Abbatibus Henrico Fivaz altæ Ripæ & Ludovico Charleti Cœnobij Agaunensis. In eo autem amplissimæ Dignitatis fastigio collocatus, etiamnum habendo sermones ad populum præsertim quadragésimales, Doctoris Ecclesiastici partes implet assiduè, totus insuper in sacras ædes pretiosâ supellectili decorandas, atque ad erigendum Gerundæ apud Sirranos tot Pontificijs votis optatum Seminarium Clericorum profusus, quâ in re faxit Deus, ut accinere aliquando liceat, quod Prudentius in Peristephan: *Artibus sacris locuples Gerunda.* &c At verò, quoniam monet S. Maximus, *ne laudes hominem in vitâ suâ*, transeo ad piissima vota, quibus Illmo Antistiti nostro longævus, & incolumes annos auguror à Numine.

Anno eodem 1734. Magnifici Senatûs, Civiûmque Sedunensium communi suffragio adsciti sunt Sedunum PP.^{es} Sociis Jesu, qui educandæ Juventuti studiosæ, nec solum litterarum humaniorum Disciplinis excolendæ, sed & Christianarum Præceptionum Elementis imbuendæ perutilem impendant operam, dum & assiduò sedentes pro Tribunali sacro, aliorum

rum quoque Fidelium copiosè affluentium salutem consulunt, & quàm concionibus ad Sedunensem Populum in Cathedrali Basilica, quàm & salutiferis per vicinas parrocias Instructionibus supremi Numinis gloriam solerter promovent.

O. a. M. D. & B. V. M. H. & G.

ANACEPHALÆOSIS MÉTRICA
IN VALLESIAM CHRISTIANAM
SEU

Dioecesis Sedunensis historiam sacram.

Laus sit bonora D'EO, sit bonos & gloria Cælo,
Cujus ab auspicijs hîc stetit alma Fides.
Nox erat, & captam cæcâ caligine Gentem
Vallensium tenuit turba prophana DEÛm.
Prò scelus! beu vesana Fides, & inanibus Ora
ficta Dijs, Vallis, monsque, jugumq; Jovis.
Hæc pridè Impietas Vallinsam presserat omnem,
& scelerum passim tristis imago fuit.
Lumen at effulsit cælo, post nubila qualis
exurgit medijs Phæbus amœnus aquis.
Sic misere Polo, solio demissus ab alto
Christus adest, omnis fons, & origo boni.

O

Nox

Nox fugit, & dedoſta malum, pulſiſq; tenebris
collucent pleno pectora noſtra die.

Nam dubias ſectis mentes, duciſque volentes
nata D Eo ſoboles, victima facta neci.

Semina Chriſtiadum tua ſunt exempla dolorum,
queis humana recens eſt reparata ſalus.

Seu feriat gladius, rapidus ſeu devoret ignis,
illis pœna necis quælibet apta venit.

Quin & pœnarum genus inferat omne Tyrannus,

&, quidquid diri parturit orcus, agat.

In tormenta abeunt læti, rapiuntur amantes,
Inque neces currunt, victima digna D Eo.

Victima Tbebææ Legionis clade probata,
cùm ferit inſonæ ira cruenta Ducis.

Hinc nece decreſcit, creſcit numeroſior illinc
Chriſtiadum populus ſenore dite nimis.

Aurea nunc ætas, placido concordia vultu,
ac ope Chriſte tuâ, paxq; ſalûſque redit.

Simplicitas, & cana Fides mox jungere dextras
viſæ, Chriſticolis omnia pace vigent.

Non animi tamen illa diu viſ ardua ſtabit,
Nam Fidei vultus protinus alter erit.

Inque malis poſitus Valleniſum mox erit Orbis,
hoc facit ira fremens, hoc inimicus homo.

Scilicet infernæ furit atrox Janitor Aulae,
quando cor hoc unum nos, animiſq; ligat.

Arrius totas constuprat dogmate Terras,
 cæcutit & medio Patria nostra die.
 Mille doli volitant, fallacis spicula lingue,
 nostra quibus tacito vulnere corda ferit.
 Sic tristes neçtit Populo Discordia nodos,
 nec Lex una fuit, nec fuit una Fides.
 Ergo Burgundas Rex qui dominatur in Oras,
 convocat inde viros, Præsuleúmque decus.
 Inque tuis Epauna plagis, quos Infula cingit,
 Concilium statuunt, & sua sensa ferunt.
 Pars melior jam Christiadiúm Divina tuetur
 Eloquia, amplexans, quæ Protomysta docet.
 Jamque alij contra varijs erroribus hærent,
 Scilicet Arrij quos schola prava dedit.
 Divinam quisquis sobolem jam mysta tuetur,
 exulat, & quorum vertice mytra nitet.
 Vincit dein Christus, mox & bona causa
 triumphat,
 jamque suum Pastor tutus ovile subit.
 Concidit Arrius, juvat omnes vivere junctos
 uno Cbristicolas federe, Lege, jugo.
 Numine propitio vigilum sic cura, laborque
 Pontificum tandem depulit omne malum.
 Desijt ira Ducum, coëunt in federa Reges,
 Tempa st. iunt, ditant lipsana, sacra colunt.
 Quin & Vallensium spatiantur in arva quirites,
 quorum condecorat sacra Tyara caput.

*Christicoliam gentis omne subit, subsistit Agasuni,
& sacra Tbebæi Militis ossa colit.*

*Diu stetit alma quies, sunt aurea visa redire
sæcula, ceu nullis interitura modis.*

*Perfidus interea mundi regnator opaci
invidit niveo sæcla notanda die.*

*Protinus accitis, quibus est discordia menti,
tetræque bella viris, intulit omne malum.*

*Non illi in Patriæ vertebant viscera ferrum,
In sacra sed frendens hic furor omnis erat.*

*Sunt aliæ Leges, nova genti dogmata promunt,
sunt alij sensus, quos neque Roma probat.*

*Bella cient, acberonta movent, ut regula Plebi
à nostris vigeat longè aliena Sacris.*

*Calvini pars dogma probat, pars altera damnat,
antè mori pro Aris, præque parata focus.*

*Itur in ambiguum, Gens non ignara pericli
flectitur in præceptis, labitur inque malum.*

*Pristina Sacra abolet, jam nec veneratur JE-
sum,*

qui sub triticeo conditus orbe latet.

*Ergo Francisci accitur pia turba nepotum,
quæ mox divinos detonat ore senos.*

*Et tua Posteritas Ignati docta subintrat,
cujus ab igne sacro pectora nostra calent.*

*In se se redeunt multi, meliora sequuntur
dogmata, divine dona superna manûs.*

☉ (o) ☉

*Exulat Edicto, quisquis non sacra tuetur,
 quæ probat Urbs, fidi Roma Magistra Gregis.
 Hinc jam sole novo Vallensium promicat æther,
 pura repurgato dum nitet Orbe Fides.
 Seduni labor hoc, opus hoc Antistitis olim
 cura vigil potuit, Numinis atque favor.
 ô Pietas! quam blanda manus est gratia Divium!
 qua referam placido munera digna Polo?
 Ergo state viri, Patrum documenta tenete,
 Hæc pro state Fide, pro Grege, proq; DEo.
 Ritus declinate novos, nova ceu sacra, quos-
 quos
 improbat Urbs, Orbis provida Roma caput.
 Id faxint Superi! id præstent, Te supplice, qui de
 Numinis obsequio nomen, & omen habes.*

SYLLABUS

Vallensium Episcoporum

tam Octodurensium, quàm Sedunensium.

	<i>Anno</i>	<i>pag.</i>
S. Theodorus I.	381. - -	45
S. Helias	390. - -	50.
S. Florentinus M.	411. - -	60.
S. Theodorus II.	513. - -	65.
Constantius	517. - -	113
Rufus	549. - -	72.
Agricola	568. - -	73.

	<i>An.</i>	<i>pag.</i>
Heliodorus	584.	-- 75.
Honorius	593.	-- 77.
Leudemundus	620.	-- 78.
Protasius	654.	-- 85.
S. Amatus	716.	-- 86.
Ulcarius,	764.	-- 92.
Aluborgus	768.	-- 93.
S. Altheus	790.	-- 93.
S. Theodulus	802.	-- 95.
Adalongus	817.	-- 128.
S. Garinus	901.	-- 130.
Manfredus	921.	-- 134.
Annon	928.	-- 134.
Willencus	930.	-- 134.
Amedeus	936.	-- 134.
Aymo	940.	-- 134.
Wilphinus	942.	-- 134.
Hugo	958.	-- —
Eberhardus	959.	-- 134.
Guilliengus	990.	-- 136.
Wullielmus	996.	-- 136.
Hugo	999.	-- 136.
Wullielmus	1046.	-- 137.
Aymo II.	1049.	-- 137.
Hermanfredus	1059.	-- 137.
Giraldus	1074.	-- 143.
Otho	1092.	-- 143.
Edmundus	1125.	-- 143.
S. Guerinus	1138.	-- 143.
Ludovicus	1150.	-- 147.

	<i>An.</i>	<i>pag.</i>
Amedeus	1168.	-- 148.
Waltherus	1170.	-- 148.
Willielmus	1178.	-- 148.
Conon	1179.	-- 148.
Willielmus	1189.	-- 149.
Guillielmus	1192.	-- 149.
Udo	1196.	-- 149.
Nantelmus	1198.	-- 149.
Guillielmus de Saillone	1203.	-- 150.
Verinus de Saillone,	1211.	-- 150.
Landricus	1215.	-- 150.
Boso de Granges	1237.	-- 152.
Henricus de Raroniâ	1243.	-- 152.
Rudolphus de valle Pellina	1271.	-- 153.
Petrus de Orens	1275.	-- 153.
Bonifacius de Challand	1290.	-- 154.
Aymo de Castellione	1038.	-- 155.
Petrus	1323.	-- 155.
Aymo de Turre	1324.	-- 155.
Philippus de Gastons	1338.	-- 156.
Guitichardus Tavelli	1342.	-- 157.
Eduardus de Sabaudia	1376.	-- 159.
Humbertus de Billiens	13881	-- 161.
Guillielmus de Raronia	1393.	-- 161.
Guillielmus de Raronia	1408.	-- 162.
Andreas de Gualdo	1418.	-- 163.
Guillielmus de Raronia	1437.	-- 167.
Guillielmus de S. Sabinâ	1451.	-- 169.
Henricus Esperlin de Raron.	1451.	-- 169.
Waltherus Superfexo,	1458.	-- 170.
Jodocus de Silleanen	1482.	-- 173.
Nicolaus Schiner	1496.	-- 176.
Matthæus Schiner	1500.	-- 176.
Philippus de Platea	1523	-- 183.
Adrianus I. de Riedmatten	1529.	-- 184.
Joannes Jordan	1548.	-- 185.
Hilteprandus de Riedmatten	1565.	-- 186.

	<i>An.</i>	<i>pag.</i>
Adrianus II. de Riedmatten	1604.	- - 196.
Hilteprandus Jost	1613.	- - 198.
Bartholomæus Superfazo	1638.	- - 203.
Adrianus III. de Riedmatten	1640.	- - 203.
Adrianus IV. de Riedmatten	1646.	- - 204.
Adrianus V. de Riedmatten	1672.	- - 205.
Franciscus Joseph Superfazo	1701.	- - 206.
Joannes Josephus Blatter	1734.	- - 207.

*Sequuntur ij, de quibus dubium est, an fuerint
Vallensium Episcopi?*

Oggerius	An. 300.	Pag. 45,
Salvius	Sæc. 5. to	- - 65.
Rusticus	Sæc: eodem.	- - 95. & 83.
Gratus	an. 690	- - 83.
Heyminus	Sæc. X. mo.	- - 133.

Qui fuerunt Abbates Agaunenses.

Althæus	año 790.
Aymo	1049.
Adalongus	817.
Wilhelmus	1189.
Adrianus II	1604.

Quorum annus notatus est vita ultimus.

Florentinus	An. 411.
Wilphinus	942.
Waltherus I.	1170.
Wullielmus	1178.
Garinus	901.
Udo	1196.

*Quorum Sedes est vel quò ad tempus, vel quò
ad locum ferè incerta.*

Helias	An. 390.
Adalongus	817.
Garinus	901.
Eberhardus	959.

F I N I S.

100

100